

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2023

ARCHEOLOGIENOTA Westouterseweg te Poperinge (West-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 993

MICHIEL LOVENIERS

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 993

Archeologienota
Westouterseweg-
Poperingestraat te Poperinge
(West-Vlaanderen).

MICHIEL LOVENIERS

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

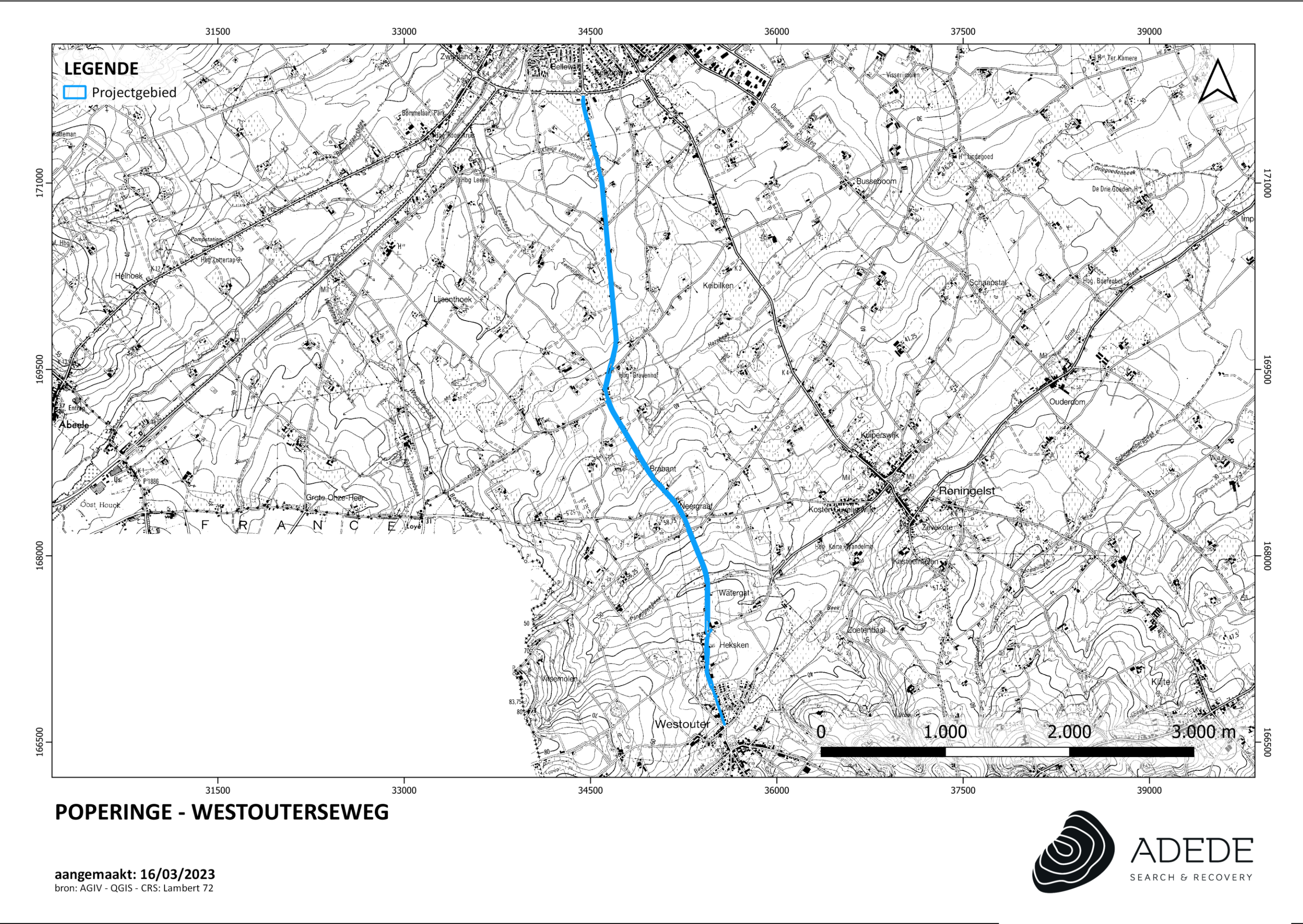
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

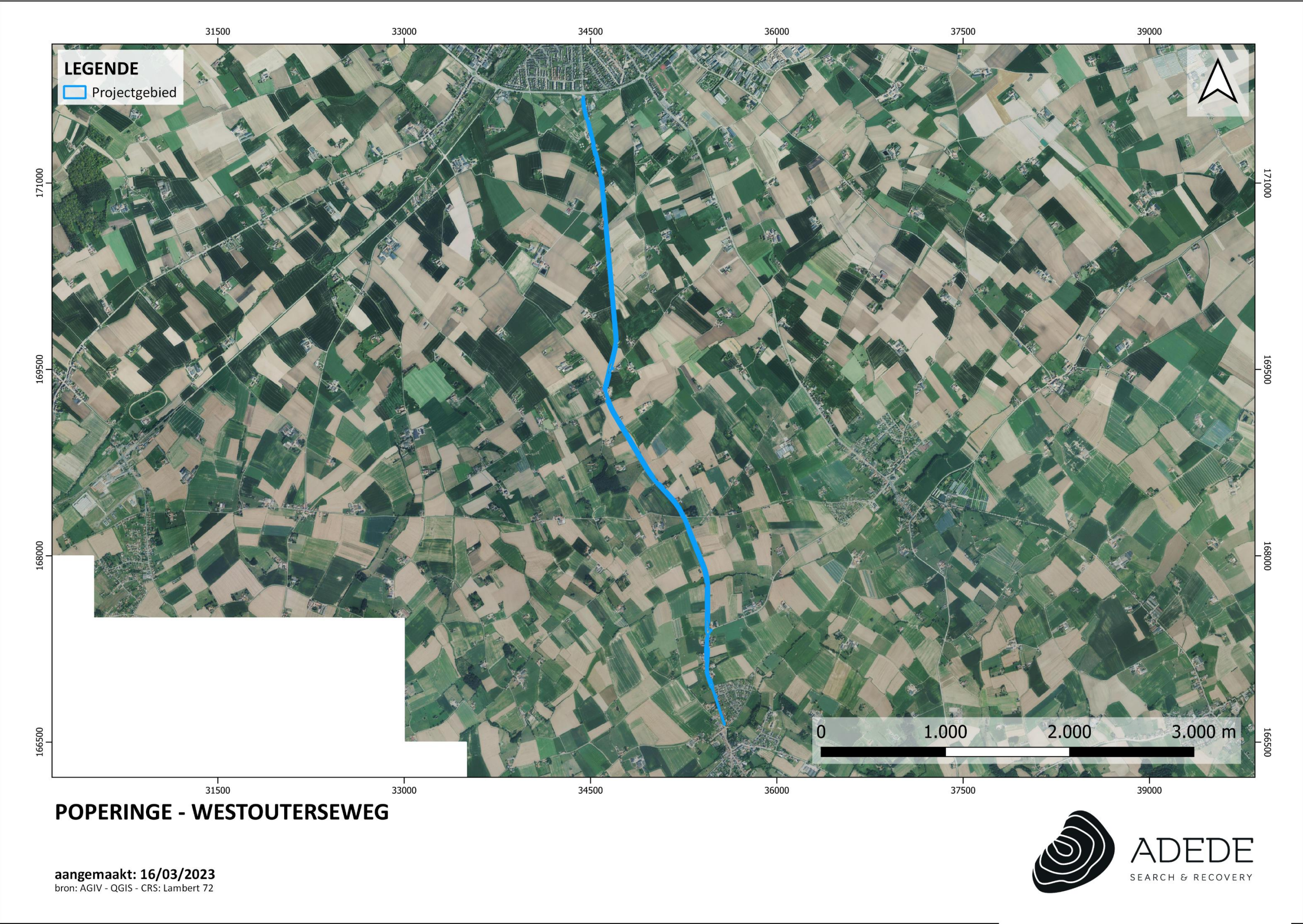
Inhoudsopgave

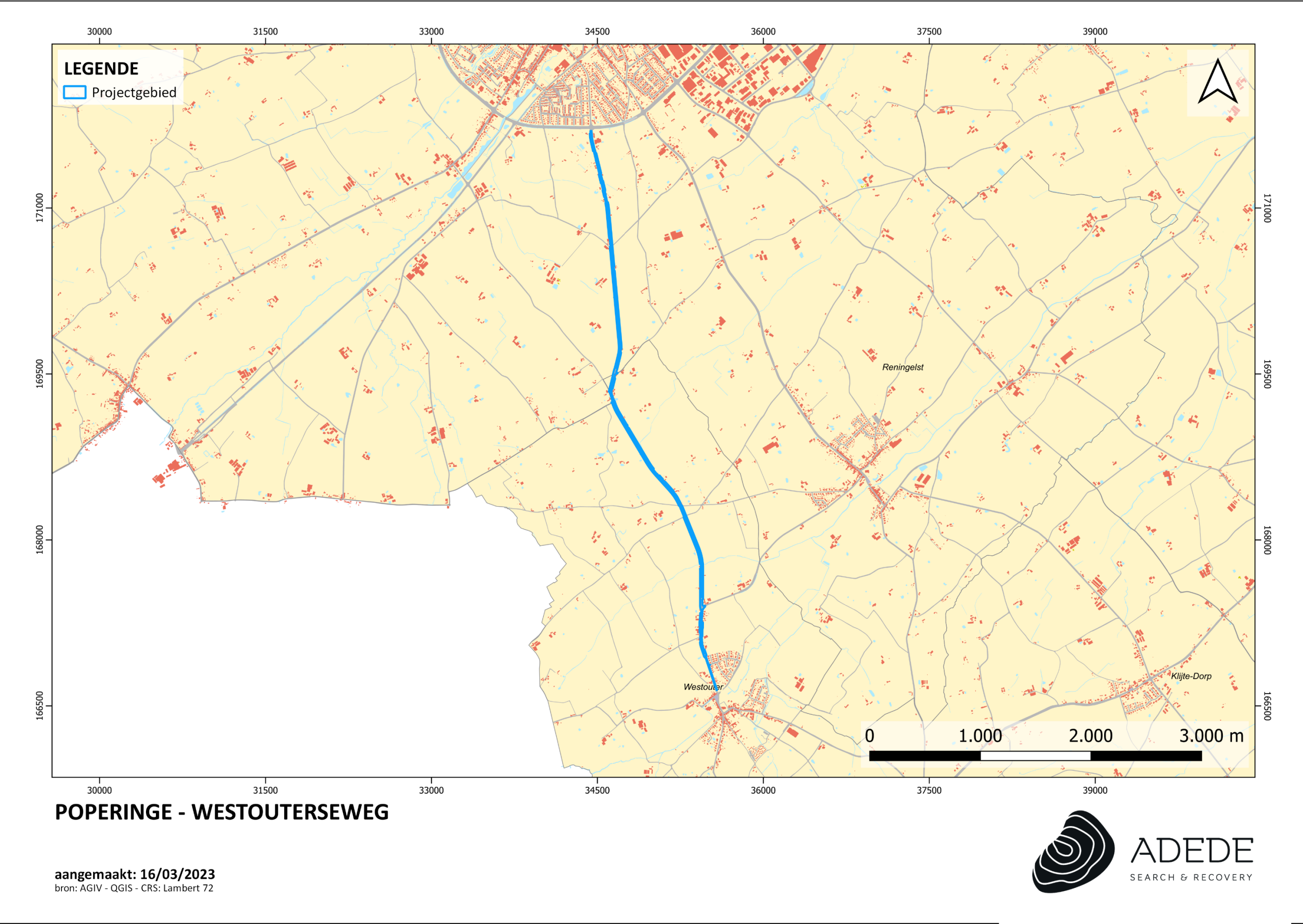
Inhoudsopgave	- 3 -
1 Administratieve fiche	- 4 -
2 Bureauonderzoek	- 8 -
2.1 Archeologische voorkennis	- 8 -
2.2 Aanleiding van het onderzoek.....	- 8 -
2.3 Doel van het onderzoek	- 8 -
2.4 Huidige situatie projectgebied	- 9 -
2.5 Beschrijving geplande werken.....	- 9 -
2.6 Randvoorwaarden	- 10 -
2.7 Werkwijze	- 10 -
3 Assessmentrapport.....	- 16 -
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 16 -
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 23 -
3.2.1 Tertiair geologisch	- 23 -
3.2.2 Quartair geologisch	- 24 -
3.2.3 Bodem	- 25 -
3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied	- 46 -
3.3.1 Algemene historische situering	- 46 -
3.3.2 Historisch kaartmateriaal	- 49 -
3.3.3 Luchtfoto's.....	- 76 -
3.4 Archeologische situering van het projectgebied.....	- 100 -
3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving.....	- 100 -
3.4.2 CAI Indicatoren	- 101 -
4 Besluit	- 109 -
5 Bibliografie.....	- 112 -
5.1 Archeologienota's.....	- 112 -
5.2 Websites	- 112 -
6 Lijst van figuren	- 113 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2023C60
Site	Fietspaden Poperingestraat-Westouterseweg
Projectsigle ADEDE	POP-WES
Ligging	Poperingestraat-Westouterseweg 8950 Heuvelland en 8970 Poperinge
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgw werken	aanleg van fietspaden
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Bibliografische referentie	Michiel Loveniers, 2023, Archeologienota Westouterseweg te Poperinge (West- Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 993, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 88.828 m ²
Periode uitvoering	Maart 2023
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Mogelijke verstoorde zones	Bebouwing en verharding

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied werd tot op vandaag nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de ruime omgeving zijn wel archeologische waarden gekend. Deze zullen verder worden toegelicht onder hoofdstuk 3.4.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het wegdeel bestaat hoofdzakelijk uit een (te behouden) rijweg in KWS, met langsgrachten. Er zijn aanliggende fietspaden in cementbeton langs de Poperingestraat en Westouterseweg op grondgebied Heuveland. Er wordt verwezen naar bijgaande plannen 'bestaande toestand' met aanduiding van de op te breken verhardingen.

2.5 Beschrijving geplande werken

Langs beide zijden van de rijweg komt een zoomweg met een breedte van 2 meter, waarin groenvoorzieningen (haag (ligustrum) of bomen) worden aangeplant. Aansluitend komt er een enkelrichtingsfietspad in asfaltverharding met een breedte van 2 meter met kantstroken. Ten slotte een zoomweg (1 meter), een gracht (3,5 meter) en een strook van 0,50 meter tot de nieuwe rooilijn. Op plaatsen waar geen vrijliggend fietspad kan worden gerealiseerd worden aanliggende fietspaden (met een breedte van 1,55 meter, 1,75 meter of 2 meter) afgescheiden van de rijweg door een veiligheidsstrook (0,30 meter of 0,50 meter) aangelegd. Op grondgebied Heuveland worden de betonnen fietsstroken aan weerszijden van de rijweg over een breedte van 1 meter opgebroken en vervangen door een groenberm (zoomweg) van 2 meter breed. Op een 2-tal plaatsen wordt de rijweg opgebroken en heraangelegd met een asverschuiving/tracéwijziging. Dit is het meest ingrijpend t.h.v. het kruispunt Poperingestraat (N398) met de Westouterstraat (N315) waar een voorrangswijziging wordt doorgevoerd. Er wordt verwezen naar bijgaande ontwerpplannen (3) en de type-dwarsprofielen.

Totale oppervlakte van de betrokken percelen: 862.814m² + openbaar domein (wegenis). Totale oppervlakte van de geplande bodemingrepen: ca. 53.000m². Nieuwe langsgrachten: 25.410m², nieuwe fietspaden: 21.270m², in- en opritten: 6.060 m².

Er dient hierbij opgemerkt dat de nieuwe fietspaden grotendeels bovenop de bestaande, te dempen langsgrachten komen te liggen. In voornoemde oppervlakte van de geplande bodemingrepen zijn de rioolsleuven evenals de aanpassingen aan de rijweg nog niet inbegrepen, maar deze situeren zich grotendeels binnen het gabarit van de bestaande wegenis en/of duikers. De nieuwe langsgrachten hebben een diepte die varieert tussen 0,8 m en max. 1,3 m onder MV. De nieuwe fietspaden en in-/opritten hebben een wegkoffer van gemiddeld 0,4 m onder MV; maximaal 0,5 m onder MV. De uit te voeren rioolsleuven (duikers) hebben een uitgravingsdiepte variërend tussen 1,2 m en maximaal 2,3 m onder MV.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien het overgrote deel van het projectgebied verhard en/of bebouwd is kan verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem pas gebeuren nadat het terrein is vrijgemaakt. Verder archeologisch onderzoek dient dus te gebeuren in uitgesteld traject.

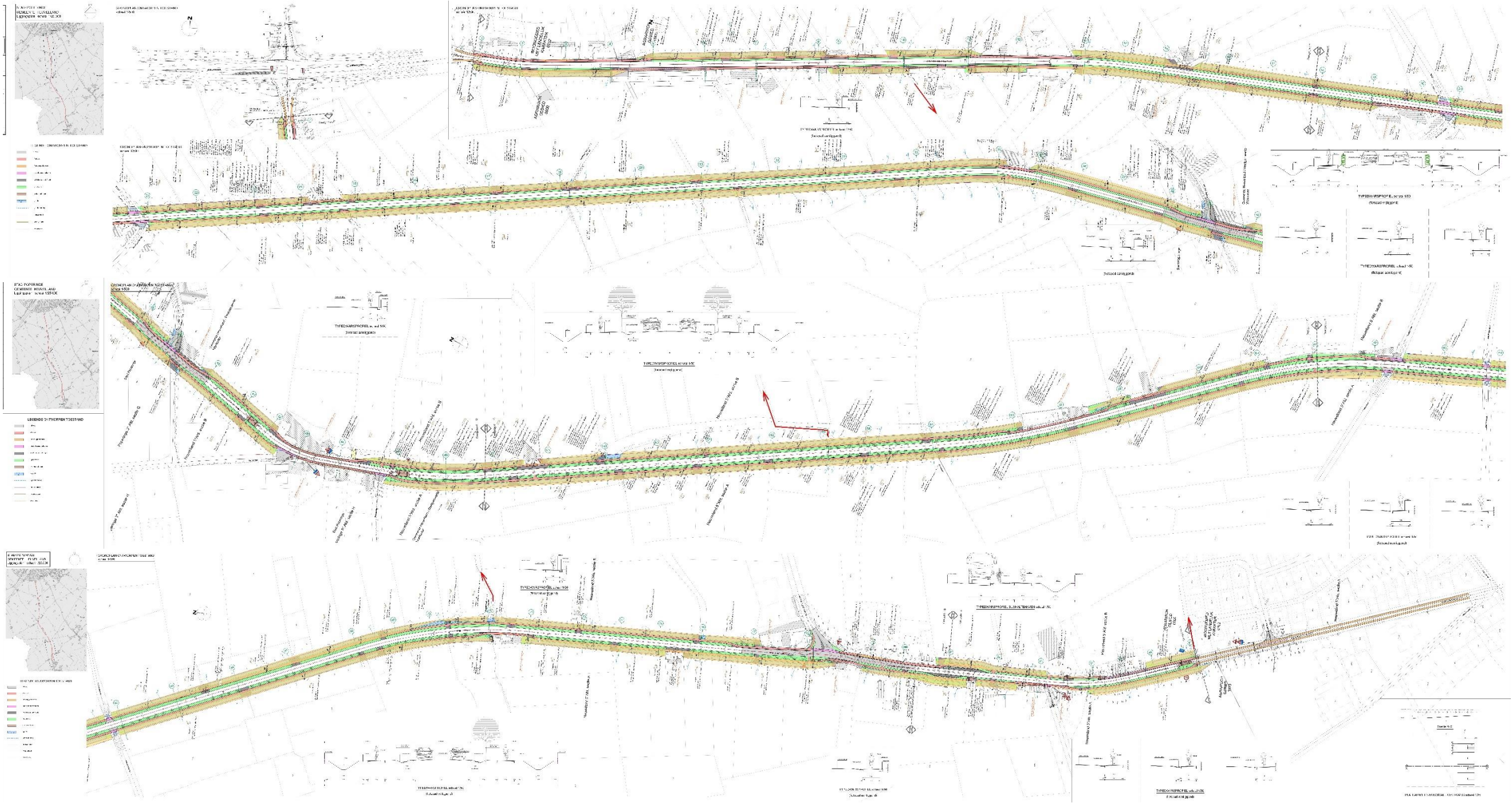
2.7 Werkwijze

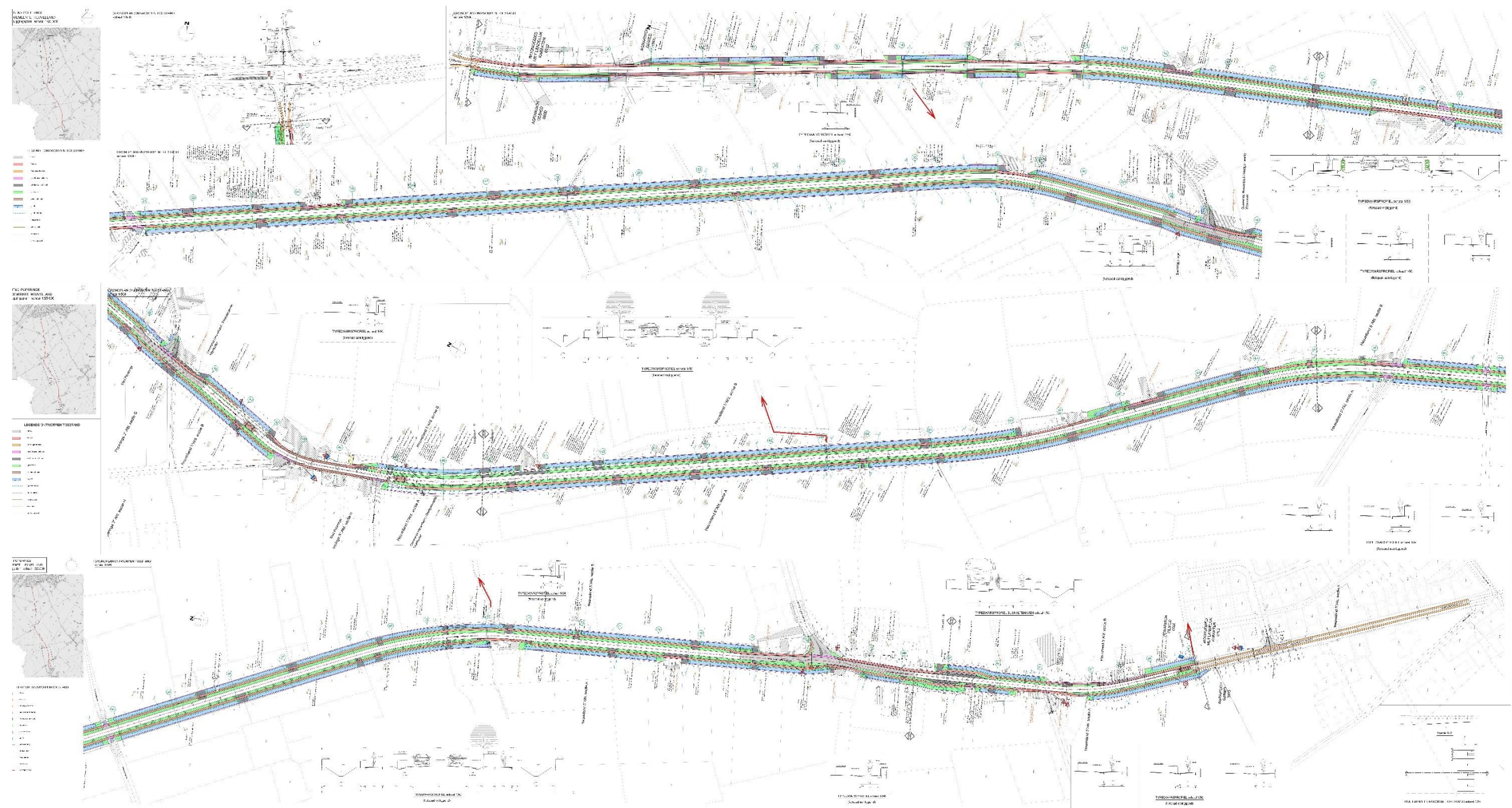
Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

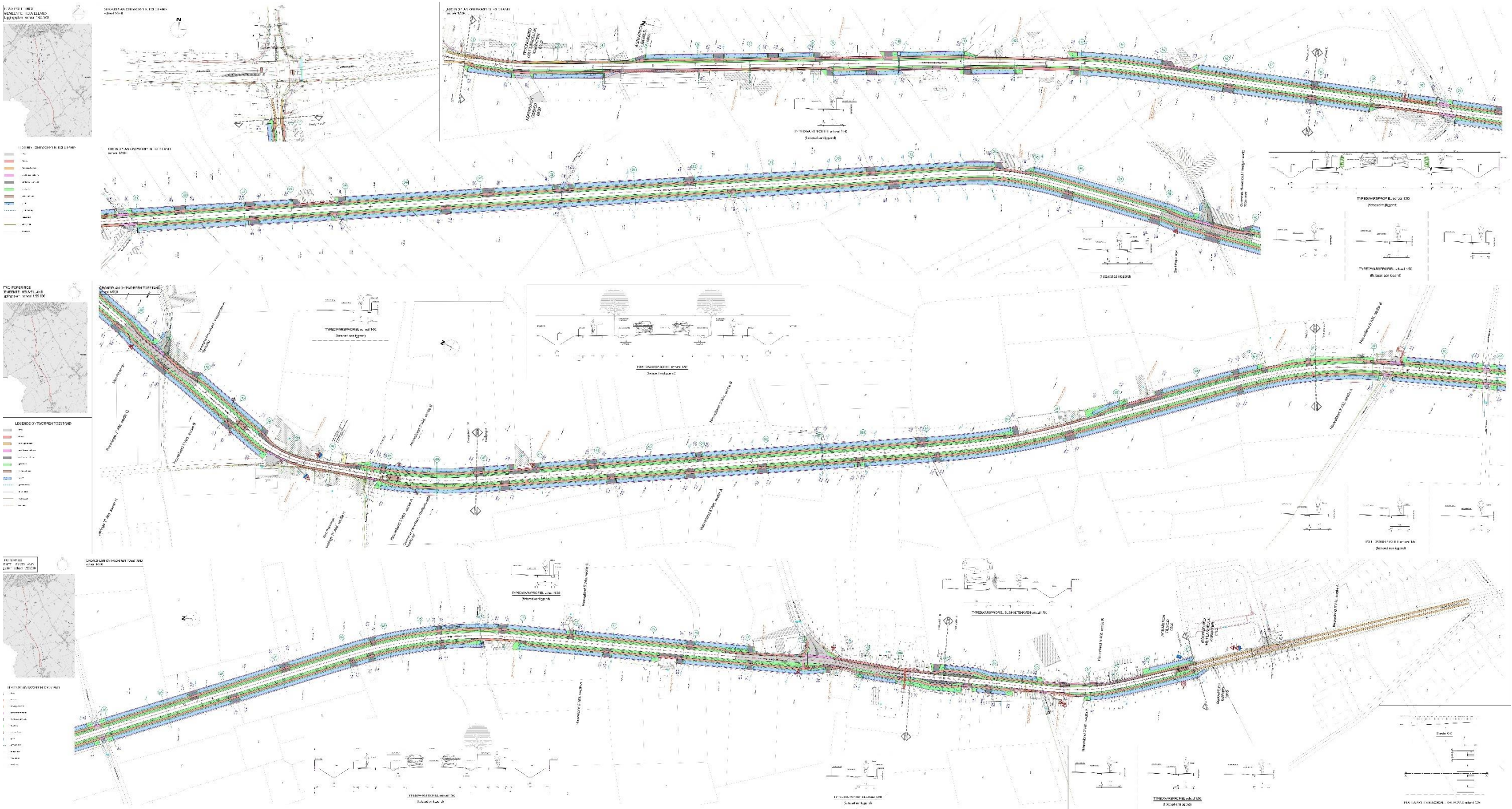
Overzicht geconsulteerde kaarten:

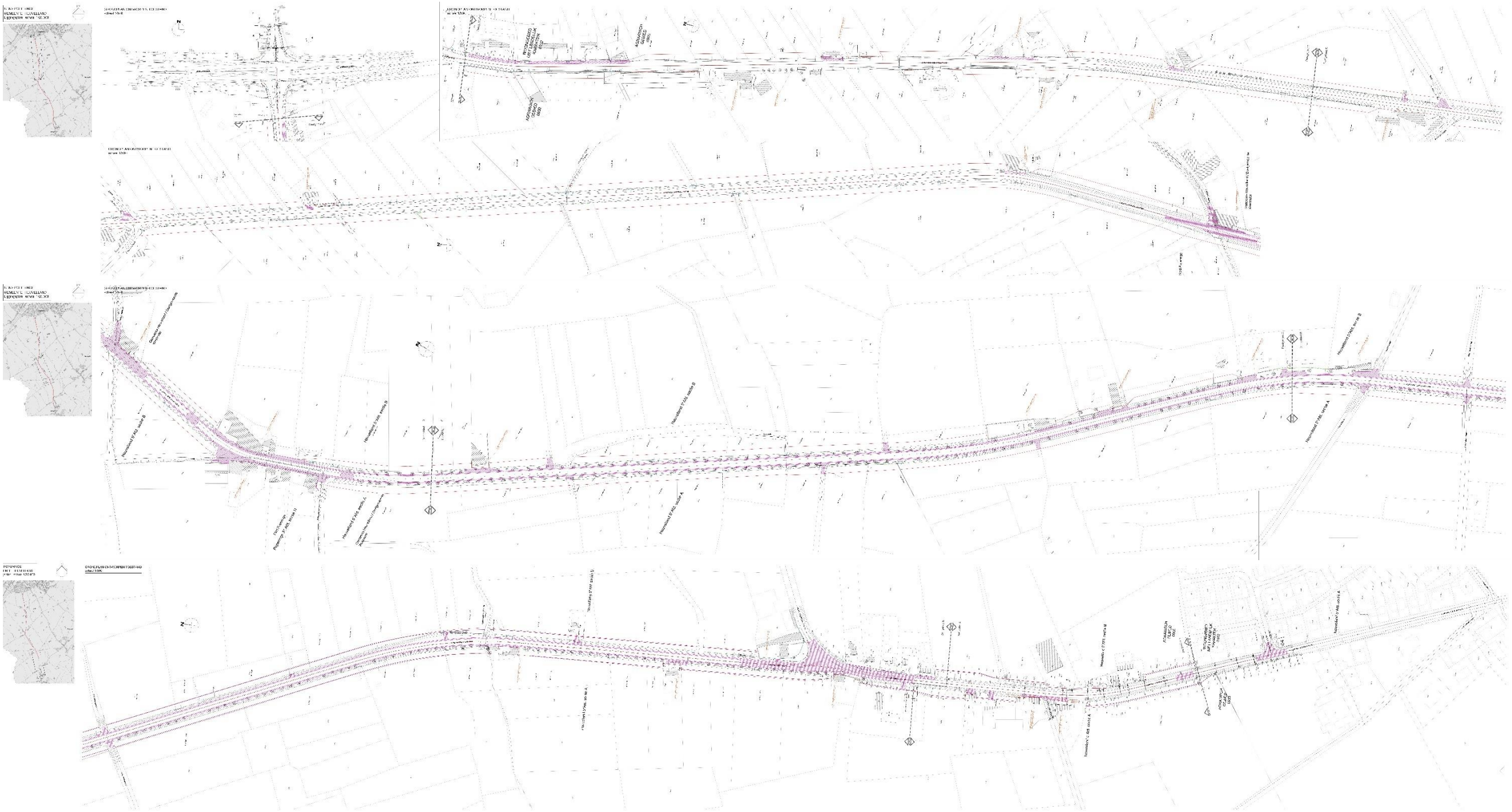
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand

- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Villaret, 1745-1748
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

3 Assessmentrapport

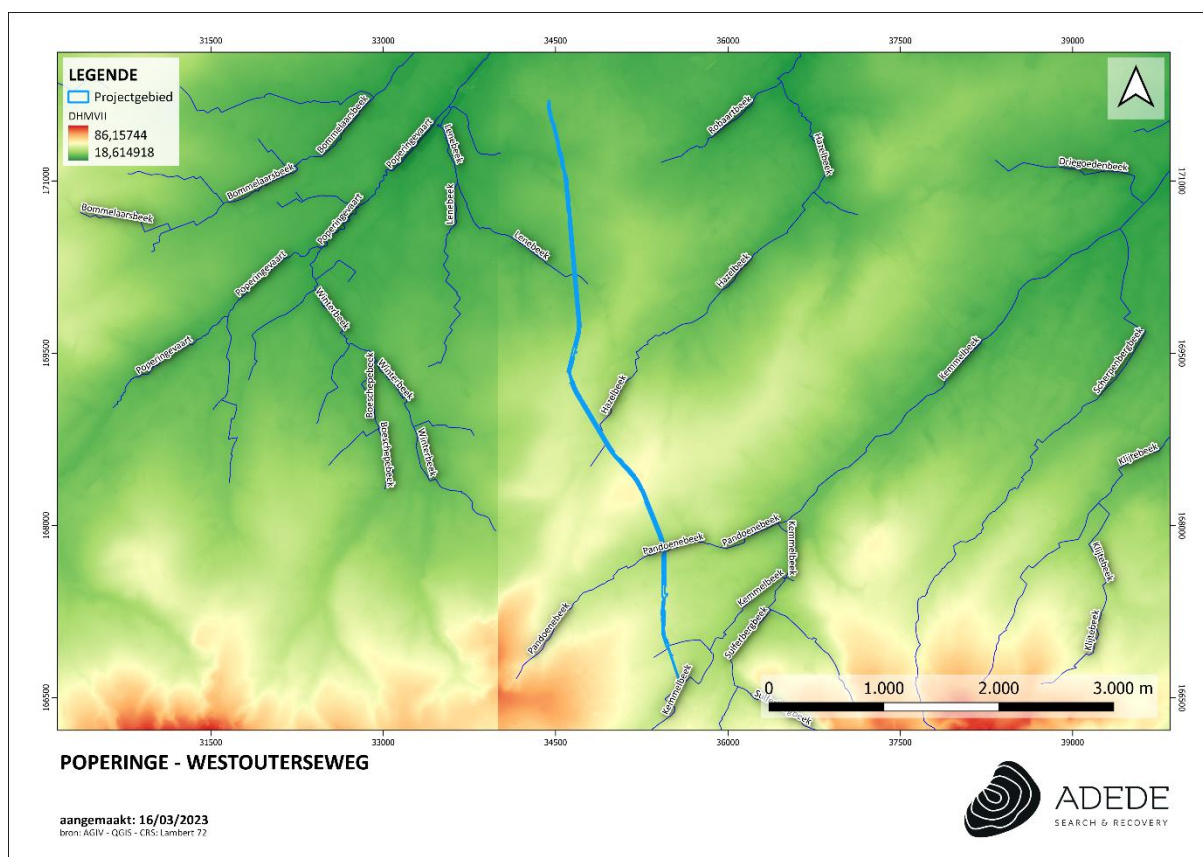
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Huidig projectgebied beslaat de Westouterseweg en Poperingestraat tussen Poperinge in het noorden en Westouter in het zuiden. Volgens de traditionele landschappenkaart doorkruist het projectgebied in het noorden het Hoppeland van Poperinge en in het zuiden de Zuidelijke IJzer vlakte en het Land van Ieper die deel uitmaken van de Zandleem-en leemstreek.

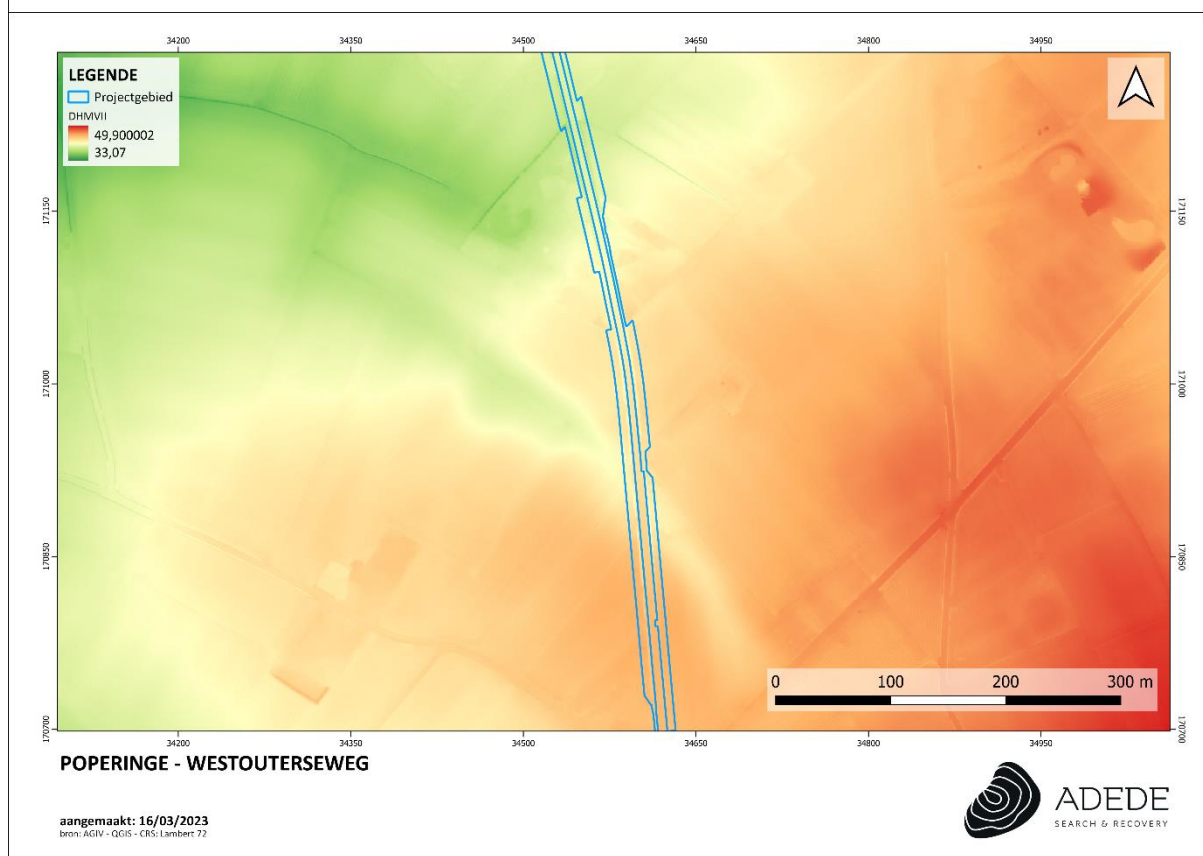
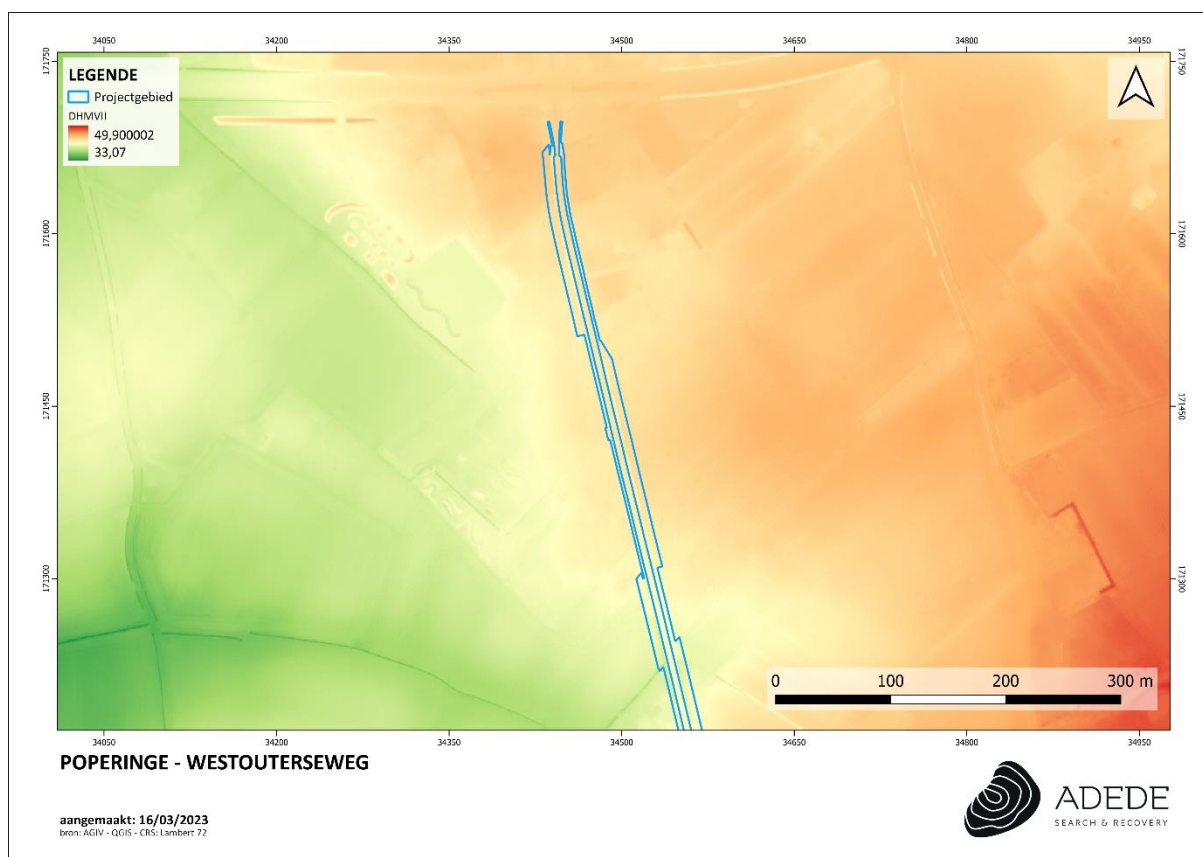
De regio kent dus overwegend zandleem- en leemgronden, en zogenaamde getuigenheuvels; overblijvende zandsteenbanken na processen van erosie in het Onder- en Midden-Pleistoceen. De bekendste en hoogste van deze bergen is de Kemmelberg (158m), 5km ten oosten van Westouter. Ten zuiden van Westouter bevinden zich de Vidaigneberg en de Baneberg op ongeveer 1.5km afstand van het projectgebied.

Van noord naar zuid wordt het projectgebied doorkruist door de Lenebeek, Hazelbeek, Pandoenebeek en de Kemmelbeek. Deze zijn allen deel van het IJzerbekken in het stroomgebied van de IJzer.

Het projectgebied bevindt zich op een hoogte van ca. 30m TAW in het noorden tegen Poperinge en 45m TAW in het zuiden in Westouter. Het traject haalt in het midden, ter hoogte van de Casselstraat, hoogtes van ca. 58m TAW.

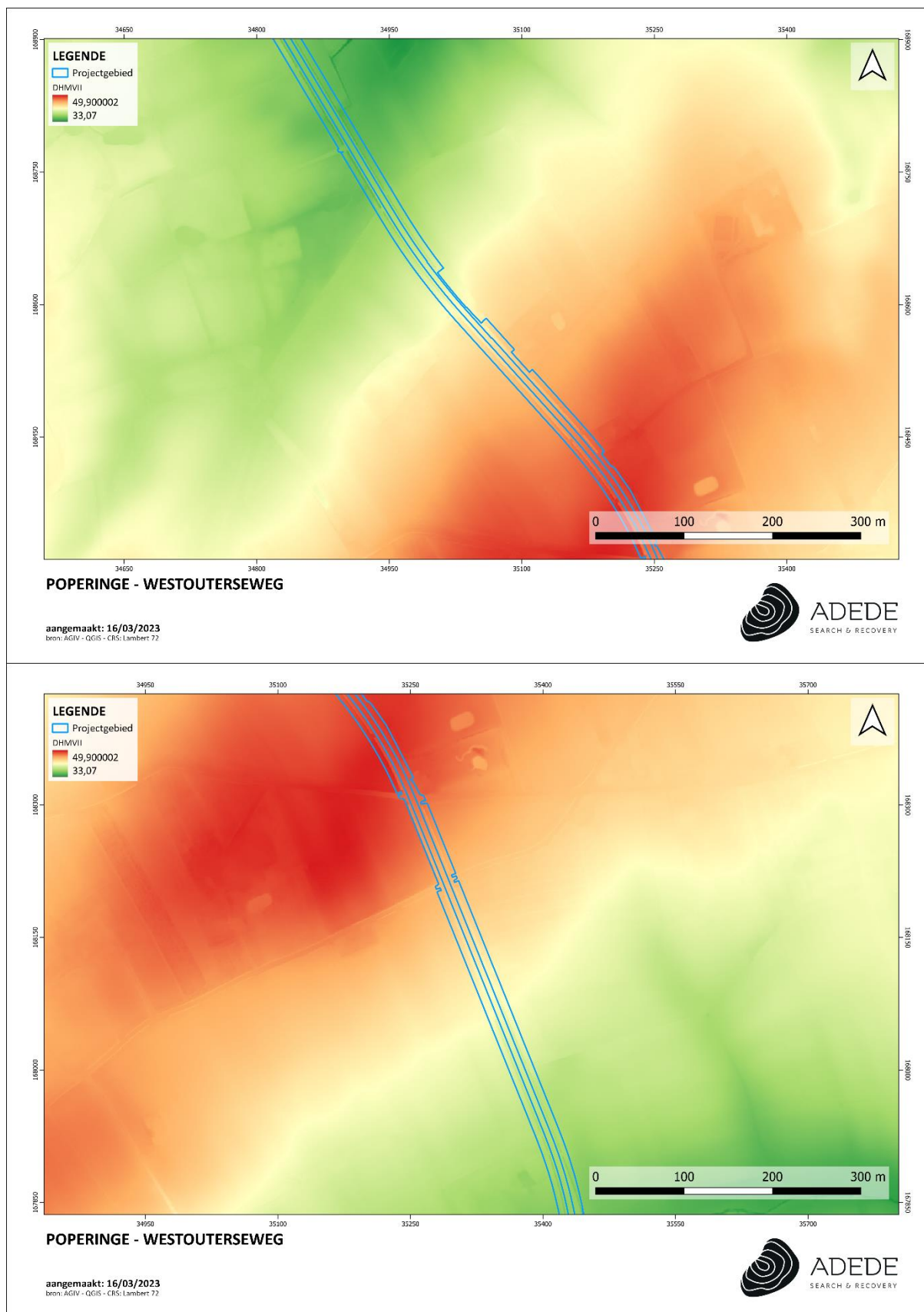

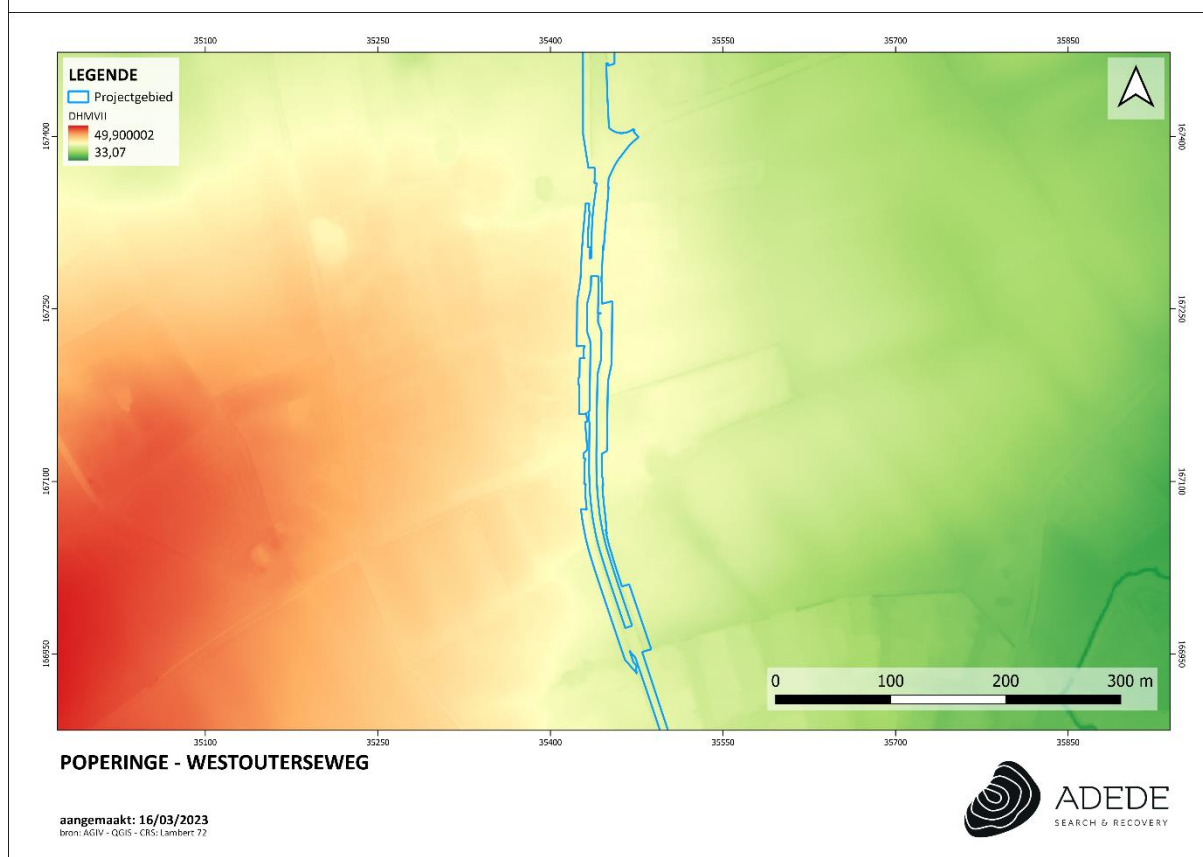
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMHII, digitaal terreinmodel 1m.

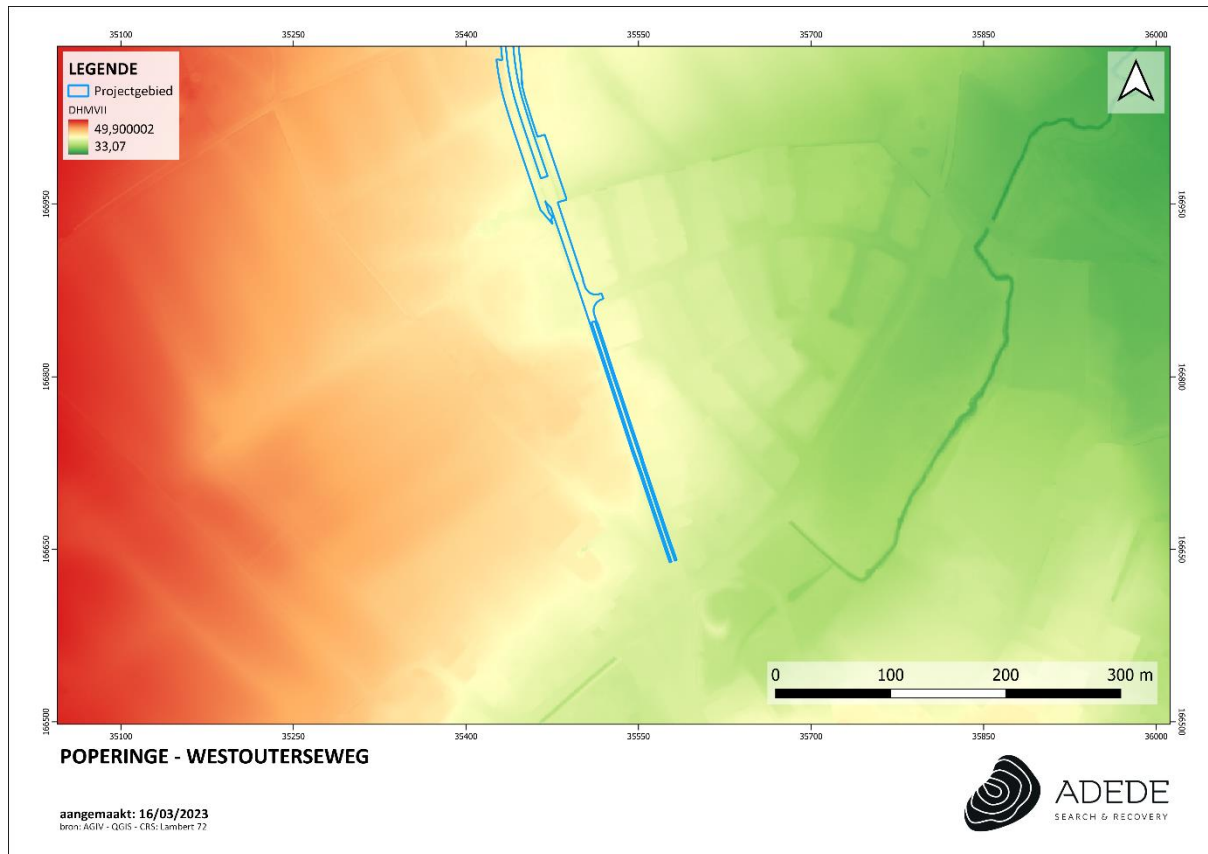

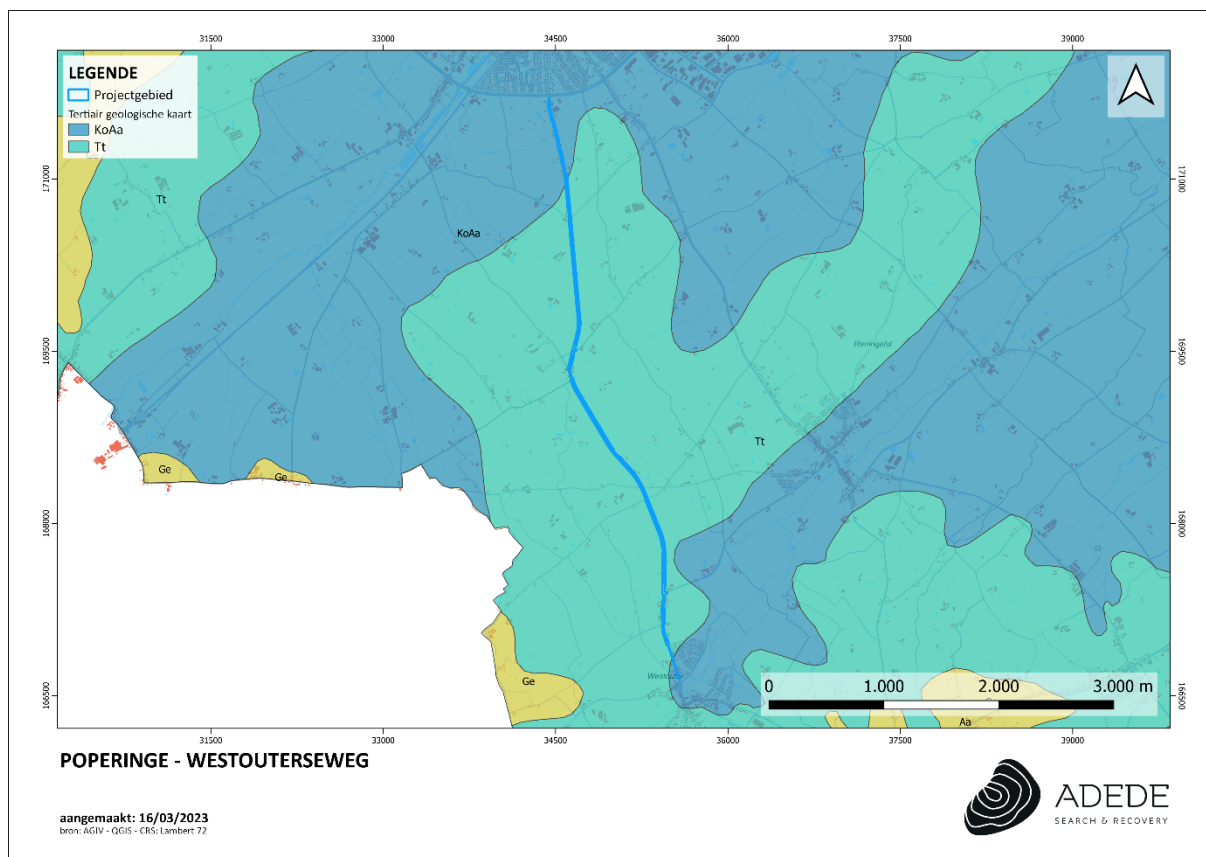
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHM VII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Het projectgebied is aan beide uiteinden deel van de Formatie van Kortrijk, lid van Aalbeke. Het middelste gedeelte is gekarteerd als De formatie van Tielt.

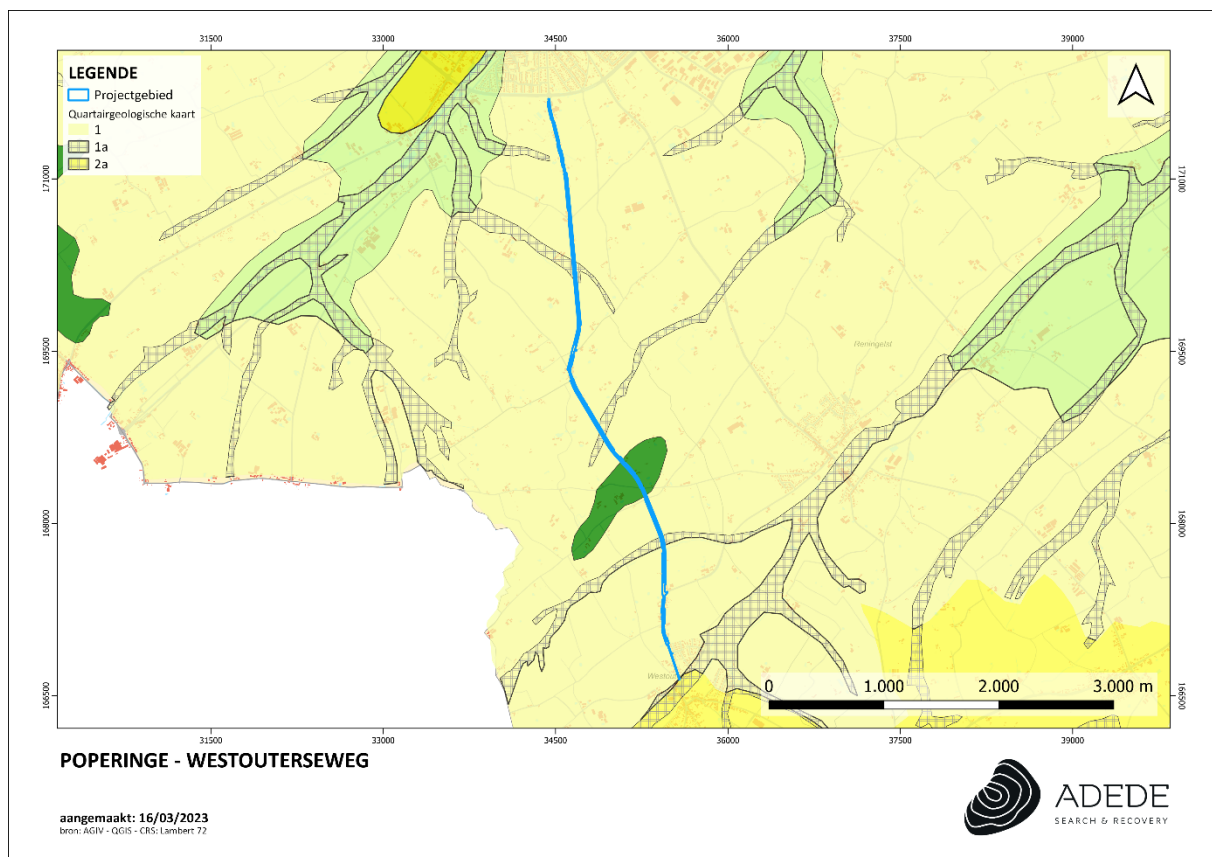
Het Lid van Aalbeke bestaat uit uit homogene, blauwe, zware klei die tot 15m dik is. De formatie van Tielt heeft een maximale dikte van 50 meter en bestaat uit marien zeer fijn zand en silt, afgezet in de zee die België bedekte tijdens het Midden- tot Laat-Ypresiaan (Vroeg-Eoceen, rond 50 miljoen jaar geleden).

Figuur 3. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Op de Quartaire geologische kaart wordt aangegeven dat in het grootste deel van het projectgebied geen holocene en/of tardiglaciaire afzettingen aanwezig zijn bovenop de pleistocene sequentie (type 1). Er lopen wel smalle stroken doorheen het projectgebied waarbij wel een holocene en/of tardiglaciaire afzetting aanwezig is bovenop de pleistocene sequentie (type 1a). Dit verloop komt overeen met de aanwezige beken. In het midden van het projectgebied bevindt zich ook een zone gekarteerd als type 9. Van boven naar onder zijn dit Eolische afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk vroeg Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale deel van Vlaanderen; silt in het zuidelijke deel. Hellingsafzettingen van het Quartair en Fluviale afzettingen van het Midden-Pleistoceen en het Vroeg-Pleistoceen. Er zijn geen Holocene en/of Tardiglaciaire afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Op de bodemtype kaart staan verschillende delen van het projectgebied gekarteerd bij x verschillende bodemtypes:

- U-Lhc: Natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. Onder bos heeft Lhc een ruwe humusbedekking. De onderliggende uitgeloogde horizont is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyifieerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig. De Lhc gronden vertonen periodiek

sterke wateroverlast. De gronden zijn weinig geschikt voor akkerbouw, maar geschikt voor weide alhoewel de bodem in de zomer sterk kan uitdrogren. Hij is weinig geschikt voor fruitteelt; in het Hageland geven peer en pruim na kunstmatige drainering voldoening.

- Lhc: Natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. Onder bos heeft Lhc een ruwe humusbedekking. De onderliggende uitgeloogde horizont is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyifieerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig. De Lhc gronden vertonen periodiek sterke wateroverlast. De gronden zijn weinig geschikt voor akkerbouw, maar geschikt voor weide alhoewel de bodem in de zomer sterk kan uitdrogren. Hij is weinig geschikt voor fruitteelt; in het Hageland geven peer en pruim na kunstmatige drainering voldoening.
- Ldc: Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De Lda en Ldc series zijn matig natte, matig gleyige zandleemgronden met donker grijsbruine bouwvoor. Onder de Ap komt een bleekbruin uitgeloogde horizont voor die aan de kontaktzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont. De textuur B is gaaf maar met roest gevlekt bij Ada; bij Ldc is de textuur B verbrokken, sterk gevlekt en door oxydo-reductieverschijnselen met bruinrode en grijze vlekken doorweven. Soms wordt het materiaal zwaarder of zandiger in de diepte. Heel dikwijls komt op wisselende diepte het Tertiair substraat voor. Boven het klei- of klei-zandsubstraat komt veelal een roestige band voor ten gevolge van het stagnerend water. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B. Deze bodems zijn te nat in de winter, blijven lang fris in de lente en zijn algemeen goed vochthoudend in de zomer. Rationeel gebruik als akkerland vereist drainering. Beide series zijn goede akkerlandgronden, mits drainering geschikt voor alle teelten. Ze zijn zeer geschikt voor weiland. Ldc is iets minder gunstig dan Lda.
- Ldp: Matig natte zandleembodem zonder profiel. Ldp en LdP omvatten colluviale gronden, gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Meestal wordt op geringe tot matige diepte een bedolven textuur B (p(c), p1, po) of een Tertiair substraat aangetroffen. Het colluviaal dek onderscheidt zich van het autochtoon zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Bij het complex LdP zijn samen met de profielen zonder profielontwikkeling ook enkele bodems met minimale profielontwikkeling geassocieerd. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80 cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter; ze is goed in de zomer. Het zijn goede landbouwgronden, mits drainage uitstekend voor alle teelten; geschikt voor weiland.

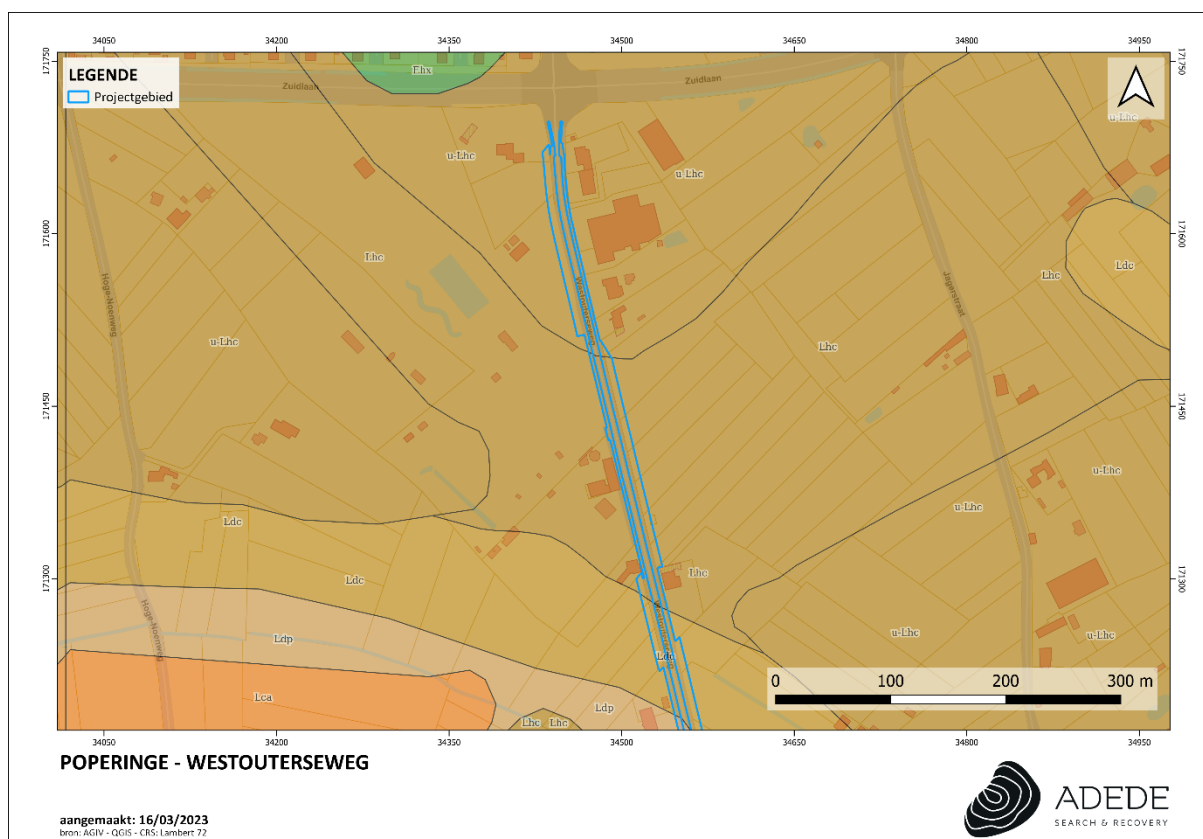
- Ldp(o): Matig natte zandleembodem zonder profiel. Ldp en LdP omvatten colluviale gronden, gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Meestal wordt op geringe tot matige diepte een bedolven textuur B (p(c), p1, po) of een Tertiair substraat aangetroffen. Het colluviaal dek onderscheidt zich van het autochtoon zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Bij het complex LdP zijn samen met de profielen zonder profielontwikkeling ook enkele bodems met minimale profielontwikkeling geassocieerd. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80 cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter; ze is goed in de zomer. Het zijn goede landbouwgronden, mits drainage uitstekend voor alle teelten; geschikt voor weiland.
- Lhp: Natte zandleembodem zonder profiel. Colluviale natte stuwwatergronden voor Lhp, terwijl bij LhP een zwakke profielontwikkeling geassocieerd is met de colluviale bodems zonder profielontwikkeling. De humeuze bovengrond is grijsbruin en rust op een colluviaal dek met baksteen- en houtskoolrestjes. Roestverschijnselen beginnen onderaan de bouwvoor en gaan door in het ganse profiel of verminderen soms met de diepte; het zandleemdek rust dikwijls op wisselende diepte op Tertiair substraat. De gronden zijn periodiek onderhevig aan sterke wateroverlast. Ze zijn weinig geschikt voor akkerland, en geschikt voor weide.
- Eep(o): Sterk gleyige kleibodem zonder profiel. Bij Eep en Uep is de humeuze bovengrond donker grijsbruin en sterk humeus met veel roest. De blauwgrijze reductiehorizont begint vanaf de diepte van 100 cm. Deze gronden zijn veel te nat en soms tijdelijk overstroomd in de winter; goed vochthoudend in de zomer. De beide series zijn geschikt voor weiland; zodevertrapping komt veel voor. Ze zijn ongeschikt voor akkerland en geschikt voor populieraanplant.
- Edp: Matig gleyige kleibodem zonder profiel. Edp en Udp kenmerken matig natte recente alluviale bodems op alluviale materialen. Roestverschijnselen worden waargenomen vanaf 50 en 80 cm diepte. Het bovendeck bevat dikwijls meer klei dan de gelaagde, kleiige tot lemige ondergrond. De gronden zijn te nat in de winter, langdurig vochtig en koud in het voorjaar. Mits goede afwateringsgrachten zijn ze zeer geschikt voor weiland. Bij goede drainage kan Edp goed akkerland geven (tarwe, suikerbieten). De bewerking is steeds lastig.
- W-Ldc: Matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De Lda en Ldc series zijn matig natte, matig gleyige zandleemgronden met donker grijsbruine bouwvoor. Onder de Ap komt een bleekbruin uitgeloopte horizont voor die aan de kontaktzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont. De textuur B is gaaf maar met roest gevlekt bij Ada; bij Ldc is de textuur B verbrokkeld, sterk gevlekt en door

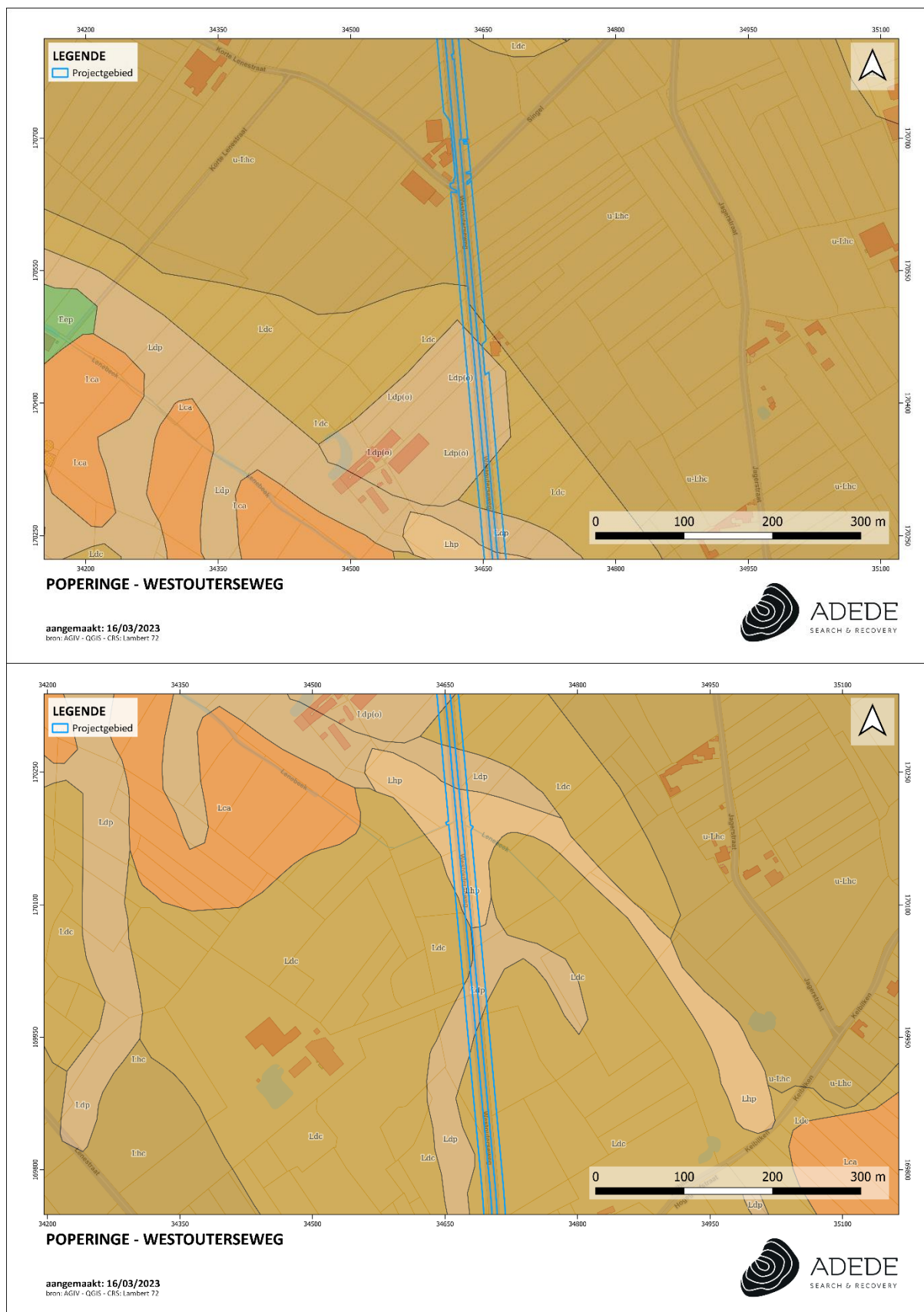
oxydo-reductieverschijnselen met bruinrode en grijze vlekken doorweven. Soms wordt het materiaal zwaarder of zandiger in de diepte. Heel dikwijls komt op wisselende diepte het Tertiair substraat voor. Boven het klei- of klei-zandsubstraat komt veelal een roestige band voor ten gevolge van het stagnerend water. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B. Deze bodems zijn te nat in de winter, blijven lang fris in de lente en zijn algemeen goed vochthoudend in de zomer. Rationeel gebruik als akkerland vereist drainering. Beide series zijn goede akkerlandgronden, mits drainering geschikt voor alle teelten. Ze zijn zeer geschikt voor weiland. Ldc is iets minder gunstig dan Lda.

- W-Lcc: Matig droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij beide series, Lca en Lcc, rust de Ap op een E horizont (ongeveer 40 cm dik) of rechtstreeks op de textuur B bij Lca of de verbrokkelde textuur B bij Lcc. Bij Lca is de textuur B aangerijkt met klei en sesquioxiden, het is een bruin zwaar zandleem, bij Lcc is de textuur B sterk gevlekt en verbrokkeld. In vele gevallen komt een substraat voor op wisselende diepte. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. Normaal hebben deze gronden geen watergebrek noch wateroverlast. De substraatgronden zijn in het voorjaar koud en laat te bewerken en kunnen in de zomer bij aanhoudende droogte aan watergebrek lijden. Ze zijn geschikt voor veeleisende teelten, en zeer geschikt voor weinig eisende teelten.
- w-Lhc: Natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. Onder bos heeft Lhc een ruwe humusbedekking. De onderliggende uitgeloogde horizont is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyifieerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig. De Lhc gronden vertonen periodiek sterke wateroverlast. De gronden zijn weinig geschikt voor akkerbouw, maar geschikt voor weide alhoewel de bodem in de zomer sterk kan uitdrogen. Hij is weinig geschikt voor fruitteelt; in het Hageland geven peer en pruim na kunstmatige drainering voldoening.
- Ehp: Sterk gleyige kleibodem zonder profiel. Deze series omvatten hydromorfe stuwwaterbodems. De donkergrijze bovengrond is sterk humeus en rust op gelaagd kleiig materiaal met veel roest. Stuwwater wordt opgehouden door de klei in de winter en de lente of na regenperioden in de zomer, hierdoor is de grond zeer nat. In droge zomerperioden lijdt de bodem aan droogte en vertoont brede en diepe barsten. Deze series zijn vrijwel alleen geschikt voor grasland.
- Lca: Matig droge zandleembodem met textuur B horizont. Bij beide series, Lca en Lcc, rust de Ap op een E horizont (ongeveer 40 cm dik) of rechtstreeks op de textuur B bij Lca of de

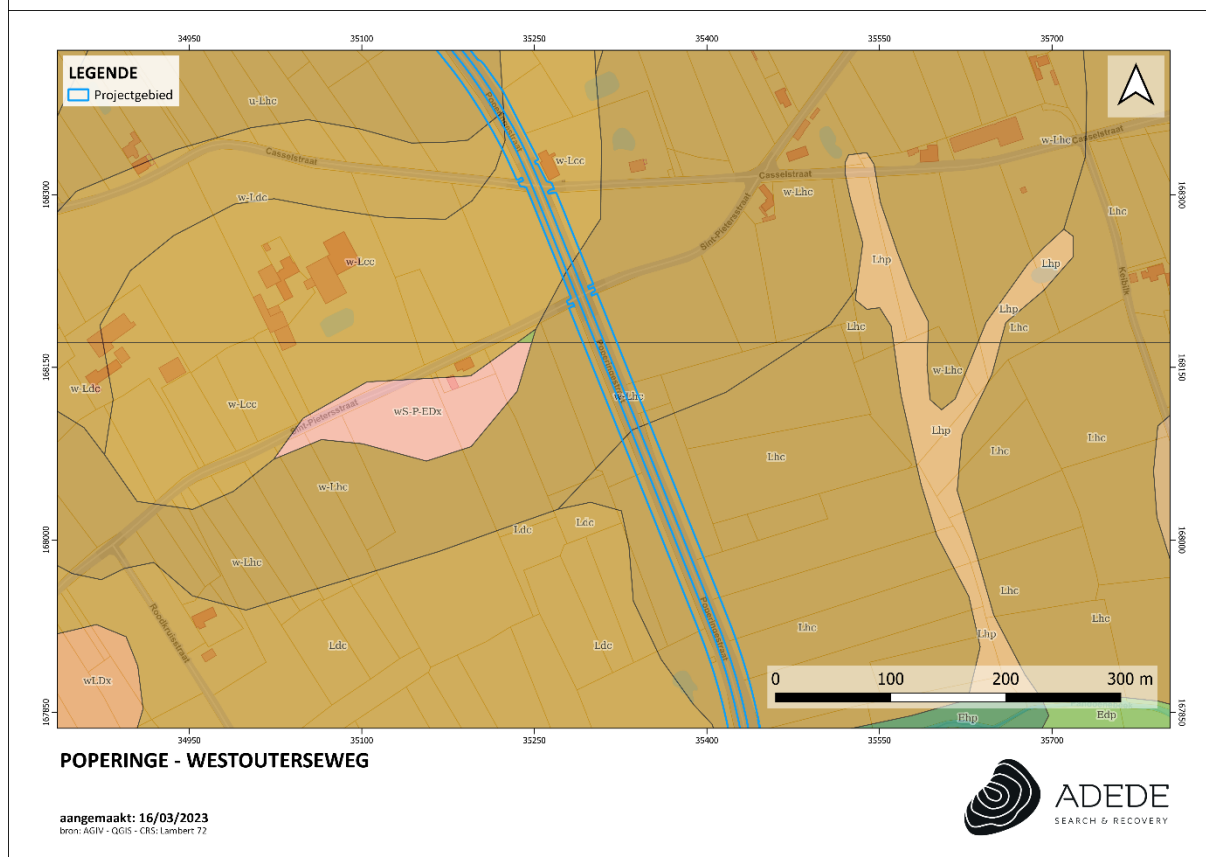
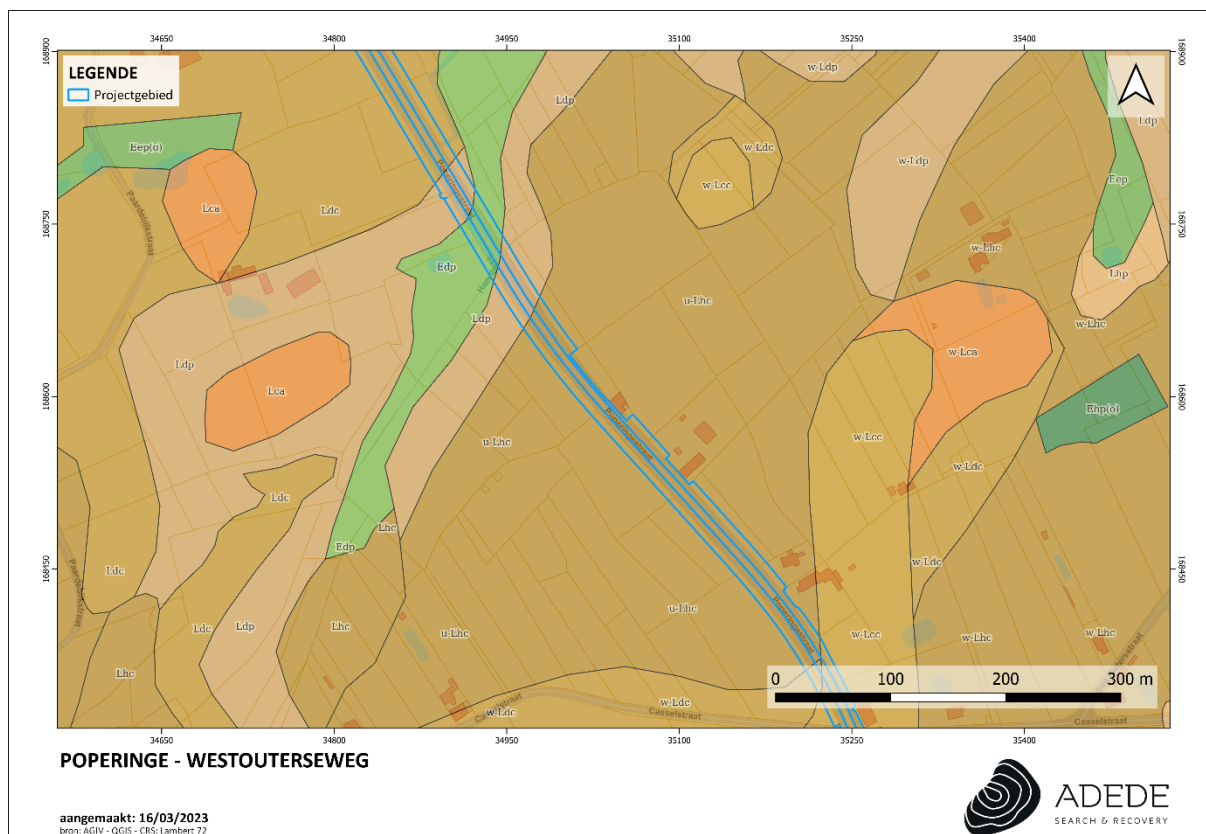
verbrokkelde textuur B bij Lcc. Bij Lca is de textuur B aangereikt met klei en sesquioxiden, het is een bruin zwaar zandleem, bij Lcc is de textuur B sterk gevlekt en verbrokken. In vele gevallen komt een substraat voor op wisselende diepte. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm. Normaal hebben deze gronden geen watergebrek noch wateroverlast. De substraatgronden zijn in het voorjaar koud en laat te bewerken en kunnen in de zomer bij aanhoudende droogte aan watergebrek lijden. Ze zijn geschikt voor veeleisende teelten, en zeer geschikt voor weinig eisende teelten.

- Lhp(o): Natte zandleembodem zonder profiel. Colluviale natte stuwwatergronden voor Lhp, terwijl bij LhP een zwakke profielontwikkeling geassocieerd is met de colluviale bodems zonder profielontwikkeling. De humeuze bovengrond is grijsbruin en rust op een colluviaal dek met baksteen- en houtskoolrestjes. Roestverschijnselen beginnen onderaan de bouwvoor en gaan door in het ganse profiel of verminderen soms met de diepte; het zandleemdek rust dikwijls op wisselende diepte op Tertiair substraat. De gronden zijn periodiek onderhevig aan sterke wateroverlast. Ze zijn weinig geschikt voor akkerland, en geschikt voor weide.
- OB: Bebouwde zones. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van.

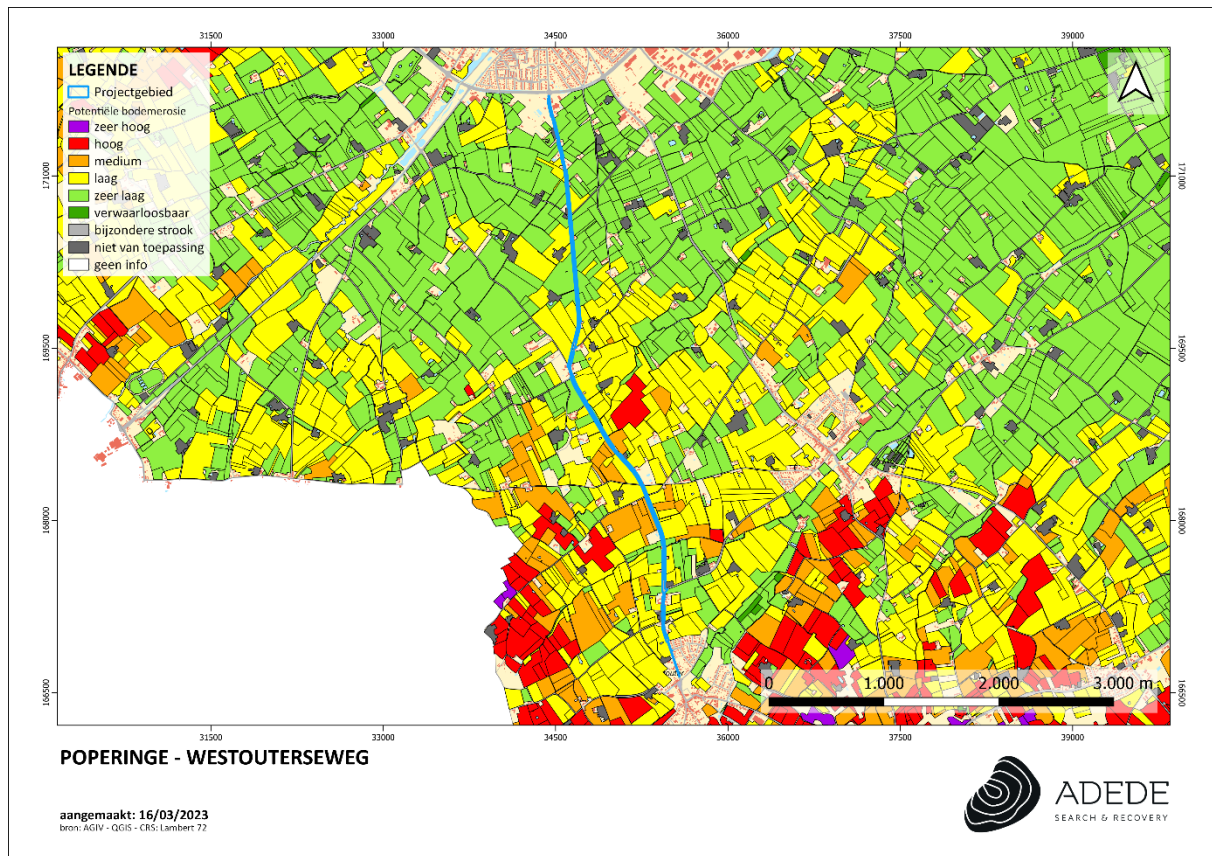

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

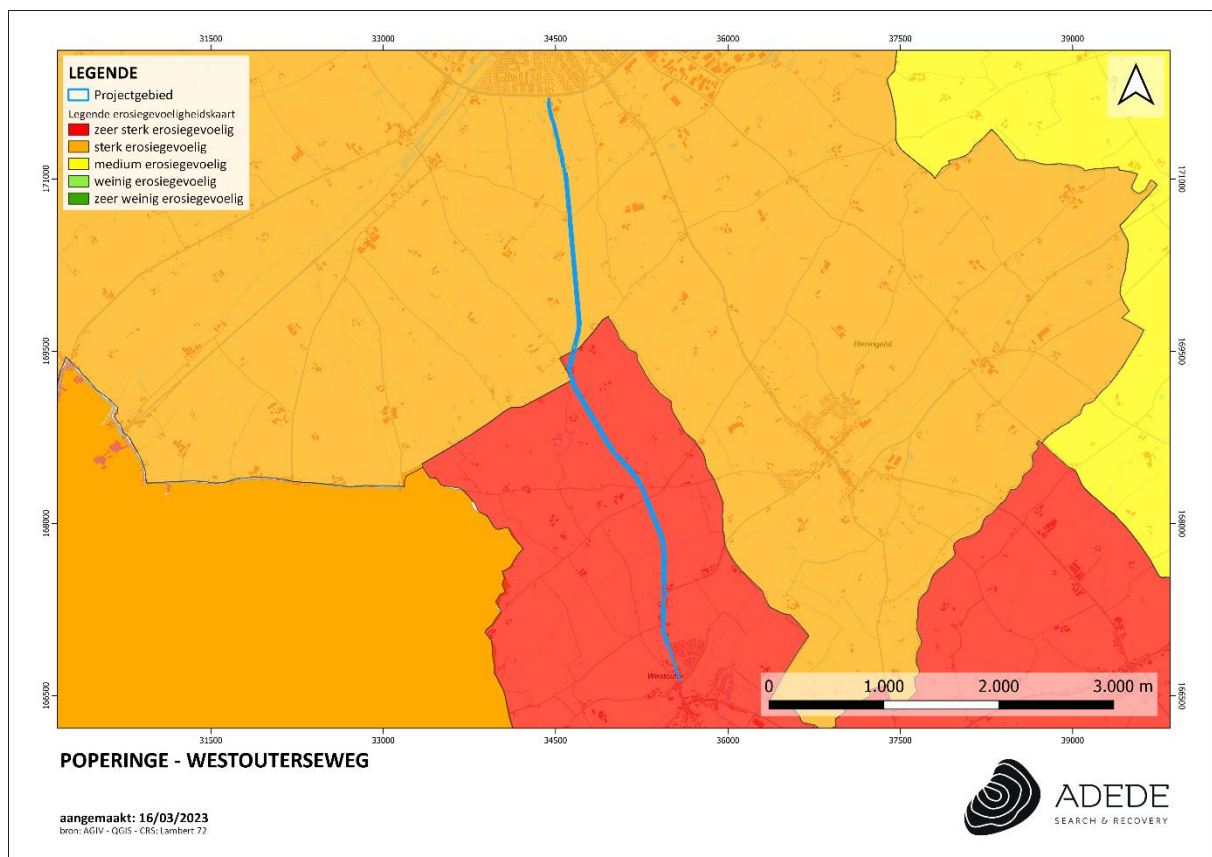
De potentiële bodemerosie per perceel houdt rekening met onder meer het bodemtype, de hellingsgraad en de lengte van de helling van het perceel. Het houdt echter geen rekening met het huidige landgebruik. Op de potentiële bodemerosiekaart is te zien dat de percelen binnen het plangebied niet of slechts gedeeltelijk geïnventariseerd zijn. Het overgrote deel van de omringende percelen zijn wel geïnventariseerd, in het noorden eerder als “laag” of “zeer laag”, in het zuiden eerder “medium” of “laag”, waardoor het aannemelijk is dat deze erosiegesteldheid ook voor het projectgebied zal gelden.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

Op de erosiegevoeligheidskaart bevindt het projectgebied zich in het noorden in sterk, in het zuiden zeer sterk erosiegevoelig gebied.

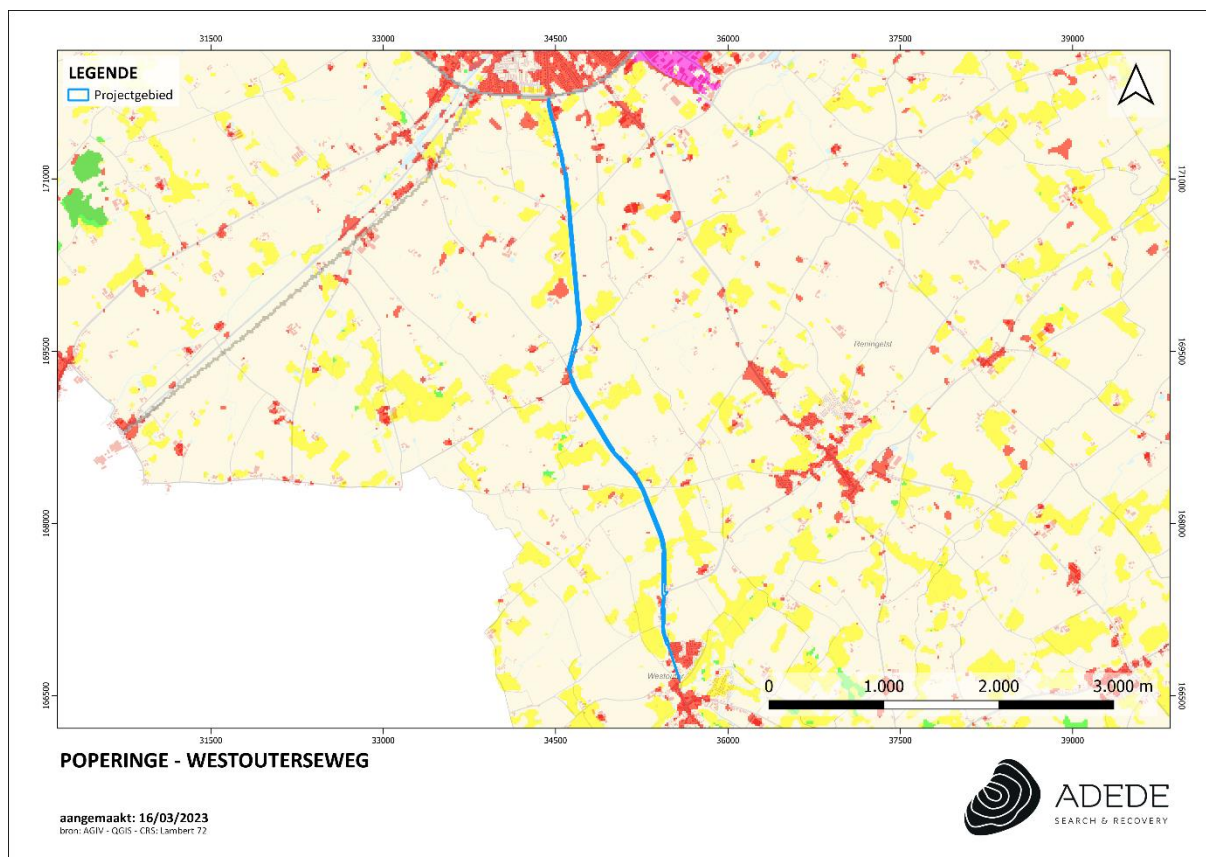

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Om het landgebruik ter hoogte van het onderzoeksgebied na te gaan werd gebruik gemaakt van het bodemgebruiksbestand, opname 2001. Hierop valt te zien dat het onderzoeksgebied als volgt gekarteerd staat:

- Akkerbouw (wit): Concreet betreft dit op een bodem die gebruikt wordt in rotatiesystemen waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.
- Andere bebouwing (rood): Het betreft een gebied waarbij het grootste deel bedekt wordt door structuren. Dit kan gaan over gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30% en 80% is verhard).
- Weiland (geel): Dit betreft een bodem bedekt met gras, die niet gelegen is in het overstromingsgebied van een rivier.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op het bodengebruiksbestand.

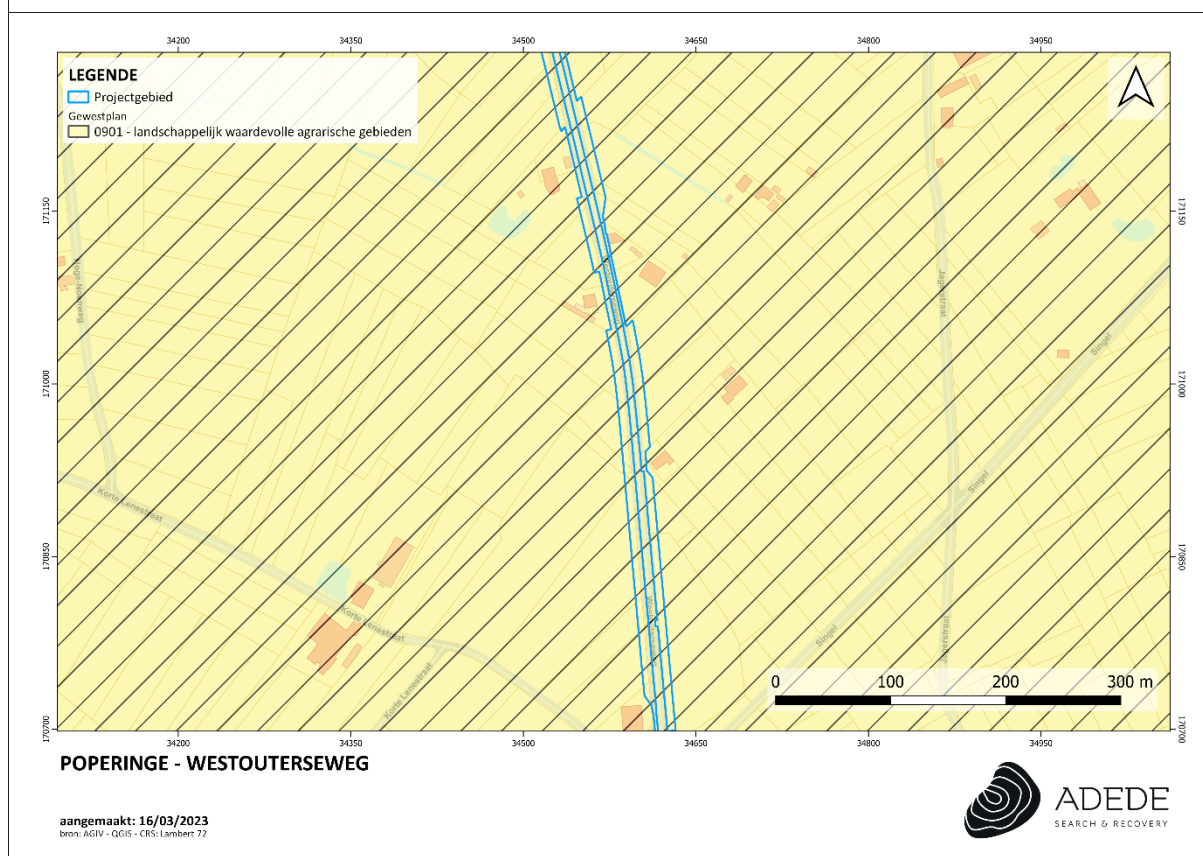
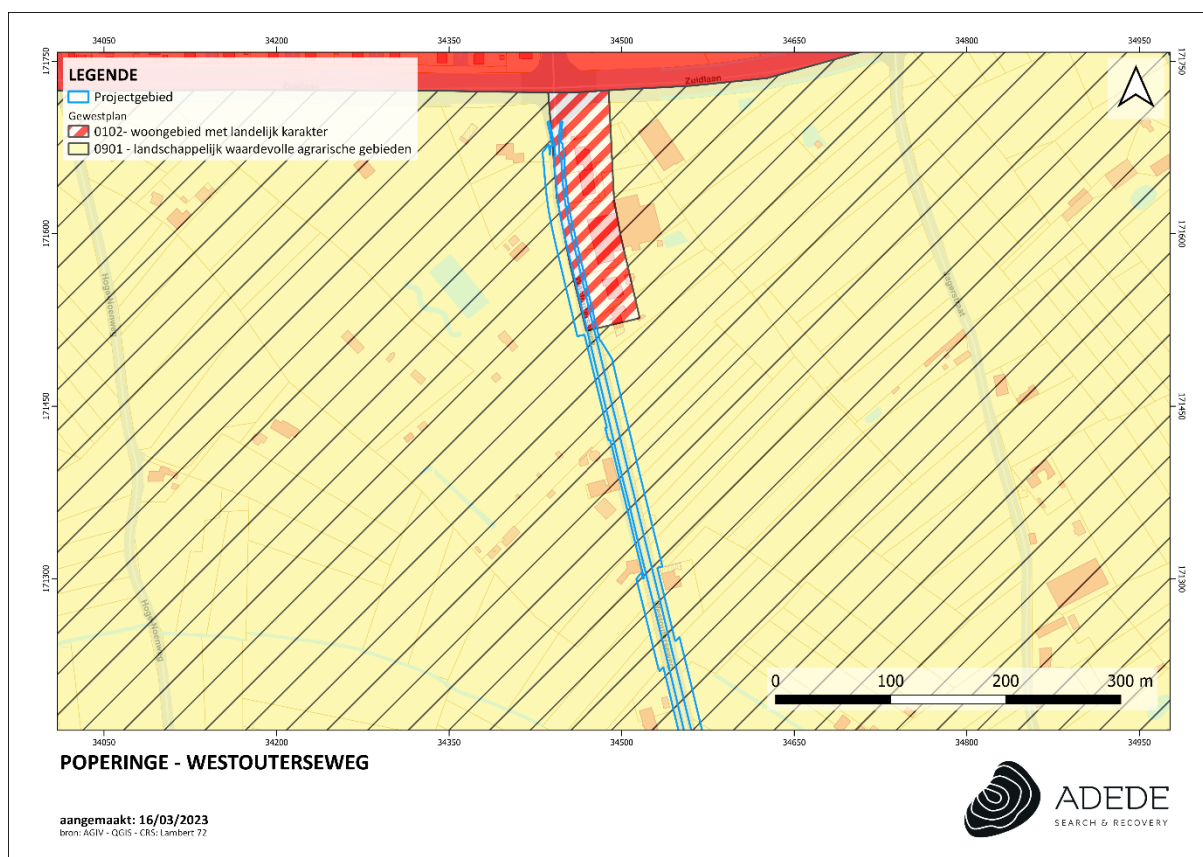
3.2.3.5 Gewestplan

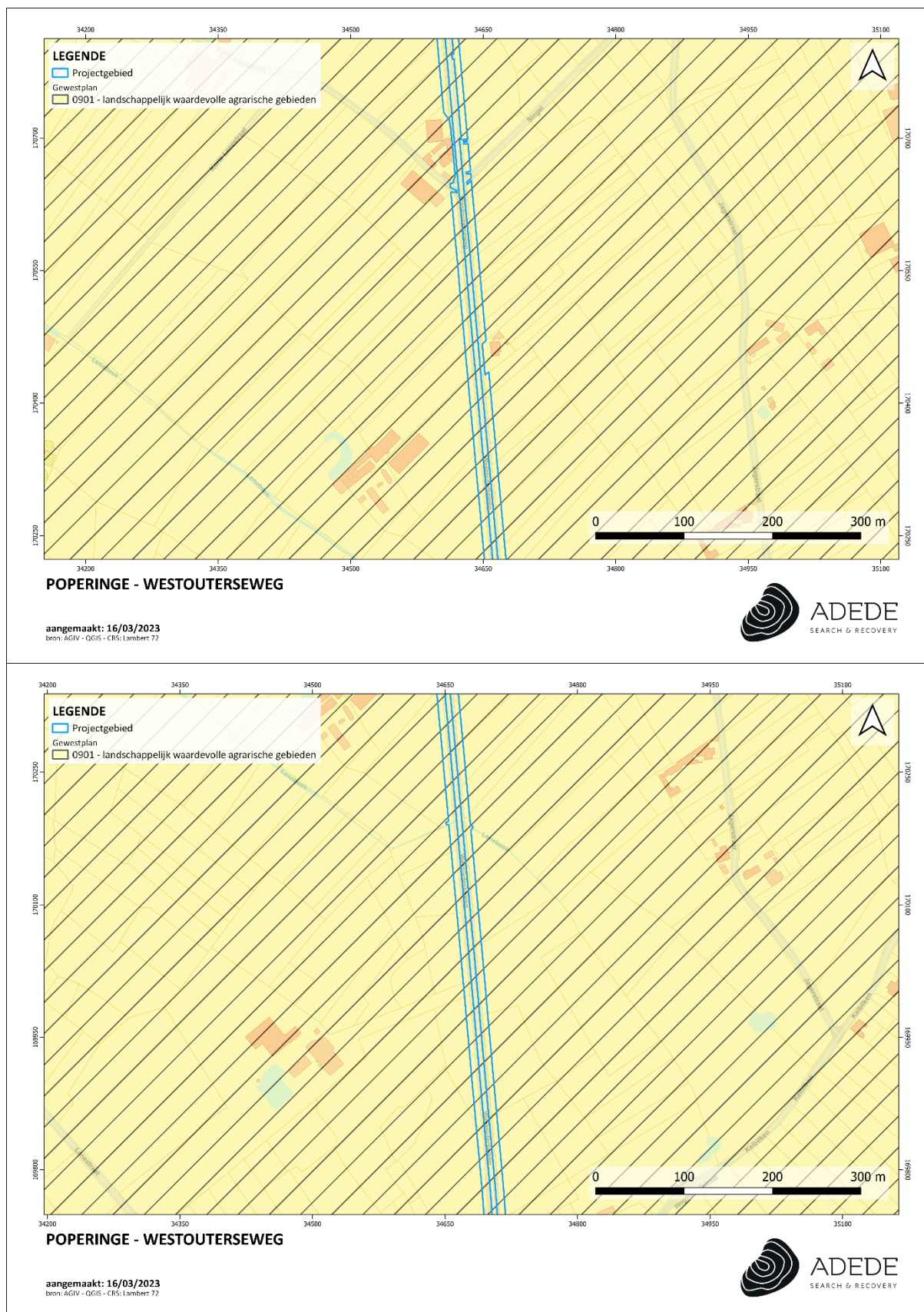
Op het gewestplan staat het volledige projectgebied gekarteerd als:

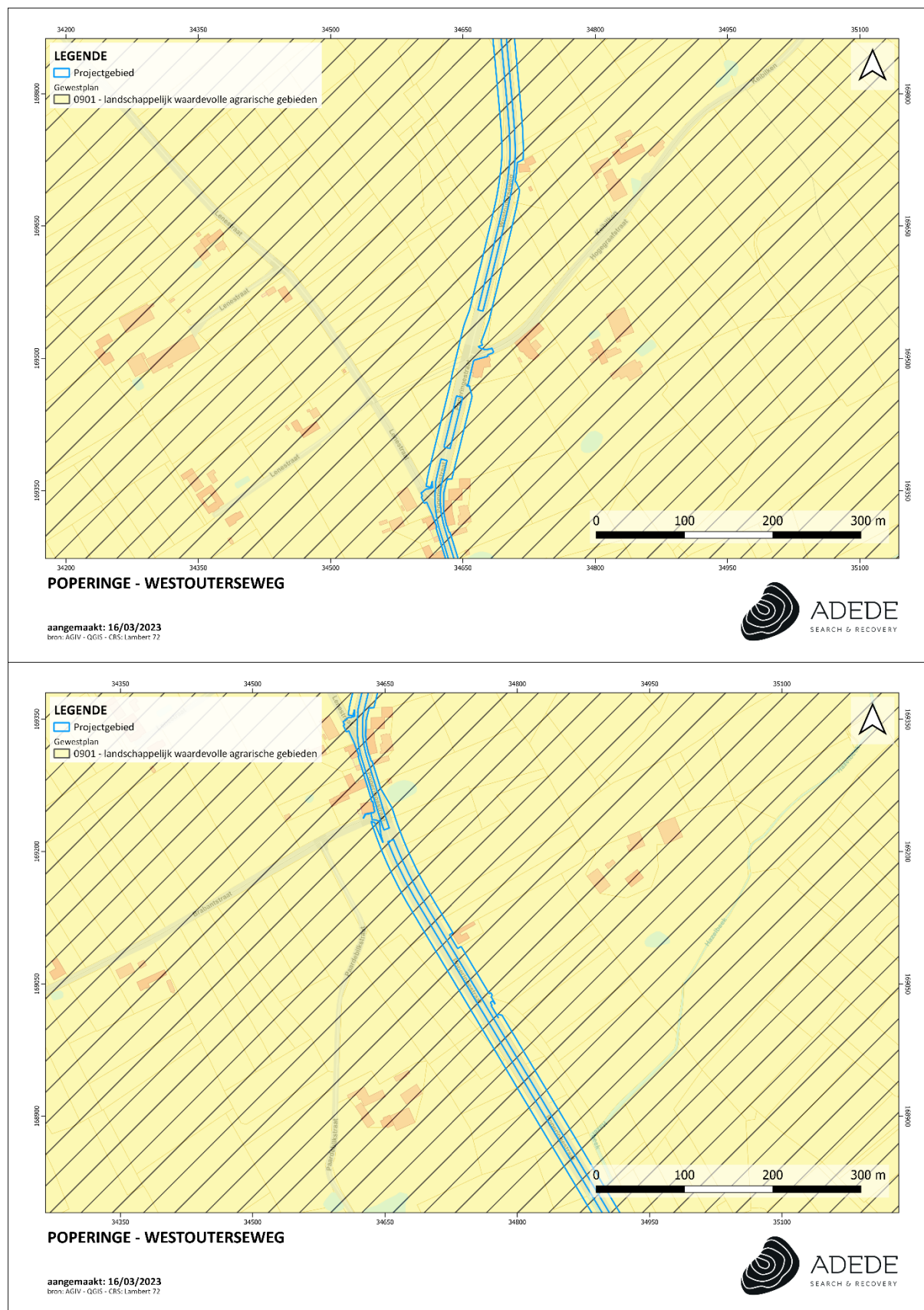
- Woongebieden met een landelijk karakter (rood-wit gestreept): Dit betreft zijn gebieden bestemd voor woningbouw in het algemeen en tevens voor landbouwbedrijven.
- (Landschappelijk waardevolle) Agrarische gebieden (lichtgeel): Agrarische gebieden zijn bestemd voor de landbouw in de ruime zin. Behoudens bijzondere bepalingen mogen de agrarische gebieden enkel bevatten: de voor het bedrijf noodzakelijke gebouwen, de woning van de exploitanten, benevens verblijfgelegenheden voor zover deze een integrerend deel van een leefbaar bedrijf uitmaakt en para-agrarische bedrijven. Gebouwen bestemd voor niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veeteelt mogen slechts opgericht worden op ten minste 300m van een woongebied of op ten minste 100m van een woonuitbreidingsgebied, tenzij het een woongebied met landelijk karakter betreft. De afstand van 300m en 100m geldt evenwel niet in geval van uitbreiding

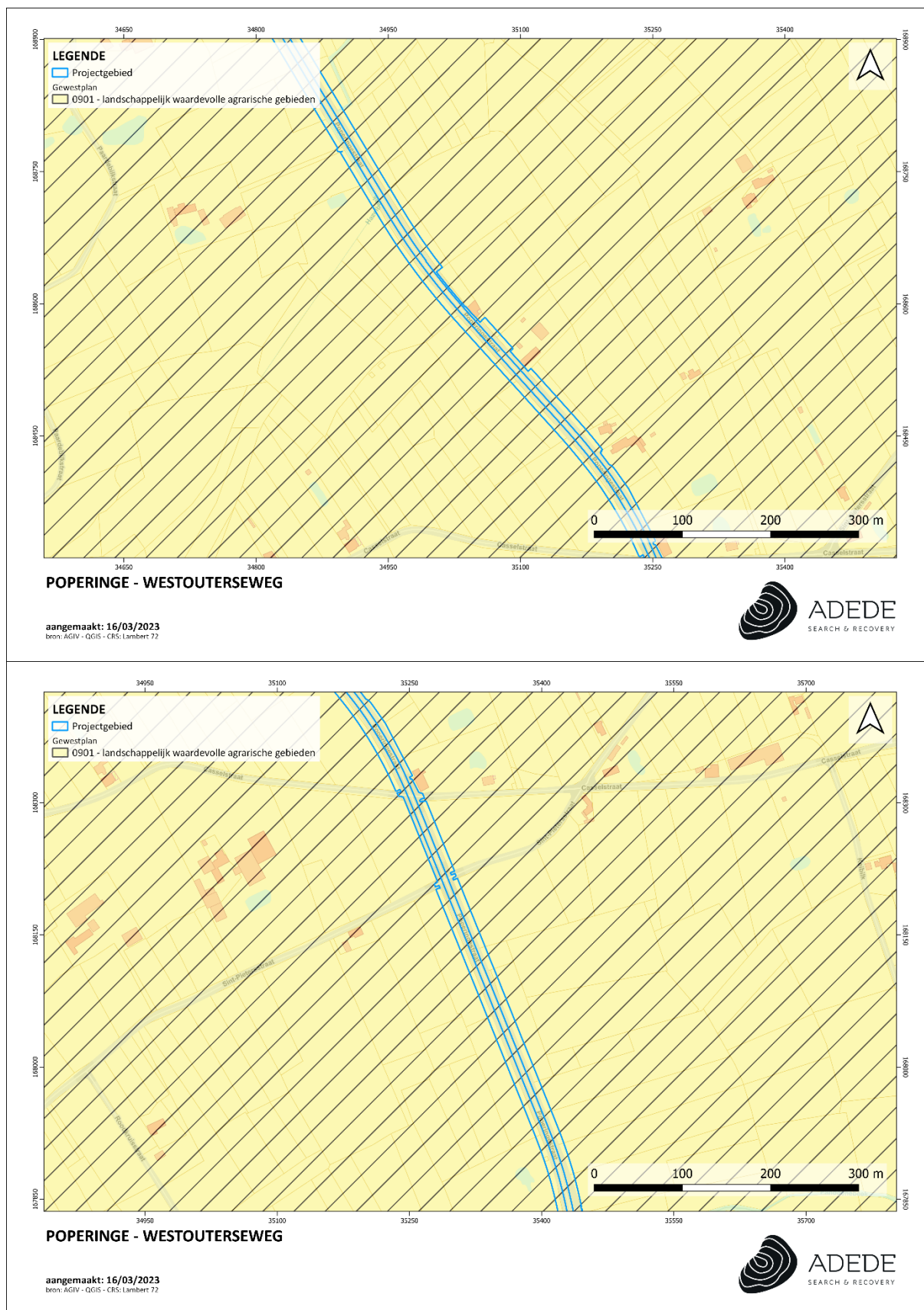
van bestaande bedrijven. De landschappelijke waardevolle gebieden zijn gebieden waarvoor bepaalde beperkingen gelden met het doel het landschap te beschermen of aan landschapsontwikkeling te doen. In deze gebieden mogen alle handelingen en werken worden uitgevoerd die overeenstemmen met de in grondkleur aangegeven bestemming, voor zover zij de schoonheidswaarde van het landschap niet in gevaar brengen.

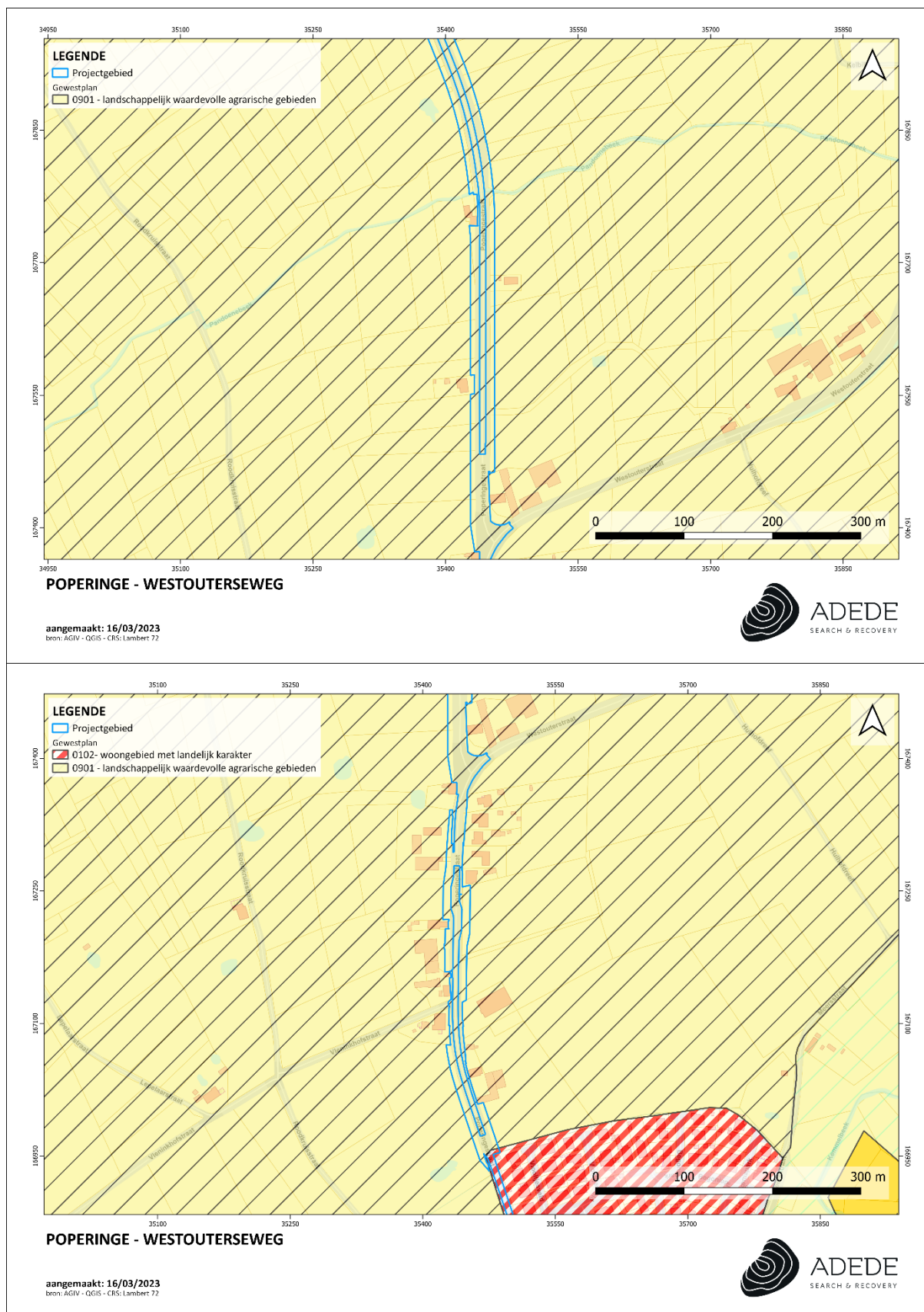
- Gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut.

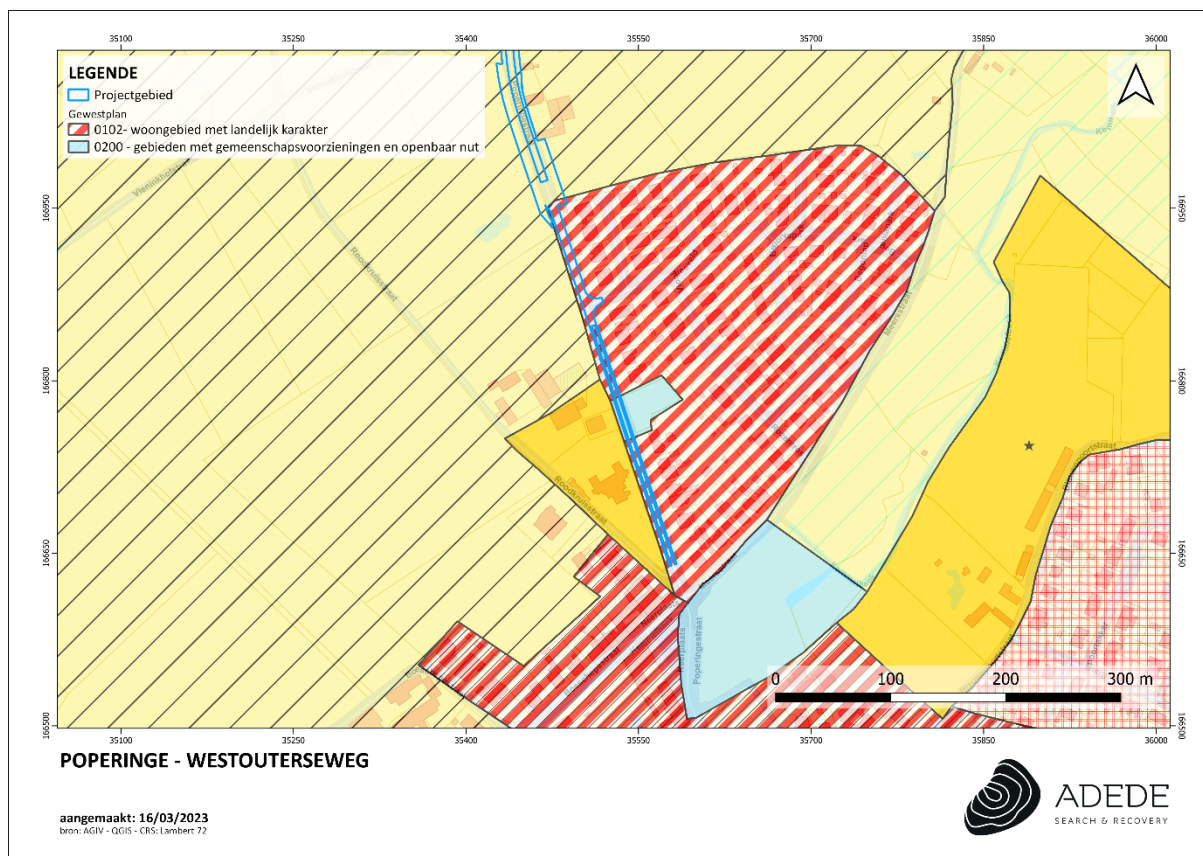

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Deze algemene historische situering is voornamelijk gebaseerd op de inventaris van onroerend erfgoed voor het geografisch thema “Poperinge” en “Westouter”.¹

3.3.1.1 Poperinge

Het verhaal die het ontstaan en de naam van Poperinge beschrijft, is terug te brengen tot de 5de eeuw na Chr. In deze periode zou de Frankische familie “Poppe” of “Pupurn” zich hebben gevestigd op het kruispunt van het Romeinse Diverticulum met de Vleterbeek. Deze locatie zal nadien verder uitgroeien tot de Grote Markt van Poperinge. Men neemt aan dat de naam van deze stad teruggaat op de Frankische familie en dat het toponiem zoveel betekend als “de woonst van Pupurn”. Historische bronnen tonen aan dat Poperinge in de 7de eeuw in bezit kwam van de Sint-Benedictusabdij van Sint-Omaars.

In de 11de eeuw kent Poperinge een sterke ontwikkeling met daarbij ook een verhoging van de bevolking. In deze periode worden de bossen in het ommeland van Poperinge en Ieper sterk geëxploiteerd.

In de loop van de 12de eeuw verkrijgt Poperinge een aantal privileges. In 1147 schenkt Diederik van de Elzas de stadsrechten. Zijn zoon, Filips van de Elzas zal in 1187 toestemming geven tot het houden van een wekelijkse markt en het verbinden van de stad met de IJzer. Daarbij werd de belangrijkste waterloop, namelijk de Vleterbeek, gekanaliseerd. De werken aan deze “nieuwe” waterweg werden pas in 1367 afgerond. Deze Poperingevaart zorgde voor een toegang tot de Noordzee via de IJzer. De bloei van Poperinge zet zich voort met de ontwikkeling van de Lakennijverheid. In de loop van de 13de en 14de eeuw ontstond door deze nijverheid een heftige concurrentiestrijd tussen de steden Poperinge en Ieper.

De 15de eeuw in Poperinge wordt gekenmerkt door een aantal tegenslagen. Zo werd de stad enkele malen vernield door Franse en Engelse troepen. Ook stadsbranden en hongersnoden kwamen in deze periode voor. Daarbovenop werd Poperinge ook getroffen door de pest rond het jaar 1490. Hierdoor zakte het economische potentieel van de stad in elkaar. De Lakennijverheid kende een sterkte terugval en werd vervangen door de hopteelt en het brouwen van bier.

In de tweede helft van de 16de eeuw brak er voor Poperinge opnieuw een moeilijke periode aan. De godsdienstoorlogen zorgden ervoor dat de stad als Calvinistisch centrum niet gespaard bleef voor

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14148>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14162>.

vernielingen. De Beeldenstorm in 1566 zorgde voor een sterke verzwakking van de economische macht van de stad. Ook de bevolkingsaantallen daalden sterk in deze periode.

Een volgende crisisperiode voor de stad Poperinge situeert zich tussen de tweede helft van de 17de eeuw en de eerste helft van de 18de eeuw. Tijdens deze woelige periode viel de stad in handen van de Spanjaarden tot 1678. Daarna in handen van de Fransen tot 1713, de Oostenrijkers tot 1791, waarna Poperinge opnieuw een Franse stad werd tot in 1814. In de periode die hierop volgde konden de Nederlanders de controle overnemen. Met de onafhankelijkheid van België in 1830 eindigde de machtswisselingen te Poperinge. Tijdens de 1ste Wereldoorlog bleef Poperinge relatief gespaard van het oorlogsgeweld door zijn ligging aan de geallieerde zijde van het front. De stad zal uitgroeien tot een logistiek knooppunt en als kampplaats voor troepen. Ook hospitalen en begraafplaatsen zijn overblijfselen uit deze periode.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog fungeert Poperinge als zetel van de geallieerde troepen die aan de strijd rondom Ieper deelnemen. Er ontstaat een soldatenclub gevestigd in 'Talbot House', de bakermat van de Toc H-beweging in de Gasthuisstraat. Ook wordt de Switch Road aangelegd rondom de stad ter bevordering van troepen- en materiaalvoer naar het front. Deze weg vormt het embryo van de huidige, deels voltooide ringexpresweg Oost-, Europa-, Zuid- en Westlaan. De oorlogsschade blijft beperkt als gevolg van de ligging buiten het frontgebied, maar toch is er vernieling of beschadiging van circa 320 panden. Het Koning Albertfonds richt barakken op ten behoeve van vluchtelingen voornamelijk uit het Ieperse, zoals het nog bewaard exemplaar in de Nieuwstraat nummer 4. In 1928 worden de noodwoningen overgenomen door de stad. Vijf Britse militaire begraafplaatsen met als grootste het 'Lyssenthoek Military Cemetery' aan de Boescheepseweg (12.000 graven).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er meer omvangrijke verwoestingen, voornamelijk te situeren op de Grote Markt, in de Vlaming-, Boeschepe-, Gasthuis-, Veurne- en Ieperstraat in de omgeving van het station. De Duitsers leggen een vliegveld aan ten noordoosten van de stad, maar dit wordt echter nooit in gebruik genomen; wel zijn er bewaarde resten aan de Woestense- en de Westvleterseweg. De bevrijding gebeurt met tussenkomst van het Poolse leger, waarnaar de gedenkplaat aan het stadhuis en het toponiem 'Polenlaan' verwijzen. Het huidige Oudstrijdersplein ontstaat doordat het vernielde Sint-Vincentiusgesticht niet heropgebouwd wordt.

3.3.1.2 *Westouter*

Oudste vermelding (1089): Wistaltare, etymologisch te verklaren als "altaar naar het westen gericht". Neolithische vondsten. Parochie in 1069; patronaat van kerk vooreerst afhankelijk van kapittel van Terwaan, later van het bisdom Ieper.

Voormalig leen gehouden van heerlijkheid Belle; bestuurlijk en fiscaal geïntegreerd in kasselrij Belle, die in Franse handen kwam in 1678 (Vrede van Nijmegen). Bij decreet van 11 oktober 1781 werden Westouter en de heerlijkheid Vleminckhove naar Vlaanderen overgeheveld, en ingeschakeld in de generaliteit der Acht Parochies. Afbeelding van dorpskom bij A. Sanderus, met situering van voormalig kasteel "'s Heeren Huys Belleambacht" ten westen, de "Come Blomme -Mathematische Schole", werkplaats van Vaast du Plouich, illustrator van "Flandria Illustrata", ten zuidwesten, en "d'oude Motte" ten zuiden van de kerk.

Het dorp werd grotendeels vernield tijdens de Eerste Wereldoorlog. Aanleg- en rooilijnenplan naar ontwerp van architect A. Dugardijn (Brugge) van 1920, grosso modo teruggaand op vooroorlogs patroon, zie A. Sanderus' dorpsplattegrond. Vorm van voormalige mote nog afleesbaar in huidige percelering. Uit archiefonderzoek bleken, naast vermeld architect, voornamelijk de bouwmeesters O. Moerman (Poperinge) en J. Coomans (Ieper) betrokken bij de wederopbouw. Van de hand van eerst genoemde zijn onder meer pastorie, school met onderwijzerswoning en ouderlingentehuis; van laatst genoemde, de kerk en voormalig gemeentehuis. Bevrijd op 06.09.1944 door de Eerste Poolse Pantserdivisie; het bergstenen kapelletje op kruispunt Belle/Schomminkelstraat ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Czestochowa, herinnert aan deze gebeurtenis.

"Bloemendorp" aan toeristische "Heuvellandroute"; toenemend dagtoerisme onder meer aangelokt door 700 m lange kabelbaan, -in 1957 aangelegd tussen de Bane- en Vidaigneberg-, het miniatuur-golfterrein, de natuursportbaan, het openluchtwembad en de ruitersschool. De bergstenen Lourdesgrot (1875) van wijlen pastoor Louis Nollet op de oostelijke top van Rodeberg is nog steeds een druk bezocht bedevaartsoord. Ook de zogenaamd "Lijstermolen" (Molendreef), bovenop de Baneberg, vormt een toeristische attractie.

Kleine dorpskom aan kruising Loker- en Poperingestraat, met kerk in bocht van vermelde straten. Omringende lintbebouwing in de vorm van breedhuizen met bovenverdieping onder zadeldak, daterend van de wederopbouw; uitzondering hierop, 19de-eeuwse brouwerij met herberg, ten zuidwesten van kerk (Poperingestraat nummer 4-6). In de nabijheid, driehoekig pleintje gevormd door samenkomen Belle en Schomminkelstraat. Visuele begrenzing van "dorpsplein" gevormd door voormalig gemeentehuis. Situering van school en pastorie, ten oosten van dorpskom aan kruising van Kemmel- en Lokerstraat. Zogenaamd "Neerplaats", ten noorden, over de Fransebeek, aan kruispunt van Meers-, Poperinge- en Roodkruisstraat, met concentratie van herbergen als "'t Peenhof" en "'t Vinkenest", naast nieuwere bouw. Invalswegen, naar de dorpskom toe, afgezoomd met bomen, voornamelijk linden. Recente sociale verkaveling tussen Poperinge - en Meersstraat, ten noorden van dorpscentrum. Buiten de dorpskom, verspreide hoeven met losse bestanddelen en boerenhuis veelal aanleunend bij langgestrekt type, daterend uit de jaren 1920; enkele 18de-eeuwse kernen.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 *Kaart van Ferraris (1771 – 1778)*

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia werden de Oostenrijkse Nederlanden gedurende de periode 1771-1778 uitgebreid in kaart gebracht. De eerste plannen voor dit project dateren al van 1751, maar het zou nog tot 1770 duren vooraleer de Keizerin haar fiat gaf aan het project. Het was Joseph-Jean-Francois, graaf de Ferraris (1726-1814) die de leiding van het project in handen kreeg. De Ferraris was een gerenommeerd generaal uit het Oostenrijkse leger, die in Wenen Cartografie studeerde en reeds op jonge leeftijd actief werd in het leger. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende teksten. De kaart werd in drievoud gemaakt en het exemplaar dat bedoeld was voor de landvoogd Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Nederlandse Rijksarchief te Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrariskaart had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren. Daarbij was het van belang dat het gebruik van de kaart zo voor de hand liggend mogelijk was. Daarbij werd overigens geen legende opgesteld, daar alle kaartelementen geacht werden duidelijk te zijn. Pas later werden legenda aan de kaarten toegevoegd.

De bewoningskern van Poperinge bevindt zich ten noorden van het projectgebied. Het projectgebied zelf loopt samen met een voorloper van de Westouterseweg. Langs dit tracé zijn sporadisch hoeves aanwezig. Meer naar het zuiden, ter hoogte van de huidige grens met Westouter, wordt het projectgebied gekarteerd in blanco gebied. Dit aangezien deze zone deel was van het toenmalige Franse Koninkrijk en maakte aldus geen deel uit van het cartografische project. Concluderend kunnen we stellen dat er in de omgeving van het projectgebied een sterk landelijk karakter primeert met weinig of geen bebouwing maar wel agrarische activiteiten.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.2 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering van de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle 'openbare' wegen en 'private' wegen met openbare erfdienstbaarheid. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden. De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen en tabellen van grondinneming.

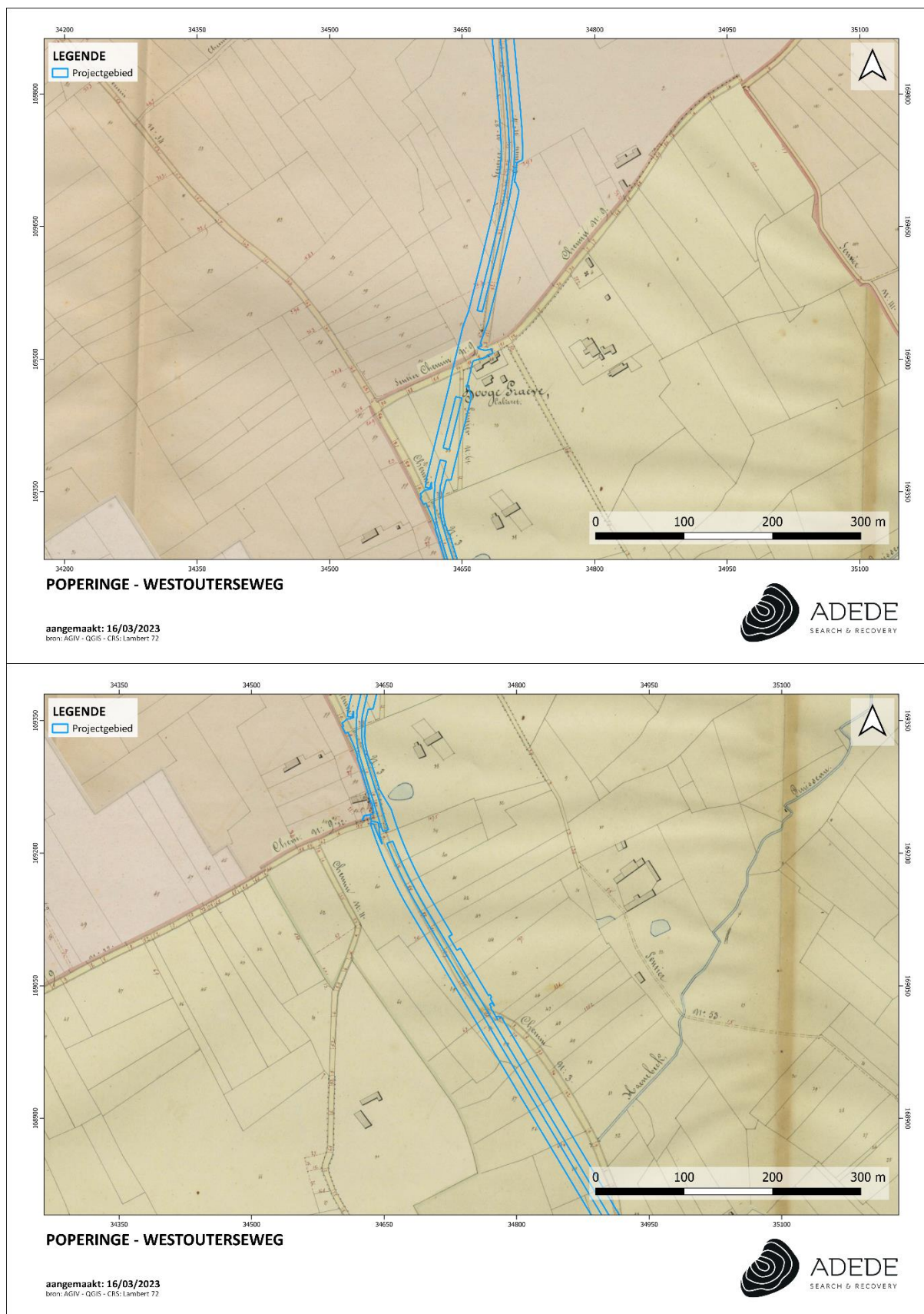
Op de Atlas der buurtwegen blijft bovenstaande situatie zo goed als ongewijzigd. Het projectgebied volgt nog steeds een voorloper van de Westouterseweg/Poperingestraat met her en der wat hoevebouw.

Op het grondgebied Westouter passeert het tracé langs “Cabaret Hooge Graive” aan het kruispunt tussen de Westouterseweg en de Poperingestraat. Vervolgens loopt het projectgebied verder langs de voorloper van de Poperingestraat met ook hier sporadisch wat hoevebouw. Zo loopt het tracé voorbij “T Heksken” tot aan de kruising met de Vleninkhofstraat waar zich wat meer bebouwing bevindt. Ten slotte loop het projectgebied verder tot aan de bewoningskern van Westouter.

Binnen het projectgebied bevindt er zich dus geen bebouwing, enkel voorlopers van hedendaagse wegtracés.

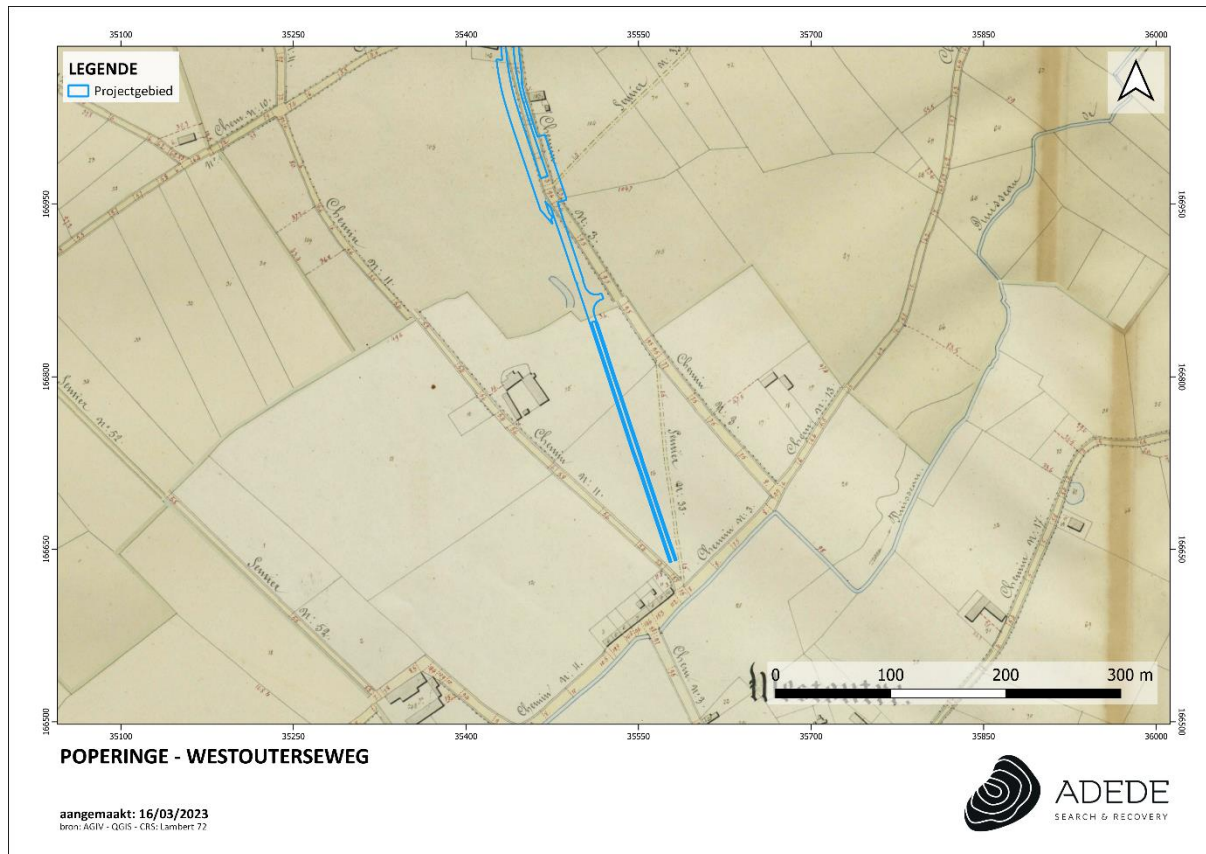

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

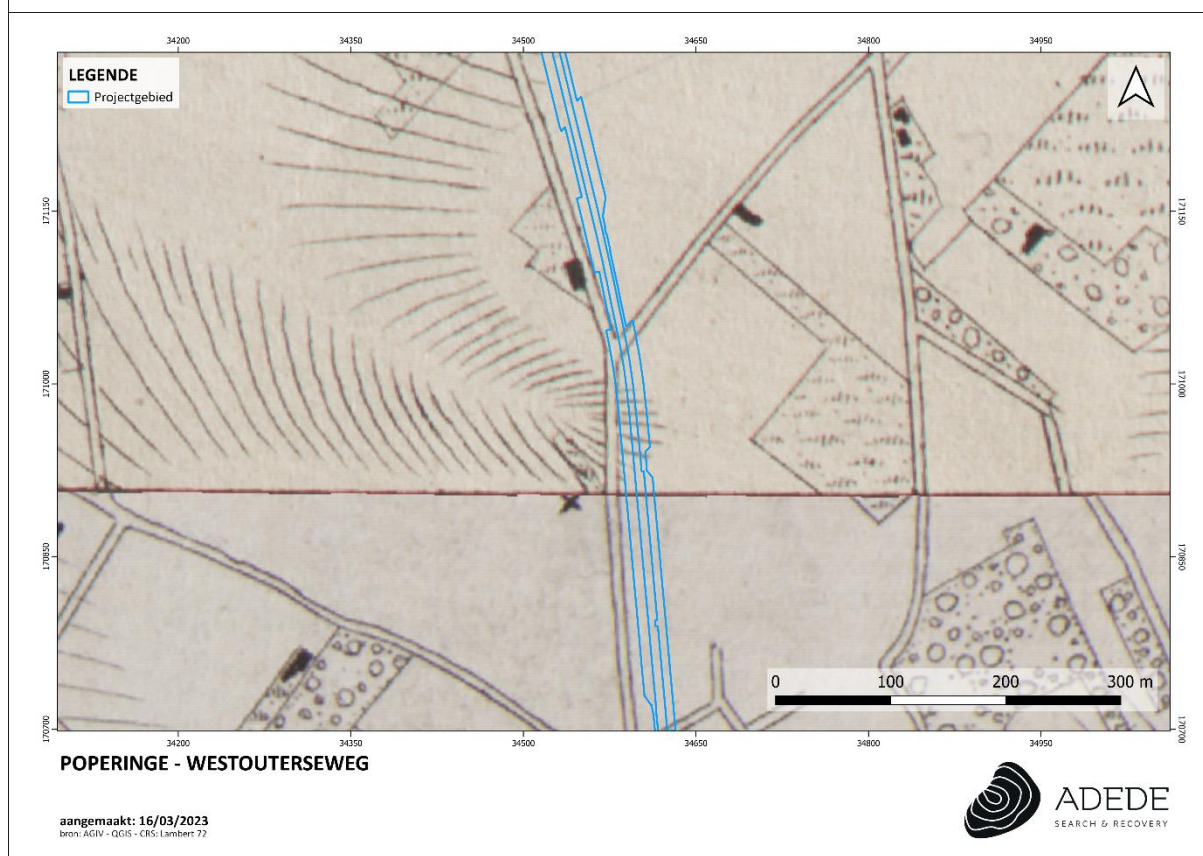
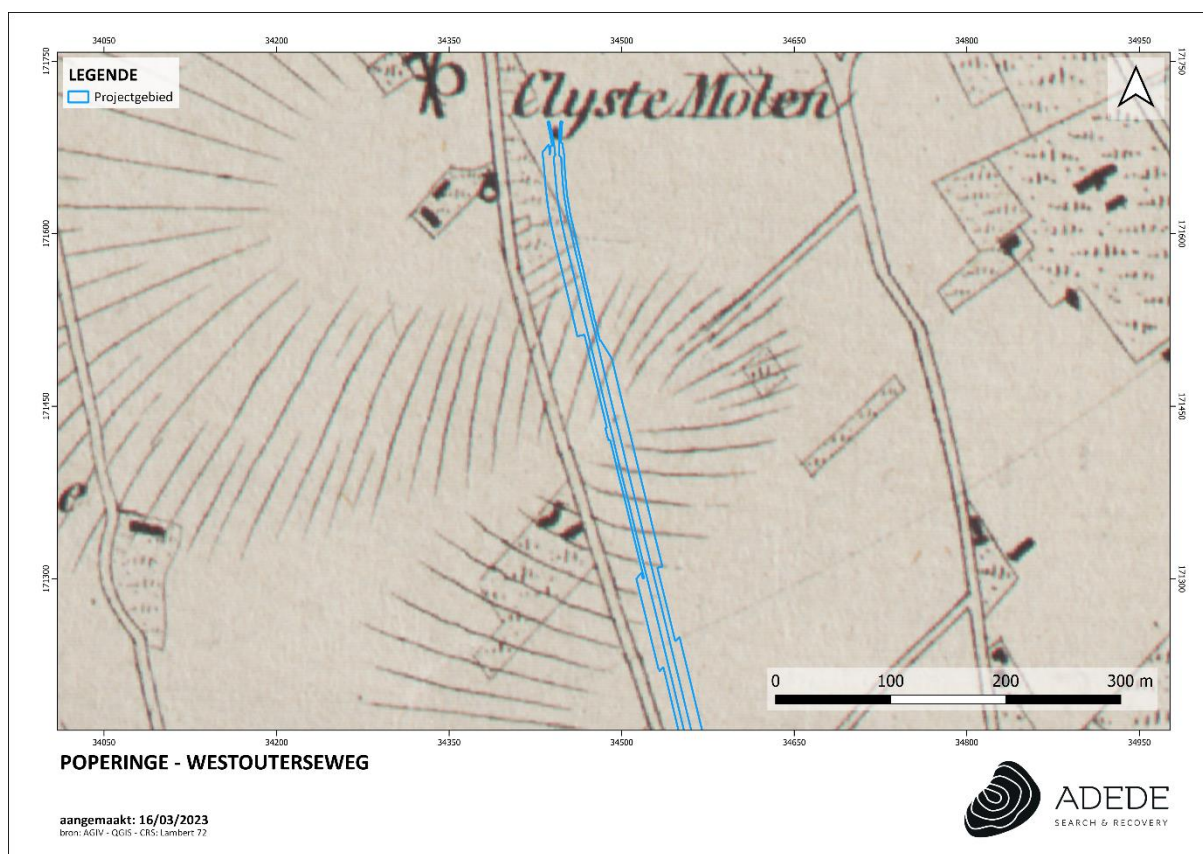
Philip Vandermaelen (1795-1869) was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Kort na de Belgische onafhankelijkheid richtte hij het 'Etablissement Géographique' op, een instituut dat tot 1880 zou bestaan en naast een uitgeverij van kaarten en geografische werken, ook een museum en opleidingscentrum voor cartografen was.² Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande triangulaties. Daar hij kon beschikken over een schare goed opgeleide topografen, die hij overal ten lande uitstuurde om opmetingen te gaan doen, beschikte hij al snel over alle informatie om een nieuwe topografische kaart van het jonge België te maken. Een eerste kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's

² L. Wellens-De Donder, *Philippe Vandermaelen, 1795-1869* (Brussel, 1969).

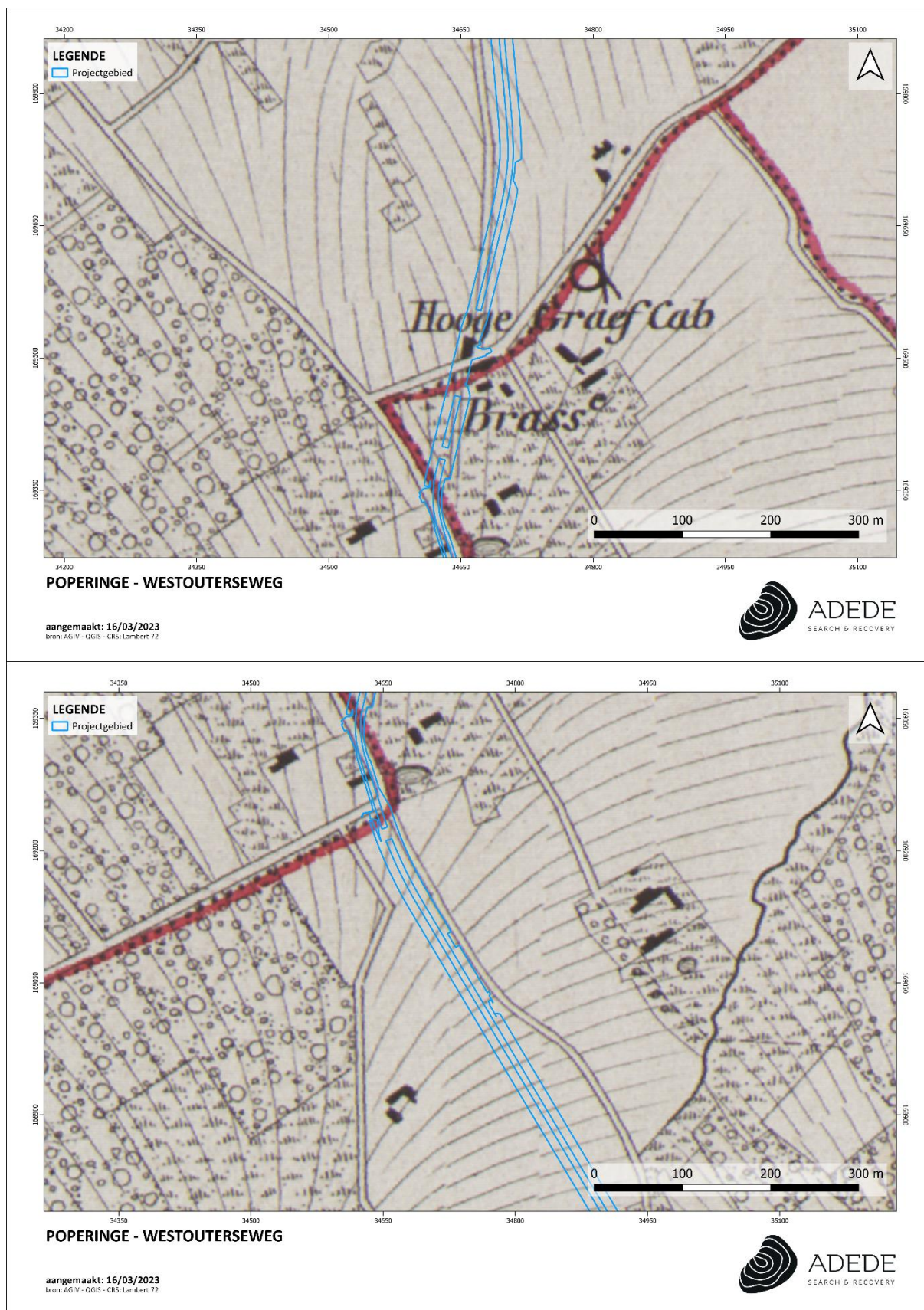
werd voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.³

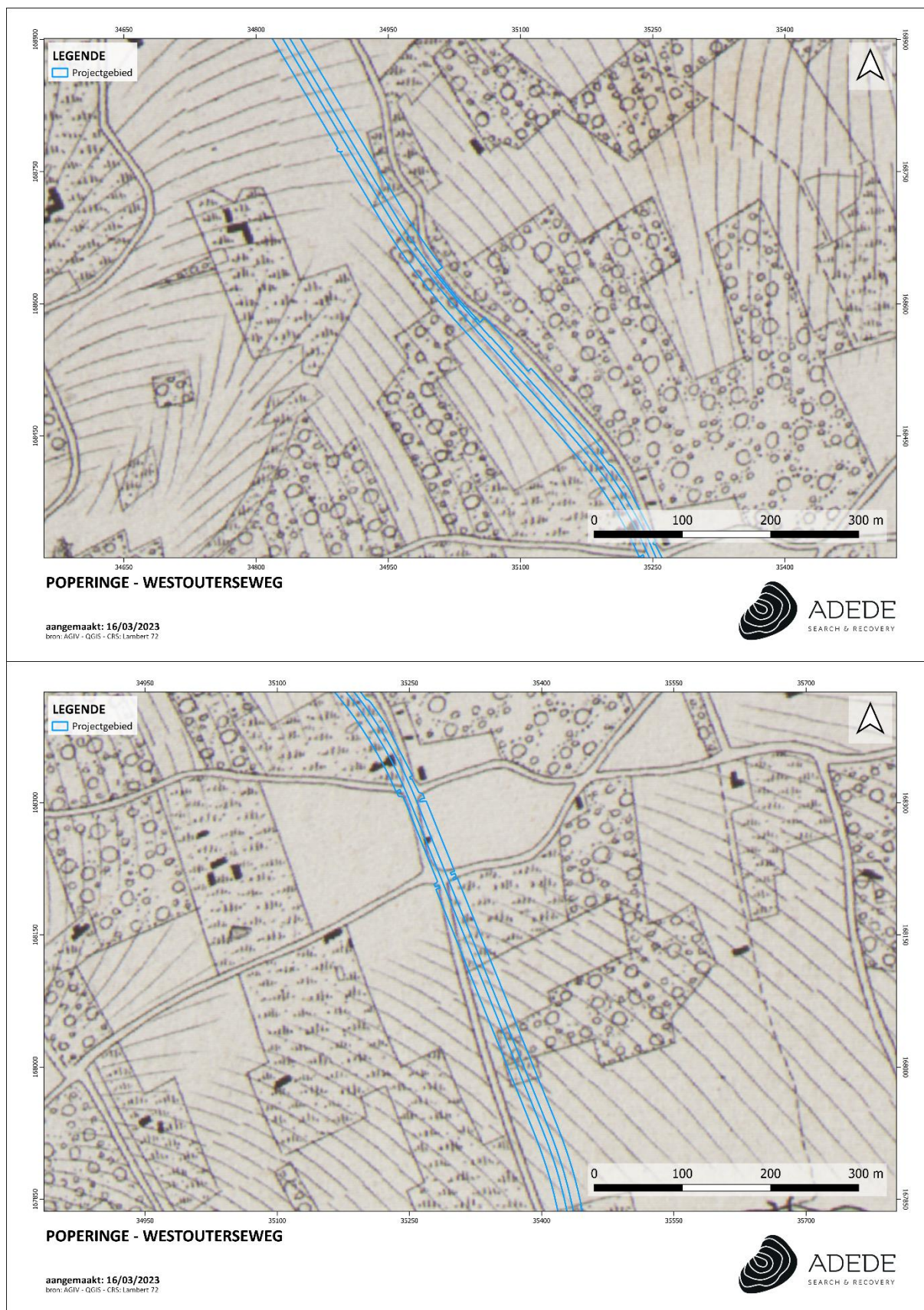
Op de kaart van Vandermaelen is te zien dat bovenstaande situatie wordt voortgezet en dat het sterk landelijke karakter van de omgeving dus nog steeds primeert.

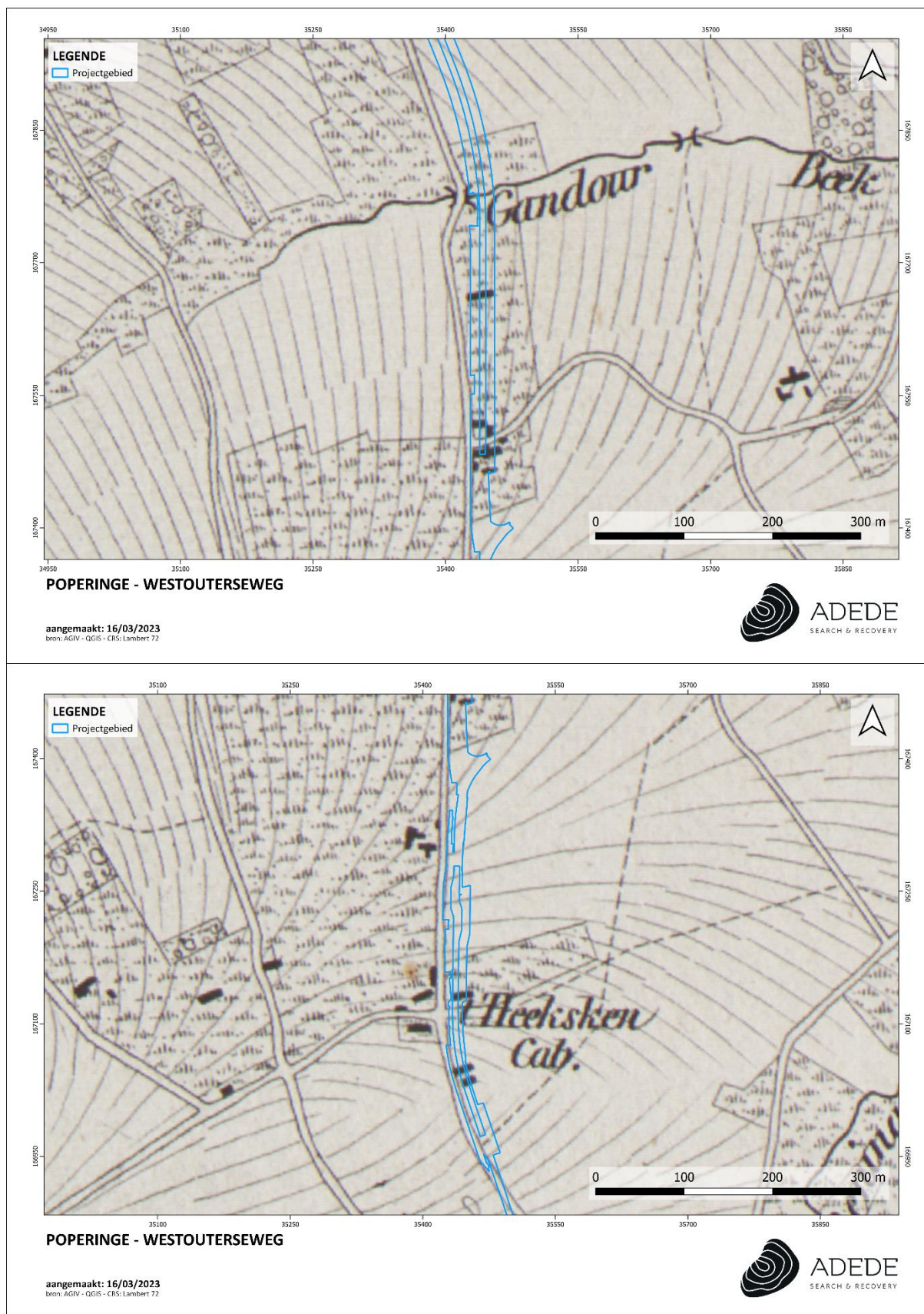
³ C. Lemoine-Isabeau, *La carte de Belgique et l'institut Cartographique Militaire (Dépot de la Guerre), 1830-1914* (Brussel, 1988).

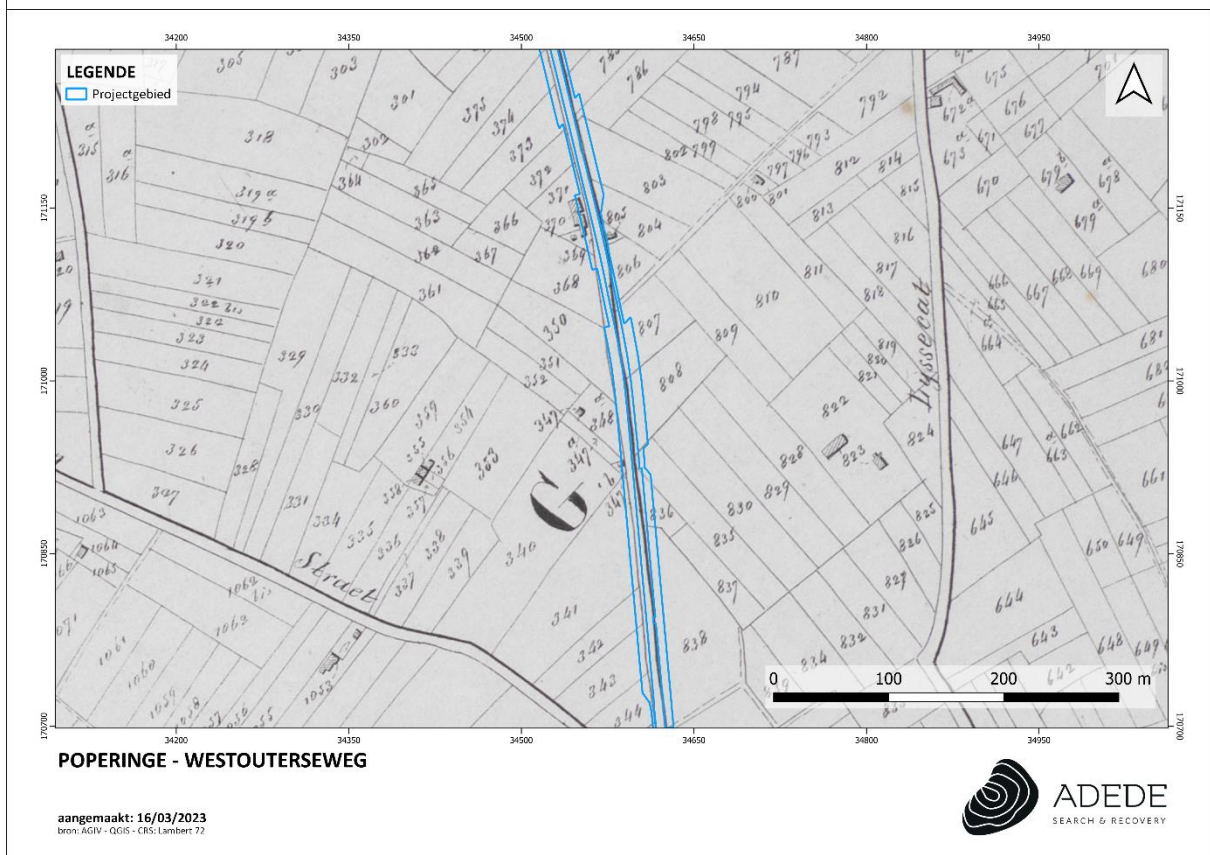
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

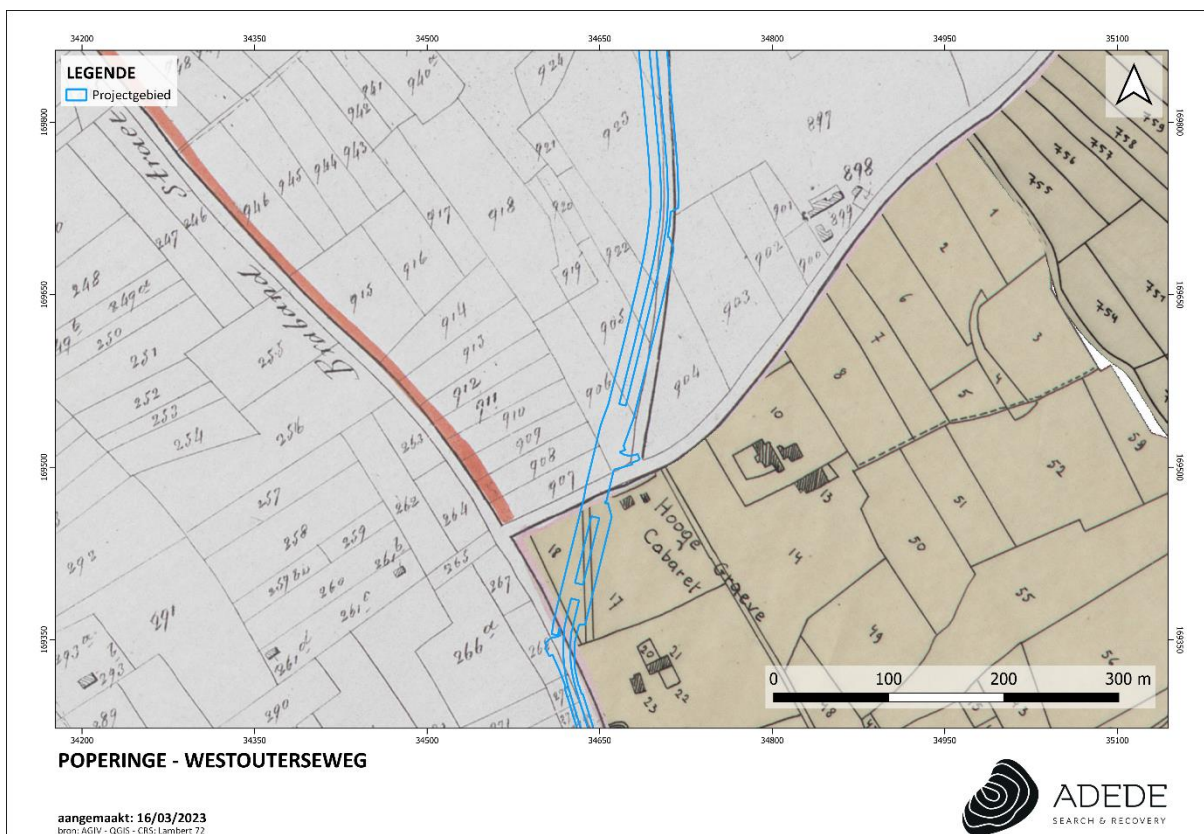
De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). In 1827 werd Popp benoemd tot controleur van het kadaster in Brugge. Na de Belgische onafhankelijkheid kreeg Popp, in navolging van Philip Vandermaelen, de goedkeuring van de overheid om de Belgische kadasterplannen in de handel te brengen. De kadasterkaarten van Popp zijn dus in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten zodoende veel gegevens over perceelsindeling. Bijkomende informatie bij de kaarten werd uitgegeven in bijgaande leggers. Popp overleed voor hij zijn volledige kadastrale atlas kon afwerken. Zijn weduwe vervolledigde nog de plannen voor de provincie Luik, maar voor sommige gebieden beschikken we niet over een kadastrale kaart van Popp.⁴

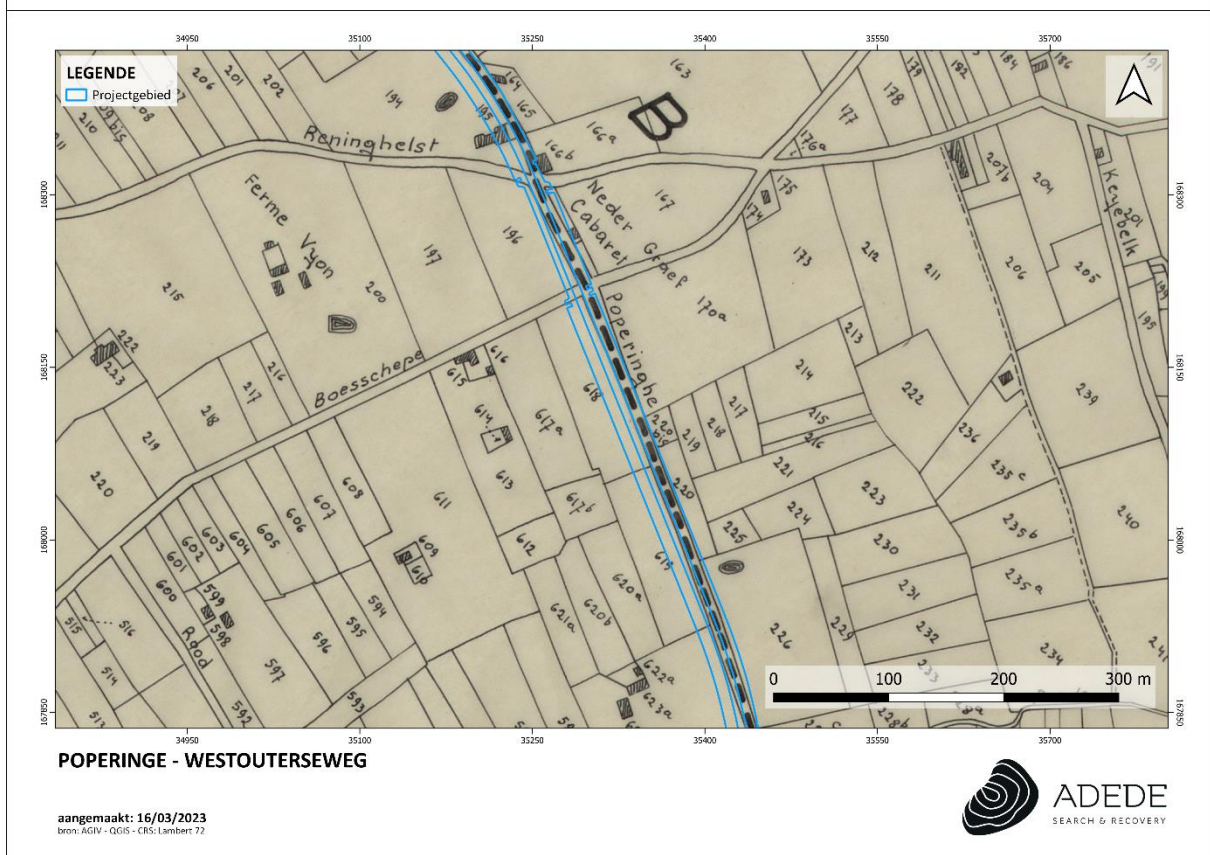
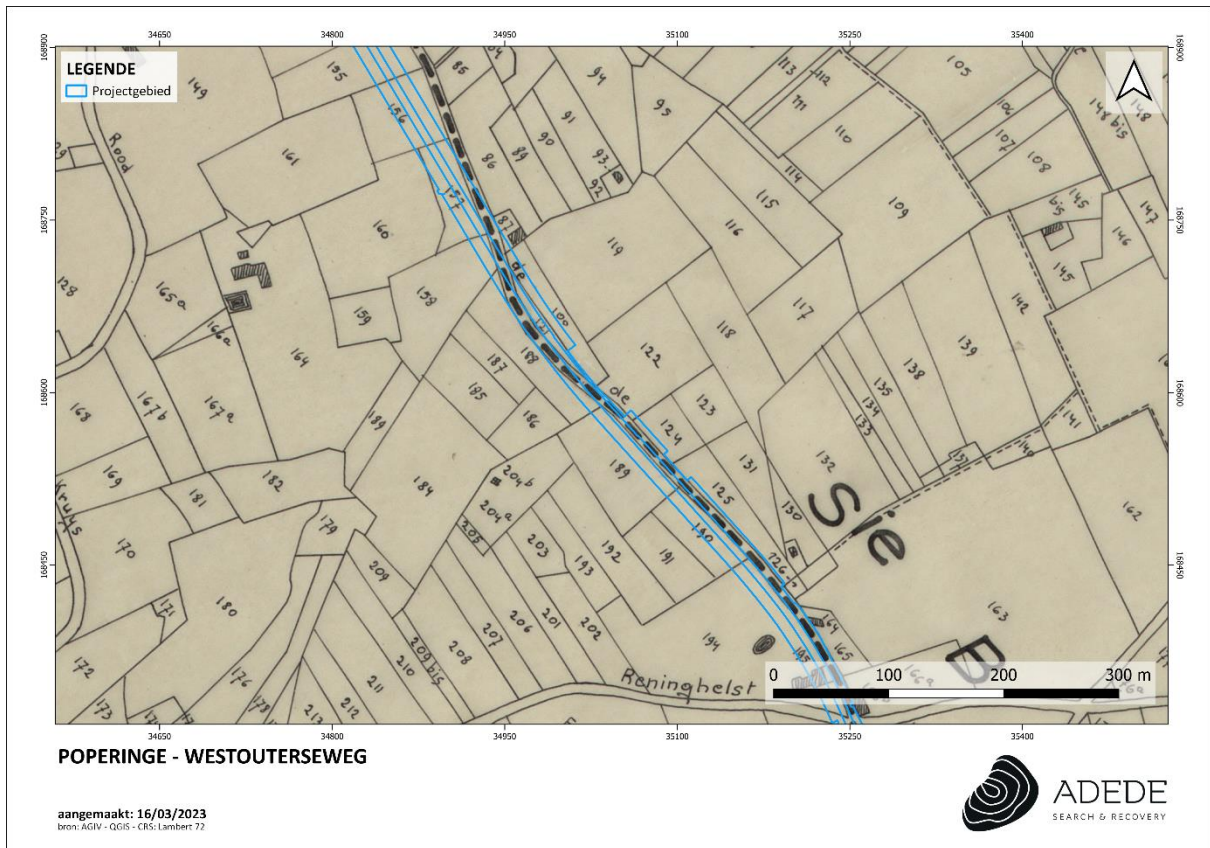
Ook op onderstaande kaart blijft de omgeving en het stratenplan nagenoeg ongewijzigd. De Westouterseweg staat gekarteerd als de Westouterse Straat.

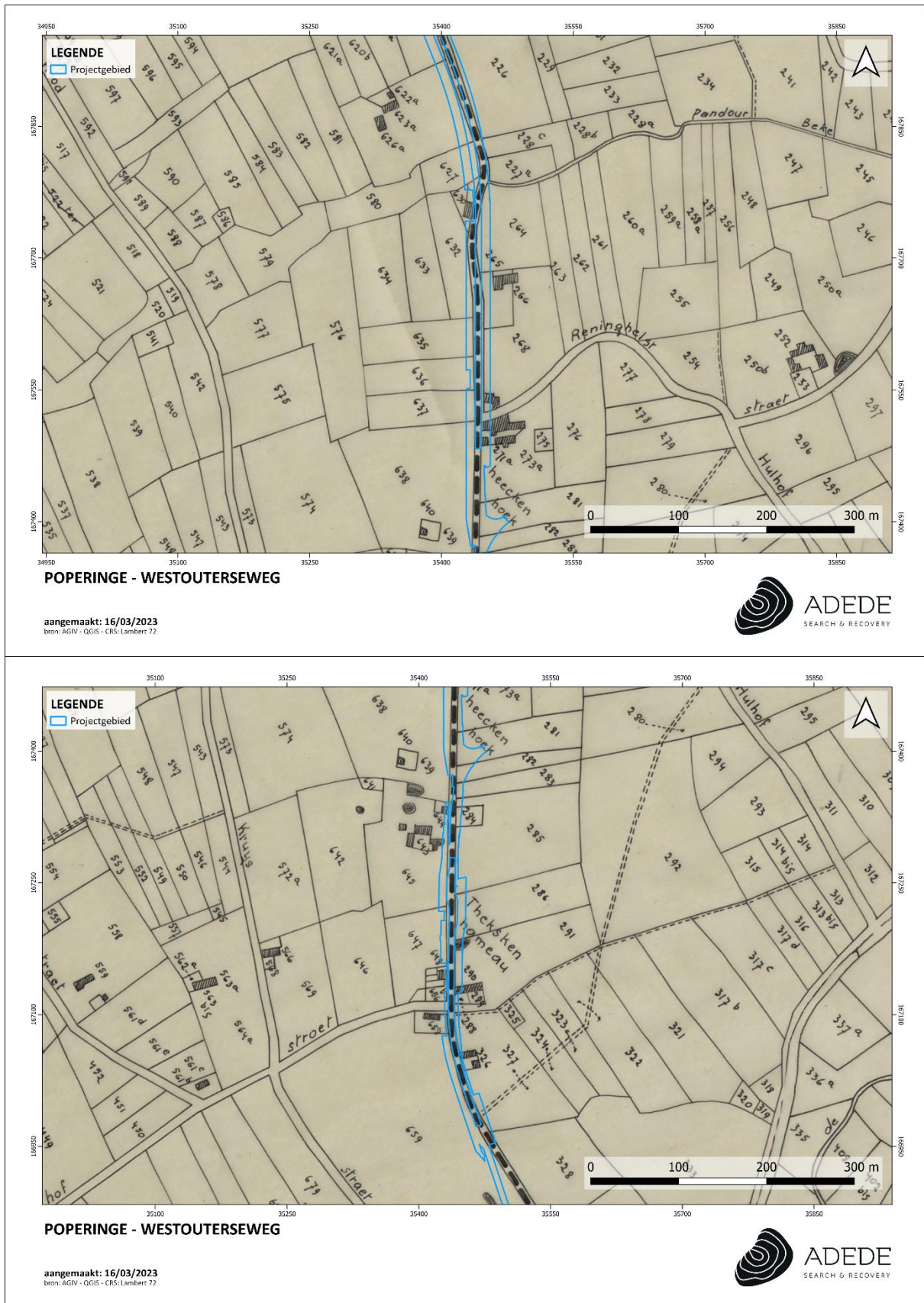
⁴ Vrielinck, Grootse plannen. De kadastrale Atlas van België van P.C. Popp: genese en datering (1840-1880) (Amsterdam, 2018).

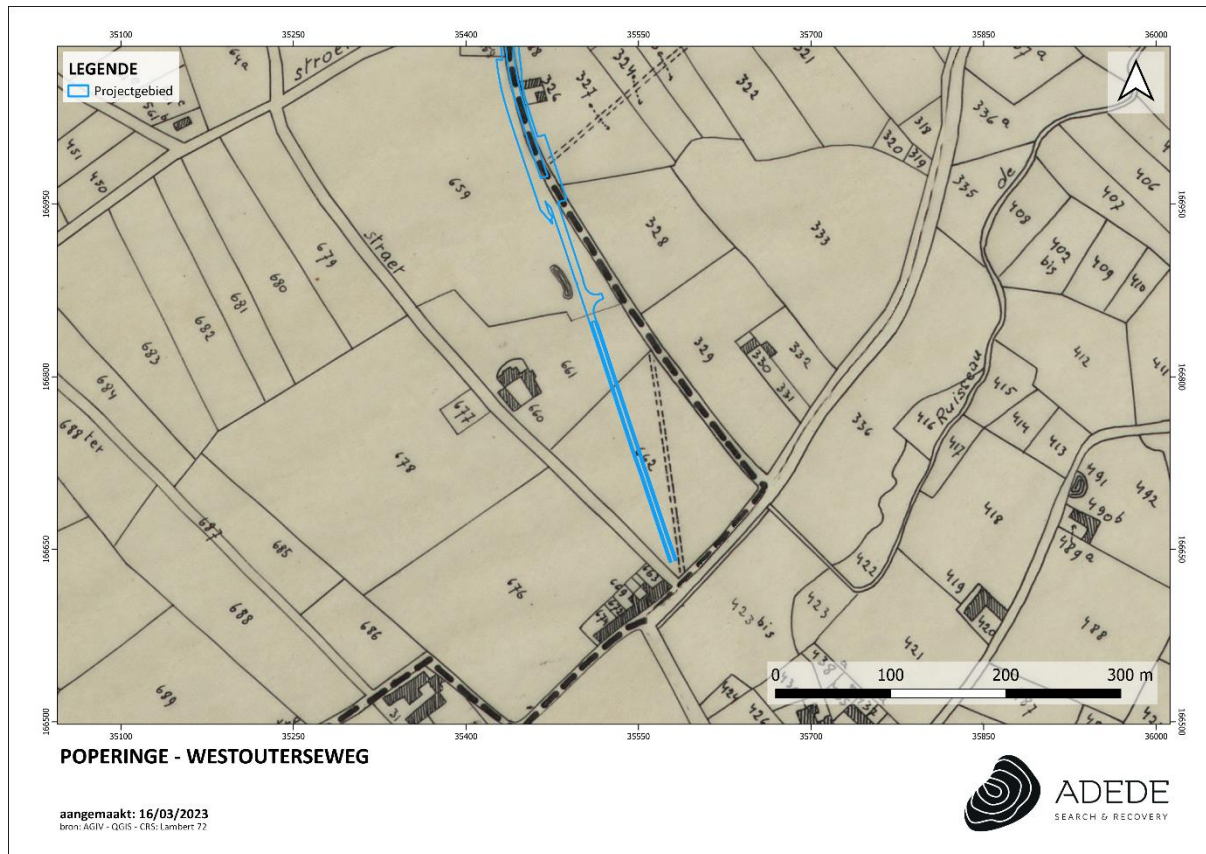

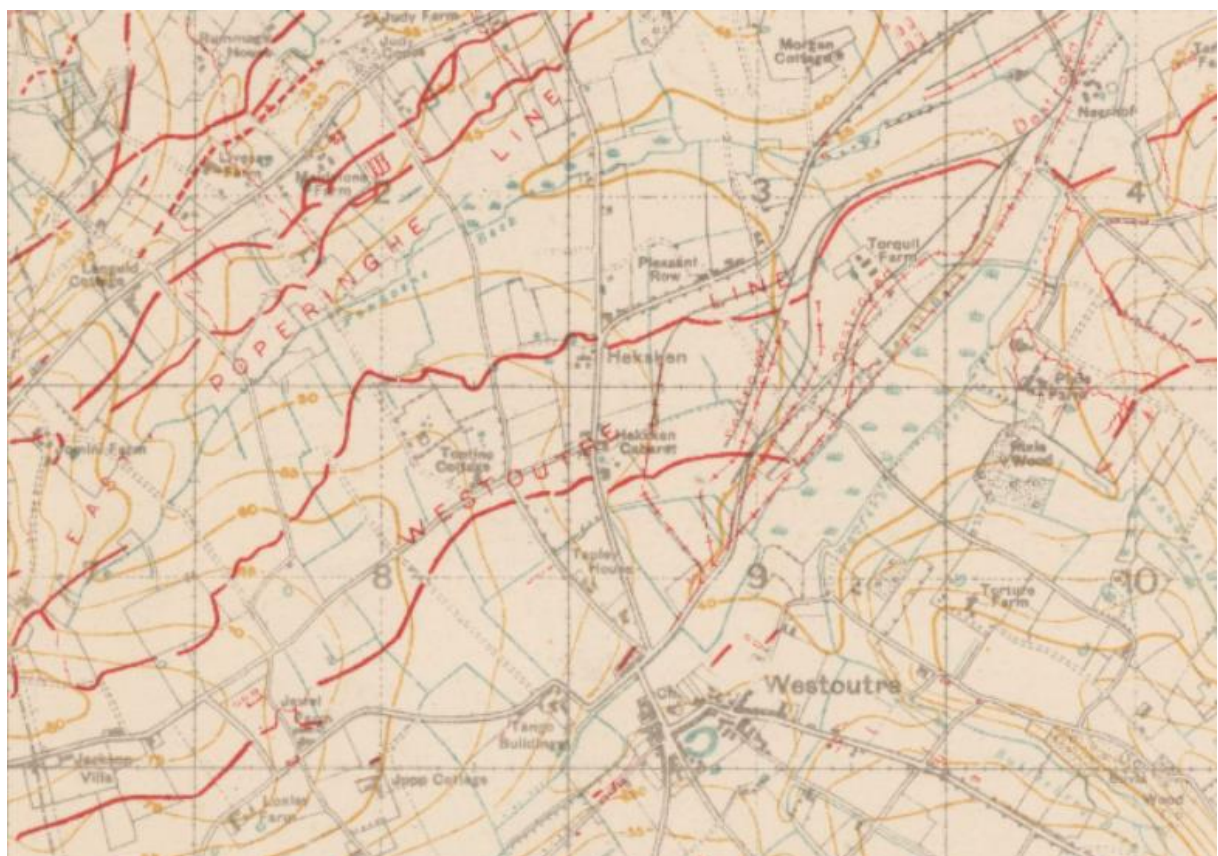

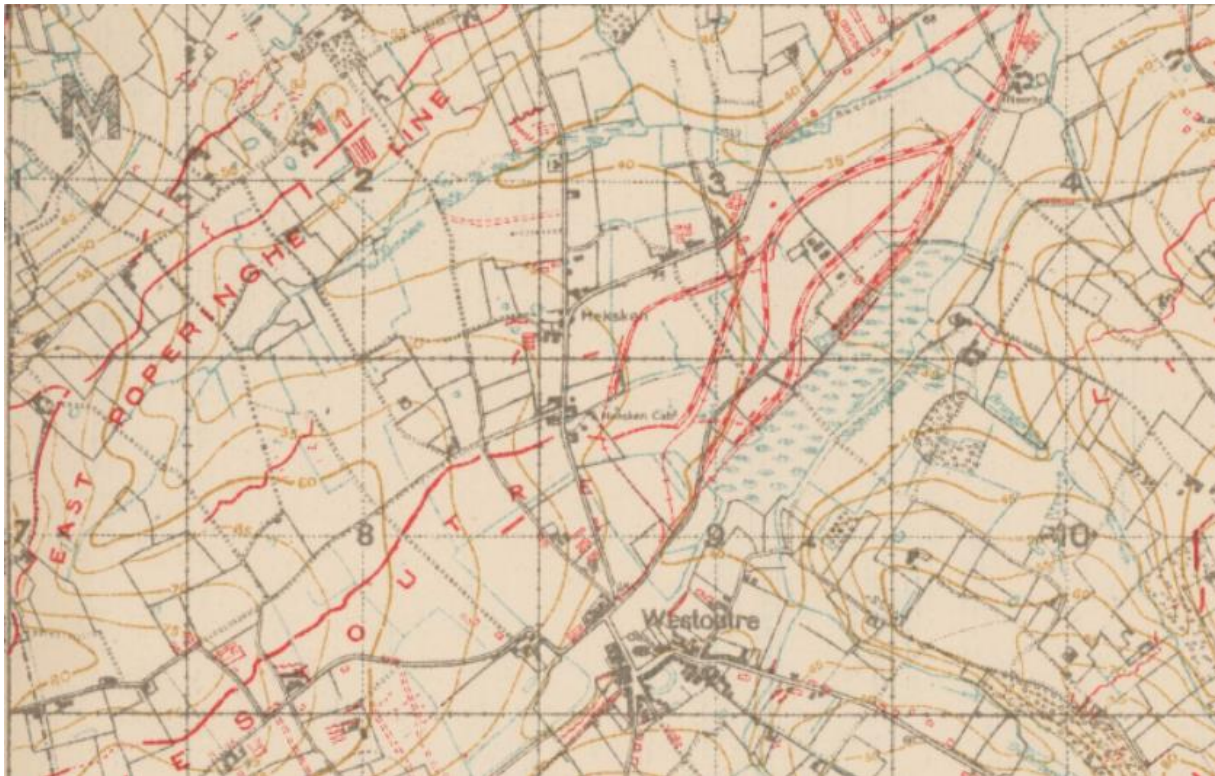
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.5 Loopgravenkaart

Op de loopgravenkaarten van 1918 is te zien dat er net ten noorden van Westouter treininfrastructuur aanwezig was. Eind 1917, begin 1918 werden Britse verdedigingslijnen opgetrokken. Zo werden er in Westouter en ook langs de Poperingestraat allerlei militaire structuren opgetrokken. De Britse verdedigingslijnen werden ook kruisend op de Poperingestraat aangelegd.

Het gaat om zogenaamde loopgraven van de Poperinghe Line. De loopgraven zijn reeds onderzocht kunnen worden naar opbouw en verloop en zijn uit eerdere onderzoeken reeds goed gekend (zie 3.4.2 CAI indicatoren).

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de loopgravenkaarten van mei, juli en september 1918 ter hoogte van Westouter (Duitse loopgraven).

3.3.3 Luchtfoto's

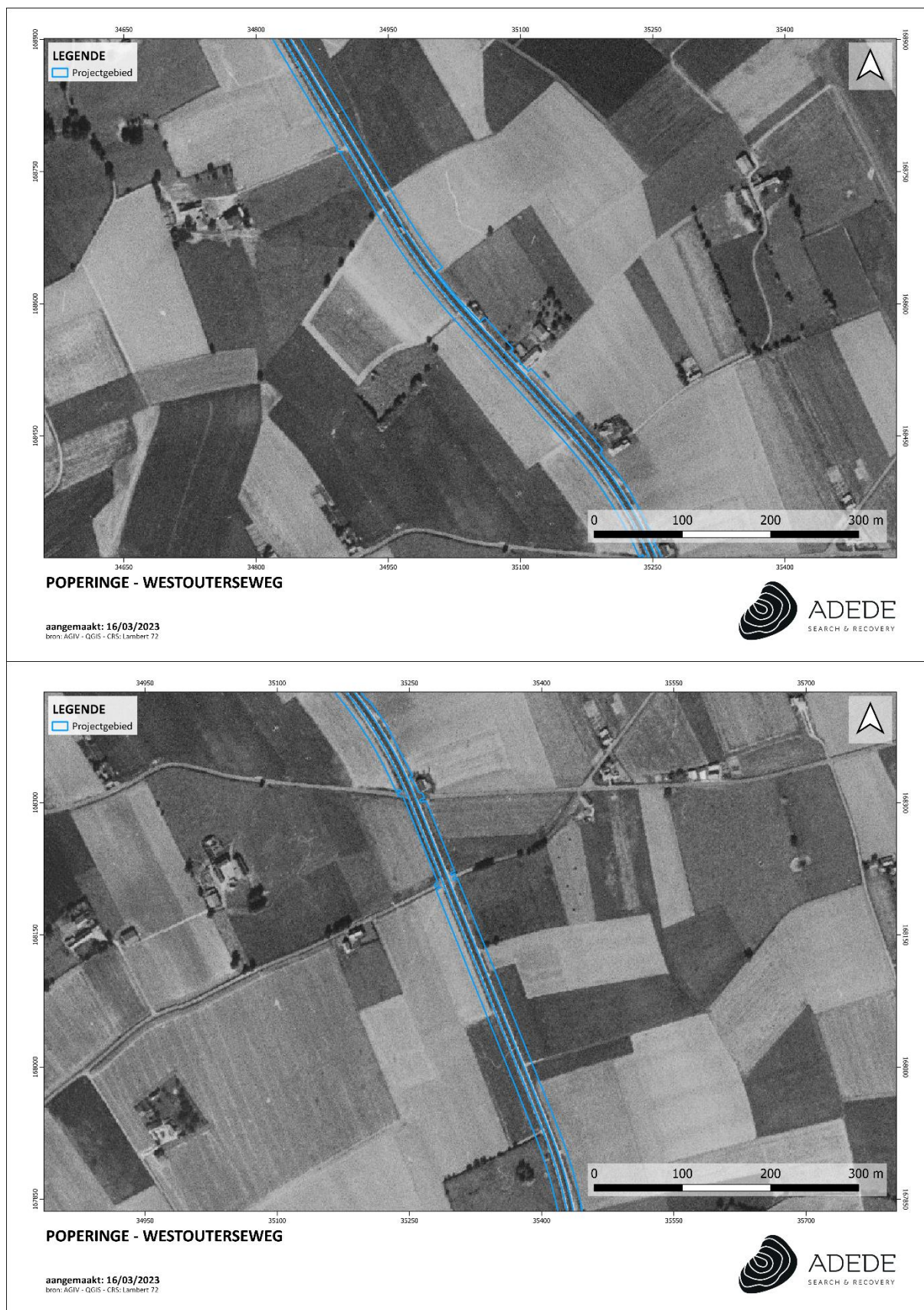
3.3.3.1 Luchtfoto 1971

Op onderstaande luchtfoto overheerst nog steeds het landelijke karakter van de omgeving van het projectgebied. Het loopt nog steeds langs de Westouterseweg en de Poperingestraat met hier en daar wat bebouwing. Ter hoogte van Westouter is er relatief meer bebouwing bijgekomen langs de weg.

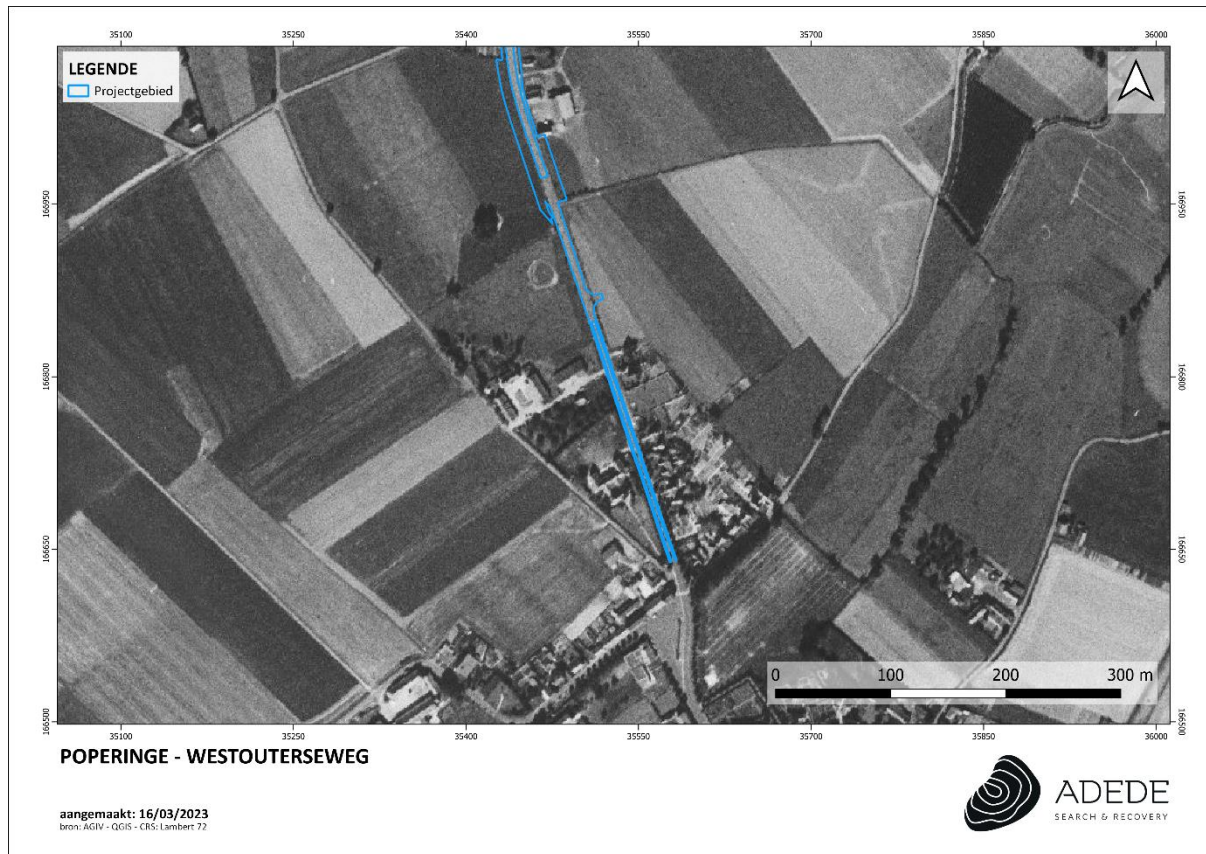

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

Op onderstaande luchtfoto blijft de situatie ongewijzigd. Binnen de projectcontouren bevinden er zich geen gebouwen, enkel verhardingen die betrekking hebben tot de Westouterseweg en de Poperingestraat. Op onderstaande luchtfoto is nu wel duidelijk te zien dat de projectcontouren breder uitvallen dan de eigenlijk weg waardoor delen van de omliggende (voornamelijk agrarische) percelen binnen het projectgebied vallen. Ter hoogte van Westouter is er een woonwijk gerealiseerd net ten oosten van het projectgebied.

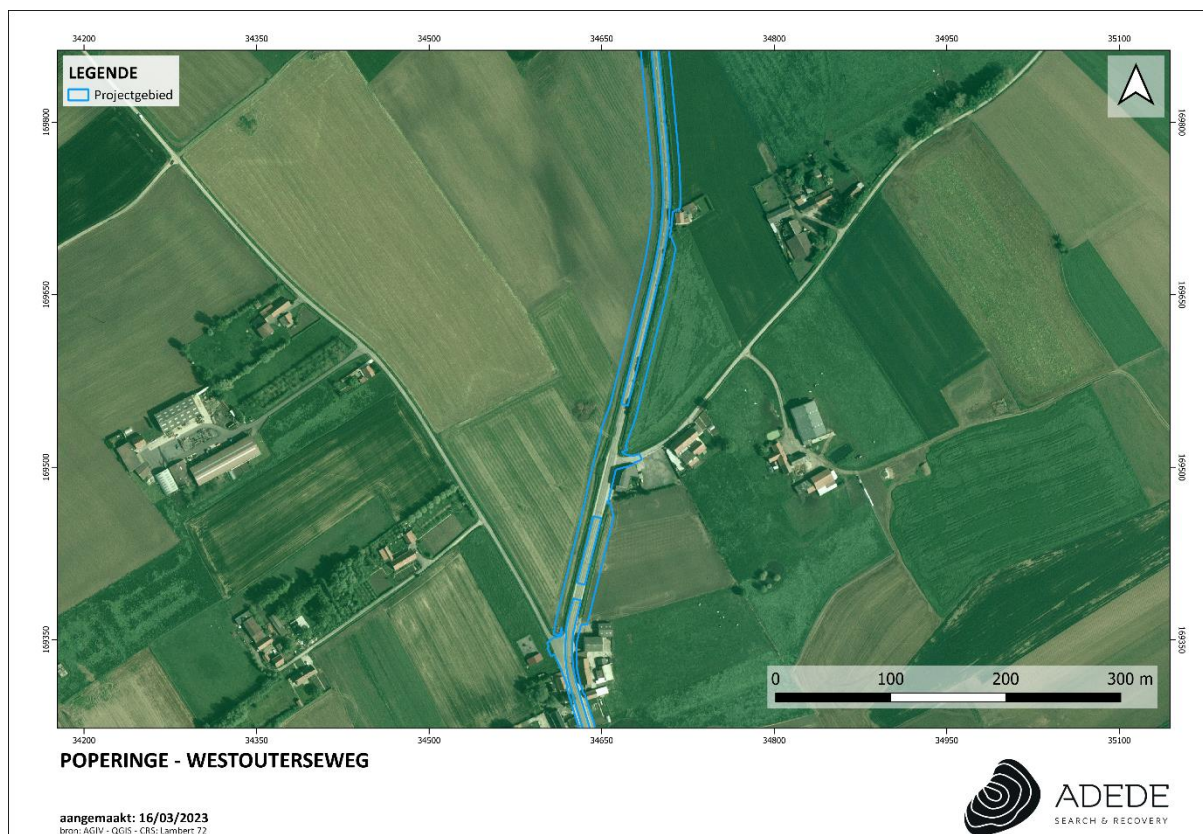
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

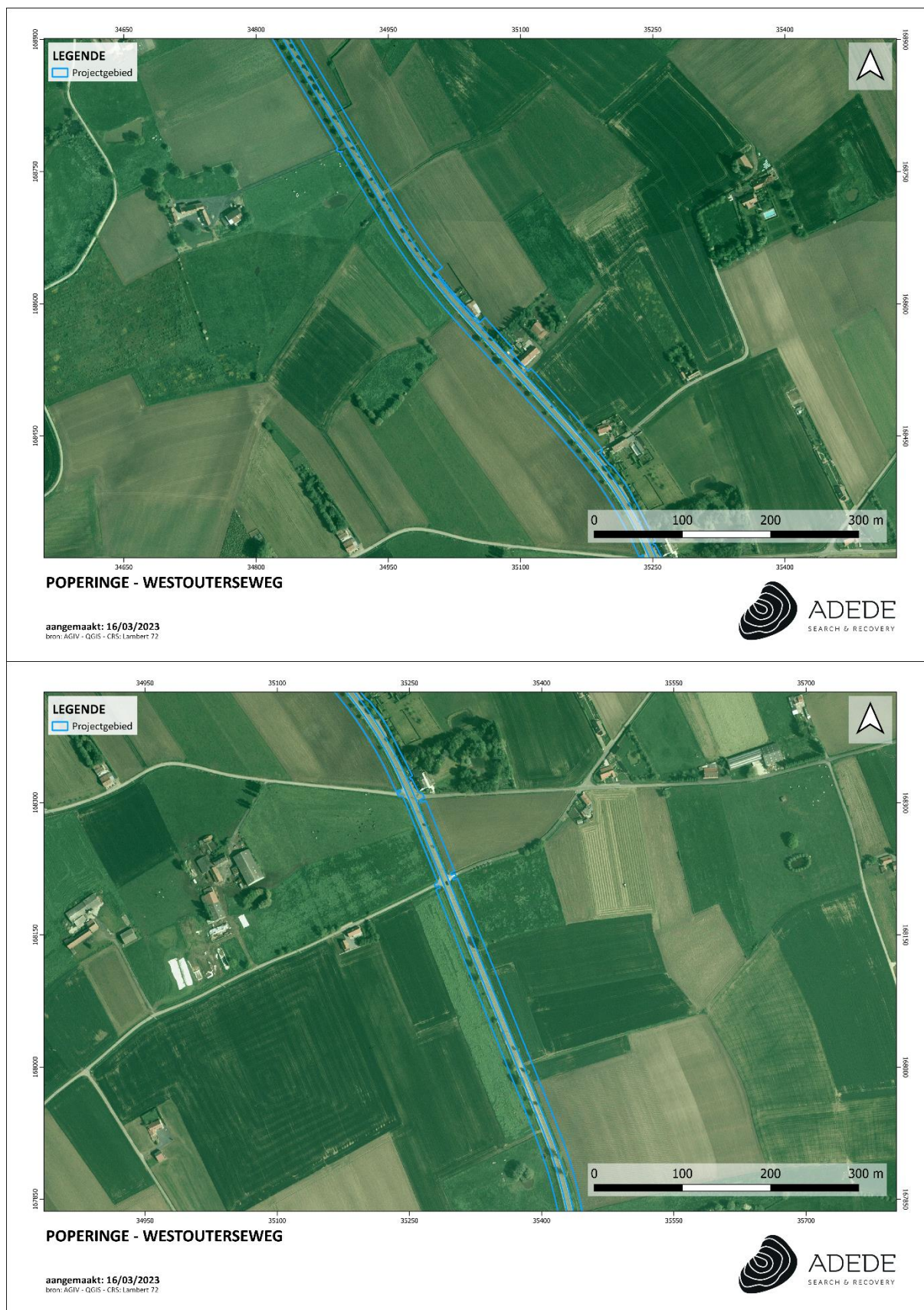
3.3.3.3 Luchtfoto 2000-2003

Bovenstaande situatie blijft ongewijzigd. Langsheen bepaalde delen van het wegtracé is te zien dat grachten zijn aangelegd.

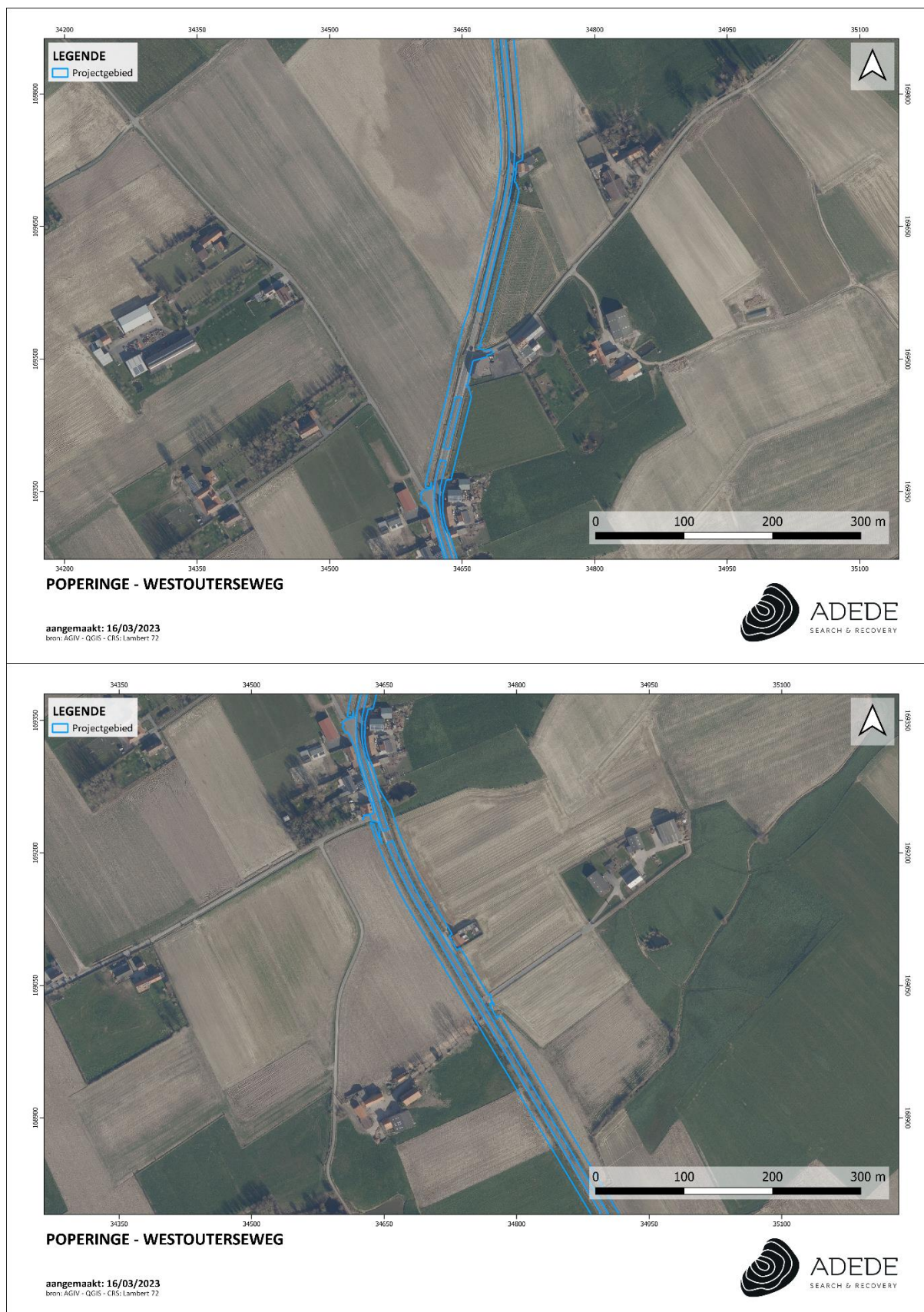
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.

3.3.3.4 Meest recente luchtfoto

Ook op deze luchtfoto zijn er geen indicaties naar verdere grote ingrepen binnen de projectcontouren of in de omgeving van het projectgebied. Concluderend kunnen we wel stellen dat bij het (her)aanleggen van de Westouterseweg en de Poperingestraat en het bijhorende grachtenstelsel het bodemarchief reeds danig verstoord kan zijn.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- Voor de sloop van de bestaande bebouwing en de realisatie van een nieuwe woonwijk tussen de Bomenstraat en Bellestraat te Poperinge, werd door Ruben Willaert nv een bureaustudie en een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat de waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek wijzen op een verstoord bodemarchief, waardoor verder onderzoek hier weinig zinvol is.⁵
- Voor een verdubbeling van het bestaande rioleringsnet, de heraanleg van de weginfrastructuur, de aanleg van een bufferbekken en drainagegrachten en een ondergronds pompstation te Reningelst, werd door Monument Vandekerckhove een bureauonderzoek uitgevoerd. De werken zullen hierbij een impact hebben op de bodem. Echter de kans dat zij ook een impact hebben op het archeologisch bodemarchief is zeer klein. Enkel ter hoogte

⁵ Aaron Willaert, Ruben Vergauwe & Jasper Deconynck, 2022.

van het Reningelstplein bestaat deze kans waardoor voor die locatie een archeologische begeleiding wordt geadviseerd.⁶

- ... voerde aan de ... te ... een ...onderzoek uit in het kader van de aanleg .. Hierbij werden enkele opvulpakketten geïdentificeerd alsook negentiende- en twintigste-eeuwse archeologische niveaus. Er werden echter geen relevante archeologische vondsten gedaan en de terreinen werden daarop vrijgegeven.
- Voor de aanleg van ... aan de ... , werd door ... een bureauonderzoek uitgevoerd. Zij concludeerden dat

3.4.2 CAI Indicatoren

Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologische vaststellingen gedaan. In de nabije omgeving werden in het verleden wel enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht.

Aan de hand van de besproken gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een hoog archeologisch potentieel. In totaal zijn er twee plaatsen rondom het projectgebied binnen een radius van 1km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Voor de metaaltijden en de Romeinse tijd zijn vijf vindplaatsen gekend. De middeleeuwse periode in de omgeving is met zeven locaties ook goed vertegenwoordigd. Daarnaast zijn er ook waarnemingen van recentere perioden vastgesteld waaronder, niet onbelangrijk, een aantal vondsten met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog. Deze gekende waarden wijzen op een regio rijk aan archeologisch erfgoed en een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid sinds de steentijden.

In de tabel hieronder wordt een niet-exhaustieve lijst weergegeven van de CAI-locaties in de buurt van het projectgebied.

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
71041⁷ Toevalsvondsten en erfgoedonderzoek	300m N	Ijzertijd	Potscherven, met de hand gevormd en zacht gebakken.
		Romeinse tijd	een scherv van terra sigillata.
163944⁸ Archeologisch	490m N	Nieuwe tijd	Kuilen, greppels en paalkuilen.

⁶ ACKE bert, BARTHOLOMIEUX bart, BRACKE maarten, TROMMELMANS raf, VANDEVIJVER mieke, 2016.

⁷ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/71041>

⁸ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/163944>

vooronderzoek			
77095 ⁹ Erfgoedonderzoek	680m N	Ijzertijd	fragment van een pot
		Late middeleeuwen	fragment van een pot; handvat van een kan; fragment van een dunwandige vuurklok; halsfragment met oor; deksel met oor; deksel; stolp; fragment van bierkan met oor; randfragment van een bord
		16de eeuw	spinsteentje, steengoed (Raeren)
		18 ^{de} eeuw	cilindrisch zalfpotje, steengoed; fragment van een bikkerbal, steengoed (herkomst: Bouffioulx?); inktfles, steengoed (herkomst: Beauvais)
		Nieuwste tijd	twee inktflesjes, steengoed
208119 ¹⁰ Archeologische opgraving	730m W	Steentijd	10 vuursteenfragmenten, waaronder 6 artefacten. Fragment van een kling, microkling, chip, 2 afslagen, en tenslotte een mogelijke kern. De vondsten kwamen uit windvallen en jongere sporen. Alle artefacten zijn in een donkere fijnkorrelige glanzende vuursteen.
		Ijzertijd	3 bijgebouwen (spiekers), greppel, en enkele kuilen. Wellicht werd de rand van een nederzetting aangesneden. Een 14C datering suggereert een datering in de late bronstijd voor een deel van de sporen, maar het materiaal wijst eerder op een datering

⁹ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/77095>

¹⁰ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208119>

		Romeinse tijd	in de late ijzertijd. Mogelijk crematiegraf. Ook de datering is niet zeker.
		Late middeleeuwen	5 parallelle greppels met een zuid-oost - noord-west orientatie.
		20 ^{ste} eeuw	bomkrater en munitiedump van Duitse en Britse artilleriestukken.
163344¹¹ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	730m W	Romeinse tijd	Greppels en enkele sporen en handgevormd aardewerk. Matig hard gebakken aardewerk gemagerd met hoofdzakelijk chamotte. Een concentratie van sporen doet een aanwezigheid van een inheems Romeins boerderijsite vermoeden. Er werd o.a. ook één vierkante vierpostenspieker aangetroffen. Deze sporen bevonden zich in het NO deel van het gebied, op percelen 172X en 173G.
		20 ^{ste} eeuw	spreiding van sporen: greppels; kuilen, met baksteenfragmenten in de opvulling. In enkele spoorvullingen waren teermatten, een fragment van een rumkrui, en een golfplaat. Daarnaast ook betonnen funderingsresten. WOI sporen
77093¹² Toevalsvondsten	750m N	Late middeleeuwen	vloertegel met jachtscène, aardewerk
224532¹³ Archeologisch	930m O	20 ^{ste} eeuw	Het archeologisch vooronderzoek heeft aangetoond dat sporen uit de Eerste

¹¹ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/163344>

¹² <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/77093>

¹³ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224532>

vooronderzoek met ingreep in de bodem			Wereldoorlog aanwezig zijn binnen het plangebied. Het gaat om de zogenaamde loopgraaf van de Poperinghe Line aangelegd eind 1917/begin 1918. De loopgraaf is onderzocht kunnen worden naar opbouw en verloop en is uit eerdere onderzoeken reeds goed gekend. Daarnaast werd een elephant shelter teruggevonden. Ook deze typische Britse schuilplaatsen zijn in de regio reeds eerder geattesteerd en gekend. Als laatste geldt nog een krengebegravingen.
217126¹⁴ Metaaldetectie	820m W	20 ^{ste} eeuw	15 grote britse general service knopen; 7 kleine britse general service knopen; 1 canada knoop 1duitse knoop (pruis) schouder title royal fusiliers schouder title canada armbadge signalers; 14 stukken kogels
217124¹⁵ Metaaldetectie	820m W	20 ^{ste} eeuw	6 kleine britse general service knopen; 22 grote britse general service knopen; 3 doppen van jerrycans stuk spoor (cavalery) collar badge; 1st canadian pioneers cap; badge royal scots fusiliers; 8 stukken kogels
76974¹⁶ Archeologische veldkartering	890m O	Late middeleeuwen	Site met walgracht: Er is nog een relict in de topografie van het weiland.
215992¹⁷ Cartografische studie	200m ZW	17 ^{de} eeuw	Site met walgracht: verdwenen omwalde kasteelhoeve.
215991¹⁸ Cartografische studie	200m Z	Volle middeleeuwen	Opperhof van een motte. De contouren van de gracht zijn nog waarneembaar op het DHM.
215990¹⁹	350m ZO	Metaaltijden	fragmenten handgevormd aardewerk in

¹⁴ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/217126>

¹⁵ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/217124>

¹⁶ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/76974>

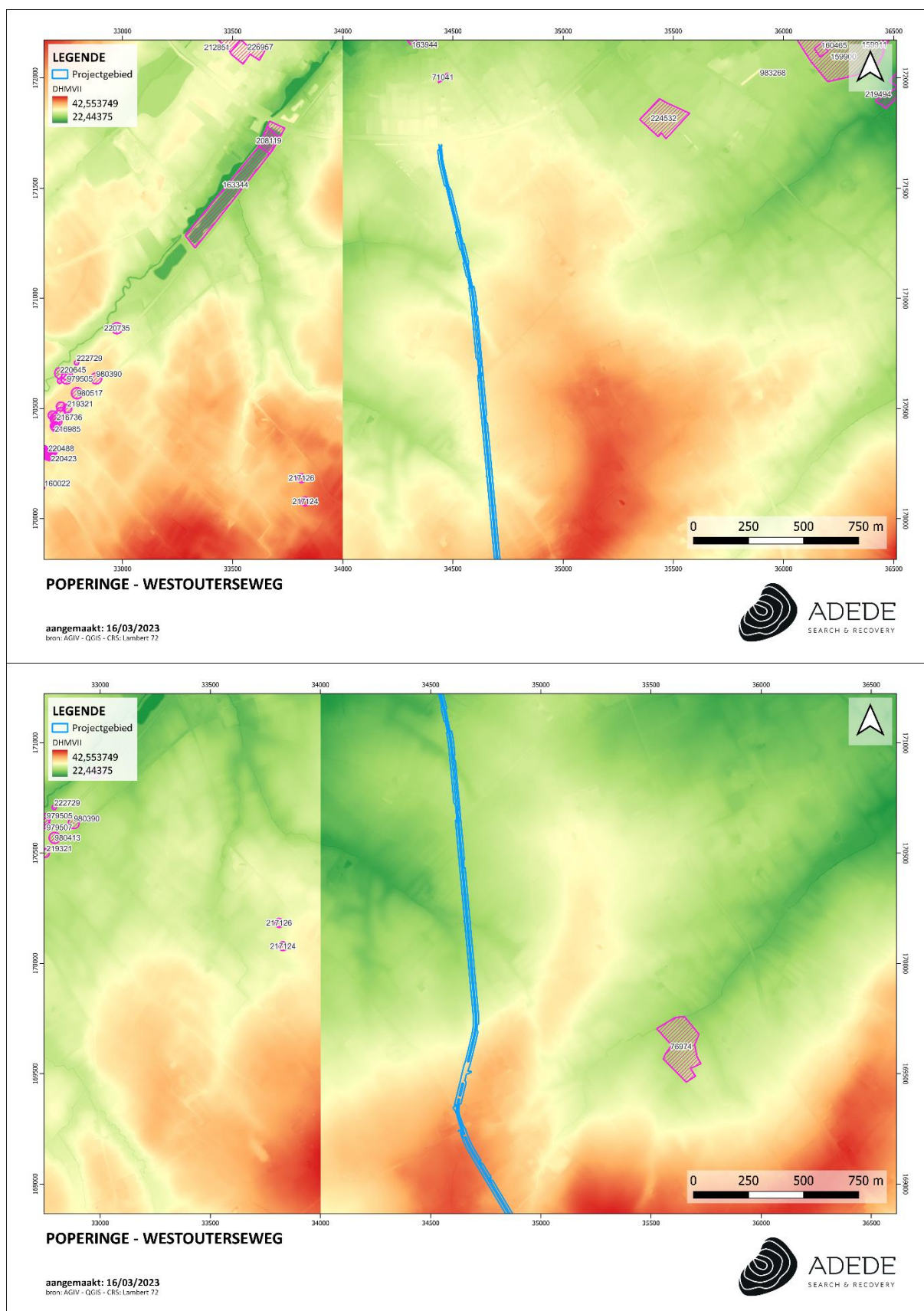
¹⁷ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215992>

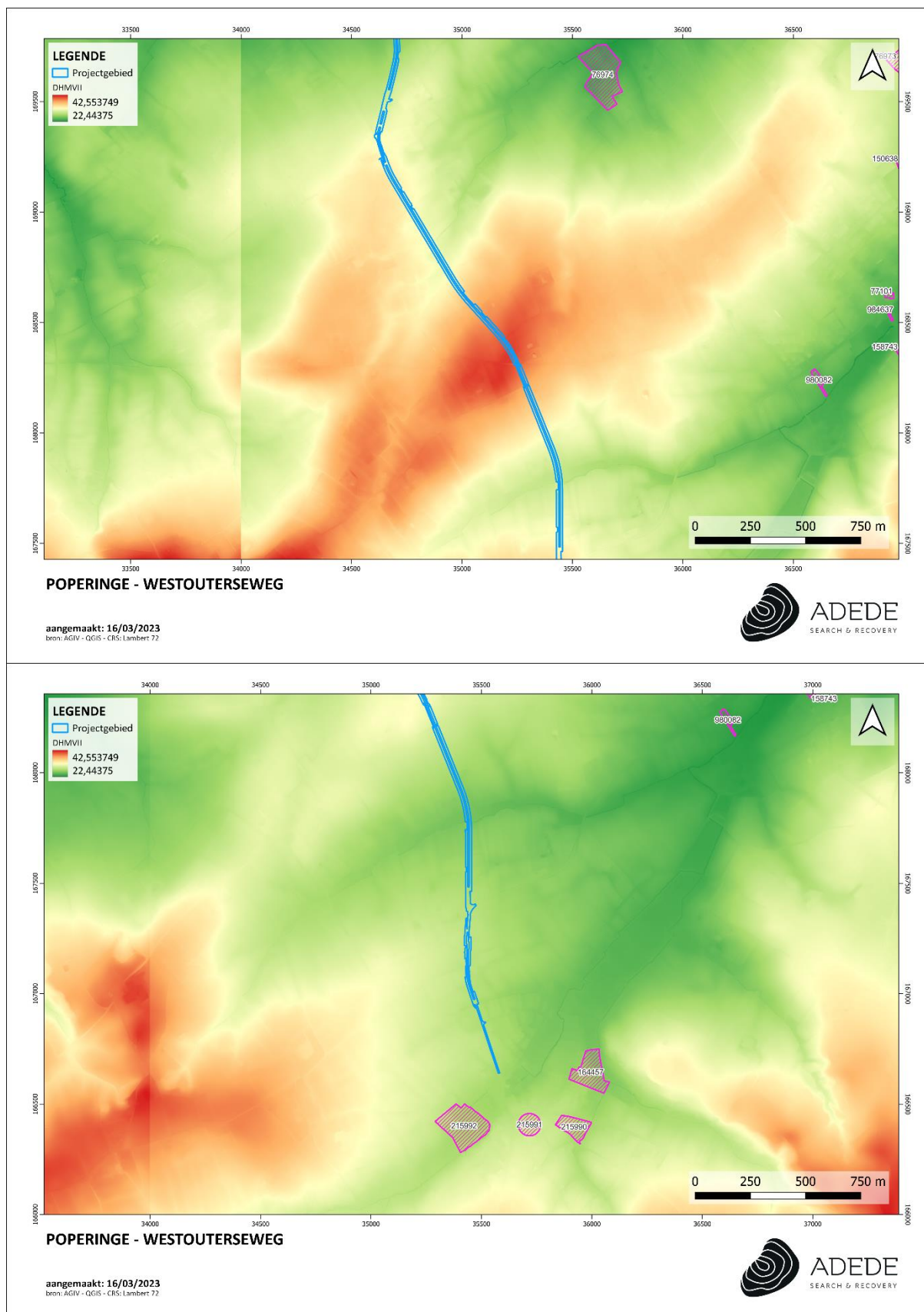
¹⁸ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215991>

Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem		Late middeleeuwen	colluvium. greppels en enkele kuilen, geassocieerd met 'off site' activiteiten.
		19 ^e eeuw	kuilen en vergravingen geassocieerd met de aanwezigheid van een hoeve uit de 19e-20e eeuw. Bakstenen restanten van deze hoeve.
		20 ^{ste} eeuw	bomkraters WOI.
164457 ²⁰ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	320m O	Steentijd	Twee schrabbers en een afslag. Ze bevonden zich in secundaire context, in een pakket colluvium.
		ijzertijd	Enkele sporen (greppels, kuilen) die aan de hand van het aardewerk kunnen toegewezen worden aan de overgangperiode ijzertijd/ Romeinse periode.
		volle middeleeuwen	Greppels en paalkuilen; verspreid over het gebied. Enkele met een vulling van opvallend veel houtskool en verbrande leem.
		nieuwste tijd	perceels- en drainagereppels.

¹⁹ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/215990>

²⁰ <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/164457>

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor aanleg van (nieuwe) fietspaden langs de Westouterseweg en de Poperingestraat, werd door ADEDE bv een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het projectgebied bevindt zich op een hoogte van ca. 30m TAW in het noorden tegen Poperinge en 45m TAW in het zuiden in Westouter. Het traject haalt in het midden, ter hoogte van de Casselstraat, hoogtes van ca. 58m TAW. Huidig projectgebied beslaat de Westouterseweg en Poperingestraat tussen Poperinge in het noorden en Westouter in het zuiden. Volgens de traditionele landschappenkaart doorkruist het projectgebied in het noorden het Hoppeland van Poperinge en in het zuiden de Zuidelijke IJzer vlakte en het Land van Ieper die deel uitmaken van de Zandleem-en leemstreek. Van noord naar zuid wordt het projectgebied doorkruist door de Lenebeek, Hazelbeek, Pandoenebeek en de Kemmelbeek. Deze zijn allen deel van het IJzerbekken in het stroomgebied van de IJzer. De landschappelijke situering is archeologisch gezien interessant. Door de aanwezigheid van waterlopen en de nabijheid van verhevenheden in het (paleo)reliëf moet deze locatie altijd een zekere aantrekkingskracht hebben uitgeoefend op de mens.

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verdere verwachting te bepalen naar mogelijke archaeologica op het projectgebied. Aan de hand van de besproken gekende archeologische vindplaatsen mag geconcludeerd worden dat het projectgebied binnen een zone ligt met een hoog archeologisch potentieel. In totaal zijn er twee plaatsen rondom het projectgebied binnen een radius van 1km gekend waar steentijdvondsten zijn vastgesteld. Voor de metaaltijden en de Romeinse tijd zijn vijf vindplaatsen gekend. De middeleeuwse periode in de omgeving is met zeven locaties ook goed vertegenwoordigd. Daarnaast zijn er ook waarnemingen van recentere perioden vastgesteld waaronder, niet onbelangrijk, een aantal vondsten met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog. Deze gekende waarden wijzen op een regio rijk aan archeologisch erfgoed en een quasi doorlopende menselijke aanwezigheid sinds de steentijden.

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw en de meer recente luchtfoto's kan vastgesteld worden dat het volledige gebied minstens sinds het midden van de 18e eeuw geen bebouwing heeft gekend maar wel voor het overgrote deel gebruik kende als wegtracé. De voorlopers van de Westouterseweg en de poperingstraat staan namelijk reeds gekarteerd op de kaart van Ferraris en de Atlas der Buurtwegen. Vanaf ca. 1979 is dan de hedendaagse vorm van deze wegen gerealiseerd. Met het (her-)aanleggen van deze verhardingen binnen het projectgebied door de eeuwen heen kan vermoed worden dat een groot deel van het bodemarchief binnen het projectgebied verstoord is. Echter valt dit louter via een bureaustudie niet met absolute zekerheid te staven.

Concreet kunnen we voor de verwachting van archeologische sporen/restanten het volgende stellen. Voor steentijden is de verwachting hoog gezien de ligging van het projectgebied en de CAI's in de buurt. Gezien de waarschijnlijke verstoringen binnen een groot deel van het projectgebied kan de steentijdverwachting bijgesteld worden naar laag tot onbestaande waar de bestaande weg en de grachten zich bevinden. Volgens de bureaustudie is het projectgebied minstens sinds de 18^e eeuw voor het grootste deel in gebruik geweest als weg en delen van akkers en weides langs deze weg. Door een tekort aan bronnen hebben we voor vroegere periodes weinig uitsluitel over de mogelijke activiteiten op het projectgebied. Gezien de landschappelijk situering en de CAI-vondsten in de buurt kunnen we echter wel nog steeds een algemene verwachting vooropstellen vanaf de metaaltijden tot en met de middeleeuwen. Daarnaast is er ook een reële kans om vondsten en sporen terug te vinden die betrekking hebben tot de Eerste Wereldoorlog. Dit met inbegrip van CTE (Conventionele en Toxische Explosieven).

De geplande werken bestaan uit de aanleg van nieuwe fietspaden, langsgrachten en groenzones langs de Westouterseweg en Poperingestraat. Er dient hierbij opgemerkt dat de nieuwe fietspaden grotendeels bovenop de bestaande, te dempen langsgrachten komen te liggen. De rioolsleuven evenals de aanpassingen aan de rijweg situeren zich grotendeels binnen het gabarit van de bestaande wegenis en/of duikers. De nieuwe langsgrachten hebben een diepte die varieert tussen 0,8 m en max. 1,3 m onder MV. De nieuwe fietspaden en in-/opritten hebben een wegkoffer van gemiddeld 0,4 m onder MV; maximaal 0,5 m onder MV. De uit te voeren rioolsleuven (duikers) hebben een uitgravingsdiepte variërend tussen 1,2 m en maximaal 2,3 m onder MV.

Gezien de eerste zoomweg (2m) en de nieuwe fietspaden (2m) binnen het tracé van reeds bestaande wegen en grachten vallen zullen slechts voor de tweede zoomweg (1 meter), gracht (3,5 meter) en een strook van 0,50 meter tot de nieuwe rooilijn nieuwe bodemingrepen noodzakelijk zijn. De rest van de geplande werken zullen niet of lokaal zeer miniem door de bestaande verstoringen van de Westouterseweg en de Poperingestraat (met grachten) reiken.

Bijkomend beperken de nieuwe bodemingrepen zich tot een tracé van max 5-6m breed. De vorm van dit tracé (<6m breed) zou verder archeologisch onderzoek dus bemoeilijken of zou slechts een vertekend en te fragmentarisch beeld opleveren bij verder onderzoek. Gezien deze fragmentarische kenniswinst, lijkt verder onderzoek in deze zones niet opportuun. Bijkomend is tijdens de aanleg van deze fietspaden aan een openbare weg tijd een belangrijke factor. Gezien steeds één rijvak beschikbaar moet blijven voor het doorgaand verkeer en de werken ernstige hinder met zich meebrengen, op een reeds drukke baan, dienen de werkzaamheden snel en efficiënt uitgevoerd te worden. Dit gepaard met het matige potentieel op kenniswinst is bewust niet gekozen voor verder vooronderzoek gezien de geringe kenniswinst niet in evenwicht zou zijn met het kostenplaatje van het vooronderzoek (m.n. een landschappelijk bodemonderzoek met mogelijks een steentijdtraject en een proefsleuvenonderzoek). Dit wordt verder toegelicht in het Programma van Maatregelen.

5 Bibliografie

5.1 Archeologienota's

Bert ACKE, Bart BARTHOLOMIEUX, Maarten BRACKE, Mieke VAN DE VIJVER, Raf TROMMELMANS, 2016, Archeologienota Reningelst dorpskernvernieuwing (West-Vlaanderen), Monument Vandekerckhove nv archeologisch rapport, Ingelmunster.

Aaron Willaert, Ruben Vergauwe & Jasper Deconynck, 2022, Archeologienota Bellewijk (Poperinge, West-Vlaanderen), Ruben Willaert nv archeologisch rapport, Sint-Michiels-Brugge.

5.2 Websites

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://bib.kuleuven.be>

<http://www.ngi.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<http://www.cartesius.be>

www.geopunt.be

www.geoportaal.be

www.dov.vlaanderen.be

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 17 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 23 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 24 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 25 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 35 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 36 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 37 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 38 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 45 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 53 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 60 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 67 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 74 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 82 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 88 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2000-2003.	- 94 -
Figuur 19. Situering van het projectgebied op de meest recente luchtfoto.....	- 100 -
Figuur 20. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 107 -